

Underdånigt Betänkande,

med

Förslag till Förordning angående fattigvården i riket m. m.,

afgifvet den 5 December 1870

af

dertill i Nåder förordnade Komiterade.

Stockholm,
tryckt hos A. L. Norman, 1871.

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Uti underdånig skrifvelse af den 13 Maj 1869 har Riksdagen anmält, att inom densamma blifvit väckta åtskilliga motioner, åsyftande dels ändring i vissa delar af Förordningen den 13 Juli 1853 angående fattigvården i riket, dels ock en fullständig omarbetning eller revision af nämnda förordning, samt att i sammanhang dermed förslag äfven framstälts, att Stadgan angående försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer af den 29 Maj 1846 måtte varda öfversedd eller upphäfd

och Legostadgan af den 23 November 1833 ändrad i de delar, der sådant kunde påkallas i följd af förändrad lagstiftning om försvarslösa personer. Under behandlingen af detta viktiga och på sednare tider med allt större deltagande omfattade ämne hade, enligt hvad i Riksdagens underdåniga skrifvelse vidare förmäles, meningarne icke varit i allo öfverensstämmande rörande orsakerna till det onda, som föranledt ofvan antydda förslag om uppställande af andra eller åtminstone väsendtliga förändrade grunder för sjelfva fattigvården, men den klagan, som snart sagdt från rikets alla delar försports öfver en år efter år tillväxande fattigvårdstunga med alla deraf flytande olägenheter, hade icke kunnat undgå att tilldraga sig Riksdagens synnerliga uppmärksamhet. Dervid hade det ej undfallit Riksdagen, att fattigvårdens ändamålsenliga ordnande utgjorde en af tidens mest svårlösta frågor, men då det vore af erfarenheten ådagalagdt, att fattigdom med deraf följande moraliskt och fysiskt elände på ett betänkligt sätt varit i jemnt stigande och att arbetsamhet, sparsamhet och omtanke för framtiden i allmänhet visat sig mera sällsynta jemte det att hos de mindre väl lottade böjelsen för ett sysslolöst och kringstrykande lefnadssätt allt mera utvecklats sig, hade tankarne icke kunnat vara delade i afseende å nödvändigheten att, så vidt möjligt vore och innan ännu det öfverklagade onda tagit en alltför stor utsträckning, söka mot detsamma utfinna de botemedel, som af lagstiftningen kunde vara beroende. Deruti hade åsigterna sammanstämt, att orsakerna till detta onda vore flerahanda och att roten till detsamma måste sökas i förhållanden, uti hvilka man icke genom en ny fattigvårdslagstiftning kunde våga emotse någon förändring; men det framstod såsom allmänt känt, att landet sedan några år tillbaka befunne sig i en betryckt ställning eller med andra ord att jordbruket och näringarne i allmänhet ledo af ogynnsamma omständigheter till den grad, att jordbrukare nödgats inställa nästan alla arbeten, som ej voro oundgängligen nödvändiga för jordbrukets skötsel, samt att idkarne af andra näringar måst i väsendtlig mån inskränka antalet af sina arbetare. Följderna af dessa ogynnsamma omständigheter, föranledda, efter hvad det ville synas, icke oväsendtligen af flera efter hvarandra följande års mindre goda skördar och den missväxt, som i några landsdelar under ett och annat år inträffat, voro ock lätt insedda; och de tusentals personer, hvilka af dessa orsaker dels fallit fattigvården till last, dels arbetslösa ströko omkring i landet, dels i stigande antal befolkade fängelserna och dels i stora hopar lemnade fäderneslandet för att i främmande land söka arbete och utkomst, voro lika otvetydiga som sorgliga bevis på att det välstånd, hvaråt landet för icke särdeles lång tid tillbaka hade att glädja sig, betydligt aftagit och att den ekonomiska ställningen i allmänhet vore mindre god. Men ehuru Riksdagen sålunda icke kunde antaga, att de öfverklagade olägenheterna af tilltagande fattigdom och tillväxande fattigskatt skulle kunna undanrödjas genom nya eller förändrade stadganden rörande fattigvården, hade Riksdagen likväl ansett sig böra taga i betraktande, om ej i sjelfva fattigvårdslagstiftningen funnos bestäm-

melser, som kunde sägas medverka till fattigdomens tilltagande. I detta hänseende ville Riksdagen uttala den åsigt, att själfva den grund, på hvilken fattigvårdsförordningen hvilade, vore behäftad med ett fel, som i icke ringa mån bidragit till fattigdomens utbredning och fattigvårdsskattens stigande till den höjd, att denna tunga på många ställen kändes nästan outhärdlig. Detta fel bestod efter Riksdagens uppfattning deruti, att meddelandet af hjälp enligt fattigvårdsförordningen vore obligatoriskt eller att den fattige kunde såsom en honom tillkommande rättighet fordra understöd och med lagens biträde tilltvinga sig hjälp, då deremot all hjälp måste hafva sin egentliga grund i frivillighet, medlidande och kristlig kärlek. Denna i lagen nedskrifna rättighet att under vissa förhållanden kunna tilltvinga sig hjälp, måste hos den hjälpsökande medföra likgiltighet att tänka för sig sjelf samt att genom arbete, sparsamhet och umbäranden betrygga sin ställning och såsom följd deraf leda till lättja och den moraliska förnedring, som icke funne någon betänklighet uti att hellre tigga än förtjena sitt bröd. Riksdagen syntes det emellertid otvifvelaktigt, att fall gäfves, der samhället måste lemna hjälp och der fattigvårdsbidraget således skulle vara obligatoriskt, men dessa fall voro enligt Riksdagens mening ganska få, då deremot de, der hjälpen borde bero på de gifvandes pröfning och der den skulle vara frivillig, utgjorde de flesta. Derjemte ansåg sig Riksdagen böra anmärka ett annat missförhållande i nu gällande fattigvårdsförordning, enär denna, då hon bestämde grunderna för den fattiges rätt till understöd af samhället och följaktligen detta sednares skyldighet mot den fattige, lemnade samhället nära nog rättslöst emot denne. Ur den i allmänhet giltiga synpunkten, att rättigheter och skyldigheter borde motväga hvarandra, syntes dock med skäl kunna framställas den fordran, att samhället å sin sida skulle hafva rättigheter emot den fattige, hvilket likväl icke i verkligheten vore förhållandet, emedan den husbonderätt, som författningen tillerkände fattigvårdsstyrelse öfver understödstagare, kunde sägas hafva upphört genom den förändring, legostadgan under sednare tiden erhållit. Äfven funne Riksdagen det vara ett till sina följder mindre lyckligt stadgande, att enhällighet i beslut erfordrades för fattigvårdens fördelning i kretsar eller rotar, likasom det icke kunde förnekas, att ett temligen allmänt missnöje vore rådande öfver den i förordningen bestämda korta tid af sex månader, efter hvars förlopp en person i anseende till fattigförsörjningsrätt skulle anses tillhöra ett samhälle. Riksdagen trodde sig därför kunna antaga, att, om de öfverklagade olägenheterna skulle kunna i någon mån undanröjas, fattigvårdsförordningen borde till stor del byggas på en helt annan grundval än den nu varande samt att denna förordning äfven i andra hänseenden måste ändras, såsom följd hvaraf Riksdagen för sin del ansåg nödigt, att en omarbetning af författningen i sin helhet måtte ega rum.

De grunder, hvarpå Riksdagen ansett en ny eller väsendtligen förändrad fattigvårdslag böra hvila, samt de i sammanhang dermed ifrågasatta förändringar uti

nuvarande förordning i ämnet, hvilka Riksdagen för sin del funnit vara af behovet påkallade, har Riksdagen sammanfattat uti följande under särskilda hufvudafdelningar intagna förslag:

A.

Om den, som utgör föremål för fattigvård.

1:o. Vansinnig person och föräldralöst barn under 15 år, som saknar egen tillgång, skall genom fattigvårdsstyrelses försorg erhålla nödortftig vård och försörjning samt barnet derjemte uppfostran.

2:o. Den, som af ålder, vanförhet, sjukdom eller andra orsaker är urstånd-satt att försörja sig sjelf, må ock erhålla dylik vård och försörjning eller under-stöd, när fattigvårdsstyrelse pröfvar sådant nödigt; och eger således styrelsen tillse, om och när, till hvad belopp och på hvad sätt full fattigförsörjning eller under-stöd i sådana fall må lemnas.

3:o. Arbetsför och frisk person vare skyldig att utan fattigvårdens betun-gande draga försorg om sig, hustru och hemmavarande barn under 15 år.

4:o. Föräldrar och barn skola i mån af behof å ena samt förmåga å andra sidan bidra till hvarandras försörjning.

5:o. Fattigunderstöd, som någon åtnjutit för sig sjelf efter fyllda 15 år eller för hustru och barn, bör godtgöras, om den ersättningsskyldige dertill får tillgång.

B.

Om fattigvårdssamhälle.

6:o. Hvarje socken på landet och hvarje stad utgör ett fattigvårdssamhälle; dock må flera socknar på landet inom samma län kunna förena sig om gemen-sam fattigvård.

7:o. Likaså eger hvarje fattigvårdssamhälle att i fråga om fattigvården för-dela sig i kretsar eller rotar, derest vid två på hvarandra följande kommunalstäm-mor beslut derom fattas med en röstöfvervigt af två tredjedelar utaf dem, som i röstningen deltaga.

Beslutet gäller för en tid af fem år.

För återgång till gemensam fattigvård erfordras beslut, fattadt på enahanda sätt, som för fördelning är stadgadt.

Beslut om dylik fördelning och villkoren därför underställes Konungens Be-fallningshafvandes pröfning.

C.

Om hemortsrätt.

8:o. Hemortsrätt — eller förmånen att under de i fattigvårdsförordningen

bestämda villkor af ett visst fattigvårdssamhälle kunna komma i åtnjutande af fattigvård — är antingen medfödd eller förvärfvad.

Medfödd hemortsrätt eger en hvar inom det fattigvårdssamhälle, der, vid hans födelse, modren egde hemortsrätt.

Hemortsrätt är förvärfvad inom det fattigvårdssamhälle, der någon, efter fyllda 15 år, vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar sednast varit eller bort vara skattskrifven.

Hustru har, så länge mannen lever och äktenskapet dem emellan icke är upplöst, hans hemortsrätt, den hon efter mannens död eller äktenskapets upplösning bibehåller, intilldess hon sjelf förvärfvat ny sådan rätt.

Äkta barn, yngre än 15 år, tillhör, så länge fadren lever, hans eller, om han är död men modren lever, hennes hemortsrätt. Äro begge föräldrarna döda, har barnet den sist aflidnes hemortsrätt. Oäkta barn har modrens hemortsrätt.

Den, som ej förvärfvat hemortsrätt, tillhör det fattigvårdssamhälle, der han eger medfödd sådan rätt.

För den, hvars hemortsrätt ej kunnat enligt stadgade grunder bestännas, bekostar Staten oundgängligen nödigt understöd, intilldess något fattigvårdssamhälle kan dertill förpligtas.

Efter fyllda 60 år bibehålles en hvar för sin öfriga lifstid vid den hemortsrätt, han då eger.

D.

Om fattigvårdsstyrelse.

9:o. Inom hvarje fattigvårdssamhälle skall finnas en fattigvårdsstyrelse, som utses å kommunalstämma; kunnande detta bestyr, der så finnes lämpligt, uppdragas åt kommunalnämnden; och bör kyrkoherden eller den hans tjänst förrättar, sin embetspligt likmätigt, såsom ledamot deltaga i fattigvårdsstyrelsen, då han finner behovet det påkalla.

10:o. Då samhället fördelas i kretsar eller rotar, bör dessutom inom hvarje krets eller rote utses en fattigvårdsstyrelse för handhafvandet af kretsens eller rotens fattigvårdsangelägenheter.

11:o. Söker någon fattigunderstöd, som enligt punkt. 1 ej är dertill ovillkorligen berättigad, och nöjes han ej åt fattigvårdsstyrelsens derom meddelade beslut, eger han anmäla sitt missnöje hos kommunalstämmans ordförande, som föredrager ärendet på näst derefter infallande ordinarie eller, der behovet så kräver, extra kommunalstämma, hvilken afgör frågan.

Öfver kommunalstämmas beslut, hvarigenom sökt understöd blifvit vägradt helt och hållet eller till någon del, må klagan ej föras, derest ej visas kan, att beslutet ej i laga ordning tillkommit.

E.

Om fattigvårdsbidrag.

12:o. De i nu gällande förordning härom befutliga stadganden torde böra bibehållas.

13:o. När fattigvårdssamhälle fördelas i kretsar eller rotar, gäller såsom vilkor för sådan fördelning, att den då för handen varande fattigvårdstungan på hela samhället så jemnt som möjligt fördelas.

Om, efter det sådan fördelning skett, någon krets eller rote utan eget förvållande skulle drabbas af vida mer betungande utgifter än öfriga kretsar eller rotar, ege den gemensamma fattigvårdsstyrelsen att missförhållandet utjemna.

F.

Om betlande.

14:o. Hvarje fattigvårdssamhälle bör ordna sin fattigvård sålunda, att betlande må förekommas; och eger samhället således att, för vården och underhållet af sina fattiga och användandet af deras arbetskrafter, inom sig antaga erforderliga reglementariska föreskrifter och vidtaga sådana åtgärder, att betlande ej eger rum. Dylika reglementen underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning.

15:o. Inom hvarje fattigvårdssamhälle skall finnas en eller, der behofvet så kräver, flere tillsyningsmän, som efter förslag af kommunalnämnd af Konungens Befallningshafvande dertill förordnas.

Tillsyningsman åligger att hafva tillsyn å kringstrykande tiggare från främmande ort och att, när han så pröfvar nödigt, dem anhålla och öfverlemna till närmaste kronobetjent, som införpassar dem till Konungens Befallningshafvande, hvilken eger att, när skäl dertill äro, döma den, som sålunda utom den socken eller stad, der han eger hemortsrätt, kringstrukit och betlat, till arbete under kortare eller längre i författningen begränsad tid antingen å tvångsarbetsinrättning, der sådan finnes, eller eljest å kronohäkte eller vid dertill särskild inrättad arbetskorps.

Betlande barn från främmande ort böra af tillsyningsman anhållas och hemsändas till det fattigvårdssamhälle, der de ega hemortsrätt.

16:o. Kostnaden för forslandet af sådan person, som i nästföregående punkts 2 mom. omförmäles, från den ort, der han anhålles, till länets residensstad och hans försändande till arbetsinrättning, kronohäkte eller arbetskorps bekostas af Staten; hvaremot hemsändandet af de i 3 mom. omnämnda barn bekostas af det fattigvårdssamhälle, de tillhöra.

Med anledning af denna underdåniga framställning har Eders Kongl. Maj:t den 25 Maj sistlidne år behagat i nåder förordna undertecknade Rhodin och Hasselrot jemte Lands-Sekreteraren i Blekinge län Harald Victor Abelin att med huf-

vudsaklig ledning af de i Riksdagens skrifvelse angifna grunder uppgöra förslag till författningar angående fattigvården i riket samt om försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer; och, sedan ej mindre till åtlydnad häraf så beskaffade förslag, vid hvilkas utarbetande, efter hvad äfven i underdånighet blifvit anmältdt, afvikelse från de hufvudgrunder, Riksdagen för sin del angifvit, antagits icke vara tillåten, blifvit till Eders Kongl. Maj:t ingifna, än ock Eders Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-Rätt och Eders Kongl. Maj:ts samtliga Befallningshafvande erhållit befallning att med yttranden öfver berörda förslag i underdånighet inkomma, har Eders Kongl. Maj:t den 23 nästpåföljde November uppdragit åt en komité, uti hvilken undertecknade blifvit till ledamöter utsedde, att efter tagen kännedom af de yttranden, som af förenämnda embetsmyndigheter afgifvits, verkställa granskning af de omförmälda förslagen och derefter till Eders Kongl. Maj:t inkomma med det underdåniga utlåtande och ytterligare förslag i ämnet, hvartill en sådan granskning kunde föranleda; och hafva komiterade sedermera för att tagas i öfvervägande i sammanhang med det dem uppdragna arbete fått till sig i nåder öfverlemnade dels medelst remiss den 30 November nästlidne år Rikets Ständers underdåniga skrifvelser den 26 Mars 1863 och den 20 Juni 1866 angående ändring i gällande förordning om fattigvården jemte Kammar-Rättens öfver samma skrifvelser afgifna yttranden äfvensom ett från Högsta Domstolen infor-dradt utlåtande i fråga om behandlingen af underdåniga besvär i fattigvårdsmål, dels ock genom skrifvelse den 10 September innevarande år en underdånig framställning af fattigvårdsstyrelsen i Malmö, hvaruti med förmälan, hurusom ofta inträffade, att skeppsbrutna sjömän och svenskt tjenstefolk, hvilka i friskt och arbetsfört men fullkomligt utblottadt tillstånd af vederbörande konsuler eller polis-myndigheter utrikes ifrån öfversändts till staden, blefve af Konungens Befallningshafvande i länet förpassade till stadens fattigvård med fattigvårdsstyrelsen lemnad föreskrift att om dem taga vård och förse dem med medel för resans fortsättande till hemorten, styrelsen anhållit, att, enär det syntes obilligt, att Malmö fattigvårdssamhälle blott till följd af sitt läge skulle för dylika personers underhåll och hemsändande nödgas vidkännas särskilda, af stadgandena i fattigvårdsförordningen ej föranledda utgifter, Eders Kongl. Maj:t måtte tackas i nådigt öfvervägande taga omförmälda förhållande samt förordna om åtgärder, hvarigenom för framtiden så beskaffade personer kunde efter ankomsten till Malmö utan dervarande fattigvårds mellankomst varda förhulpna till nödigt underhåll och befordrade till sina hemorter.

Det är ej första gången, som inför Eders Kongl. Maj:t uttalats bekymmer öfver en tilltagande fattigdom i landet. I underdånigt betänkande, som den 8 Juni 1839 afgafs af den komité, hvilken, innan Förordningen om fattigvården den 25 Maj 1847 utfärdades, blef af Eders Kongl. Maj:t för ärendets utredning till-

förordnad, framhöll denna komité den oroande företeelsen, att en betänkelig tillväxt egde rum i storleken af den befolkning, som vid hvarje rubbning af det vanliga ekonomiska förhållandet blefve försatt i ytterst svår förlägenhet och derigenom gäfvé anledning till fattigvårdsbördans förökande. Nämnda komité tvekade icke att söka förnämsta anledningarne till detta beklagliga förhållande uti lättsinne, tanklöshet och öfverdåd hos den fattigare klassen, visande sig uti lättja och bristande sparsamhet, under tider, då arbetsförtjenst vore lätt tillgänglig och mer än tillräcklig för fyllande af behofven, obetänksamma äktenskap utan beräkning, huru familjen skulle kunna underhållas ens under den närmaste framtiden, dryckenskap, osedlighet o. s. v. Men komitén omförmälde tillika åtskilliga efter dess förmenande då befintliga brister i lagstiftning och allmänna inrättningar, hvarigenom dels ofvannämnda oarter beforderades eller ej, såsom sig borde, motverkades, dels ock i öfrigt välståndet i landet förhindrades och undergräfdes. Af denna komité blefvo jemväl utarbetade åtskilliga lagförslag i ändamål att höja den arbetande klassens bildning samt befordra den allmänna välmågan eller åtminstone undanrödja flera af de mest väsendtliga hindren därför. Dessa förslag hafva sedermera utgjort föremål för sorgfällig granskning och i hufvudsaklig öfverensstämmelse med desamma men i flera hänseenden med vida större utsträckning, än komitén hemställde eller ansåg då möjligt att tillvägabrinda, har lagstiftningen under de derefter förflutna tretio åren undergått förändring. Så är kommunalväsendet ordnad, obligatorisk skolundervisning införd, bränvinslagstiftningen reformerad, skjutningsbesvärets tyngd lättad, näringsfrihet medgifven, så att en hvar kan utan hinder af lag tillgodogöra sig sin arbetskraft och sin arbetsskicklighet, landbruksskolor inrättade, brandstodsföreningar inom länen stiftade, den allmänna helsovården förbättrad, kommunens tillsyn öfver förmyndares förvaltning åstadkommen, oäkta barns arfsrätt efter modren i lag erkänd m. m. Sådant oaktadt har Riksdagen funnit sig ega anledning till det allmänna omdöme, att den lyckliga ställning, hvaråt landet för icke särdeles lång tid tillbaka hade att glädja sig, sedermera aftagit; och obestridligt är väl, att fattigvårdstungan långt ifrån att förminskas tvärtom under de sednaste åren märkbart tilltagit. Hvad som, på sätt här ofvan är nämnt, blifvit af statsmakterna förordnad, skall dock utan tvifvel icke blifva utan verkan. Det är ett utsäde, som behöfver sin tid för att bringa fullmogna frukter, och vissa af de vidtagna åtgärderna och deribland kanske flera af de mest ingripande hafva icke eller varit beräknade att utöfva sitt hela inflytande förr än på den generation, som nu uppväxer och på en framtid, som ännu icke till fullo inträdt. Ehuru Riksdagen i sin underdåniga skrifvelse förmält, att orsakerna till den ökade fattigvårdstungan skulle kunna vara att söka i flera förhållanden, har den emellertid bland de *yttre* anledningarne dertill endast framhållit den mera tillfälliga omständigheten, att näringarne i allmänhet ledo af ogynnsamma förhållanden, och särskildt att jordbruket under de närmast förutgångna

åren lemnat mindre goda skördar och i vissa delar af landet till och med missväxt, — händelser, hvilka menskliga bemödanden fåfängt söka alldeles förekomma. Men om Riksdagen sålunda icke i nu förevarande ärende inlåtit sig uti eller velat påkalla en utredning, om och på hvad sätt för beredande af minskning i fattigvårdens tyngd lagstiftningen borde uti åtskilliga på det allmänna välståndet inverkan delar än ytterligare öfverses och förändras, har Riksdagen deremot med desto större eftertryck uttalat den åsigt, att i sjelfva den nu gällande förordningen om fattigvården i riket innehölles bestämmelser, hvilka kunde sägas medverka till fattigdomens tilltagande, i det de icke så kraftigt, som vederborde, sökte hos den hjälpbegärande undanröjda en ej sällan sig uppenbarande ligkiltighet att tänka för sig sjelf och genom arbete, sparsamhet och umbäranden betrygga sin ställning. Riksdagen har derföre funnit angeläget, att en ny fattigvårdslag, byggd till stor del på af Riksdagen uppgifna andra grunder än de, som nu gälla, varder utfärdad; och då det uppdrag, som blifvit komiterade lemnadt, icke sträcker sig längre än att ingå i granskning af ett på dessa grunder uppgjort förslag till förordning i ämnet och i sammanhang dermed till vissa ändringar i stadgan om försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer, anse komiterade, hvilka hufvudsakligen instämma i de af Riksdagen uttryckta åsikter, sig vid afgifvandet af det underdåniga utlåtande, hvarmed det tillhör dem att inkomma, nu böra utan vidare undersökning rörande orsakerna till det onda, som öfverklagas, äfvensom botemedlen derför, inskränka sig till granskning af de framlagda författningsförslagen, dervid jemväl ställande sig till underdånig efterrättelse de här ofvan omförmälda, komiterade särskildt meddelade föreskrifter.

Då Riksdagen, enligt hvad förr är nämnt, framhåller nödvändigheten af en reform i fattigvårdslagstiftningen, angifver Riksdagen företrädesvis såsom brister i nu gällande förordning, att fattigvården i allt för många fall är obligatorisk; att enhällighet i beslut fordras för roteindelnings införande i ett fattigvårdssamhälle; att den tid af sex månader, efter hvars förlopp en person, som inflyttat i ett samhälle, skall i fattigvårdshänseende anses tillhöra detta, är för kort; och att samhället, som väl har skyldigheter mot den fattige, deremot vore nära nog rättslöst i förhållande till denne, enär den husbonderätt öfver understödstagare, som i förordningen är för vissa fall tillagd fattigvårdsstyrelse, förlorat en stor del af sin praktiska betydenhet genom den förändring, legostadgan på sednare tider undergått.

Utgående från den åsigt, att all hjälp till fattiga måste hafva sin egentliga grund i frivillighet, medlidande och kristlig kärlek, samt att den fattige ej bör kunna såsom en honom tillkommande rättighet fordra understöd, har Riksdagen, ehuru erkännande, att i vissa få fall fattigvård måste för samhället vara obligatorisk, likväl funnit det i nu gällande fattigvårdsförordning förekommande stadgande, att vård och försörjning skall af samhället lemnas dem, som i anseende till bri-

stande arbetsförmåga, vanförhet eller sjukdom äro urståndsatta att sig försörja, gifva en allt för stor utsträckning åt den obligatoriska fattigvården, och har Riksdagen till åstadkommande af ändring i detta hänseende föreslagit, att fattigvården borde för samhället vara obligatorisk endast i afseende på föräldralöst barn och den, som är vansinnig, dervid ej fästats annat vilkor, än att barnet eller den vansinnige skulle sakna egen tillgång, samt att i alla öfriga fall, då någon vore urståndsatt att försörja sig sjelf, det finge bero på hvarje samhälles fattigvårdsstyrelse att lemna den fattigvård, som styrelsen pröfvade nödig.

Emot den trånga begränsning, som Riksdagen sålunda gifvit den obligatoriska fattigvården, hafva anmärkningar framställts inom Riksdagens båda Kamrar, under det ärendet der behandlades; och bland de embetsmyndigheter, som blifvit i ämnet hörda, hafva många uttalat den åsigt, att den af Riksdagen föreslagna indelning af fattigvården i obligatorisk och så kallad frivillig vore antaglig blott under det vilkor, att omfånget för den obligatoriska utvidgades. Såsom skäl dertill har blifvit hufvudsakligen anfördt, att föräldralösa barn och vansinniga icke alltid vore i mera ovillkorligt behof af hjälp, än de, som af ålderdom, vanförhet eller sjukdom voro urståndsatta att försörja sig, och att förhållandet hvad beträffade föräldralöst barn och annat värlöst barn vore enahanda; hvarförutan blifvit anmärkt såsom ej fullt följdriktigt, att under det Riksdagen i allmänhet för hvarje anmaldt fattigvårdsbehof fordrat pröfning, grundad på personalkänedom, en så beskaffad pröfning icke blifvit af Riksdagen ifrågasatt i afseende på föräldralöst barn och vansinnig, ehuru pröfningen otvifvelaktigt vore i båda fallen lika af behovet påkallad.

Komiterade hafva funnit de gjorda anmärkningarne förtjena synnerlig uppmärksamhet. Att en hvar arbetsför person är pliktig förskaffa sig sitt uppehälle utan att falla det allmänna till last eller besvära den enskilde med tiggeri, lärers väl icke af någon bestridas; men lika enstämmiga meningarne i detta hänseende äro, lika litet delade kunna de vara deruti, att en ibland statens angelägnaste uppgifter är att tillse, det den, som är oförmögen till arbete och lider brist på hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras, erhåller sådan vård, att han ej förgås, och att för detta ändamål genom lag bestämma de fall, då de särskilda samhällenas åliggande att utöfva fattigvård inträder. Frågan är, hvilka dessa fall skola vara.

Väl bör området för denna så kallade obligatoriska fattigvård ej göras synnerligen vidsträckt, enär, såsom Riksdagen ock erinrat, detta skulle kunna hos den fattige alstra likgiltighet att sörja för sig sjelf och genom arbete, sparsamhet och umbäranden betrygga sin ställning; men icke torde gränsen böra blifva så trång, som den Riksdagen föreslagit.

Skälet för ovillkorligt meddelande af hjälp till föräldralösa barn och vansinniga, då de äro i nöd, kan icke vara annat än, att de måste antagas befinna sig

i sådant tillstånd, att af dem ej kan fordras sjelfförsörjning genom arbete och att de utan att få vård och underhåll skulle förgås; men då äfven andra finnas, som äro i lika om ej mera nödställd belägenhet, böra väl äfven de blifva föremål för sådan hjälp, som kommer de förstnämnda till del. Så torde ej finnas någon giltig anledning, hvarför den, som af annan sjukdom än vansinne eller af ålderdom, vanförhet eller lyte är oförmögen till arbete samt vid detta förhållande, förutsatt att han ej har egna medel och ej heller njuter vård och underhåll af annan, befinnes lida brist på hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras, icke skall vara föremål för obligatorisk fattigvård. Det skulle till och med kunna synas, som vore det mera behöfligt ålägga samhället att mellankomma med hjälp åt sådana, som de sistnämnda, än åt det föräldralösa barnet eller den vansinnige, enär, derest någonsin så kallad frivillig fattigvård skulle kunna med visshet förutsättas komma att ega rum, det nödställda föräldralösa barnet utan tvifvel blefve framför andra föremål derför, samt enär, der så inträffade, att en vansinnig lemnades utan tillsyn, det allmänna, om ock ej genom fattigvårdens försorg, måste för sin egen säkerhet om honom taga vård. Ännu en utsträckning i Riksdagens förslag i afseende på den obligatoriska fattigvården torde vara oundviklig, nämligen i hvad barn angår. Ett barn, som har sina föräldrar i lifvet, men är af dessa öfvergifvet, bör väl, ehuru det ej kan kallas föräldralöst, vara föremål för samhällets hjälp lika mycket som det, hvars föräldrar äro döda. Enahanda förhållande inträffar med barn, som är födt af okända föräldrar eller af hvarjehanda orsaker icke kan af föräldrarne erhålla vård. Barnets nödställda belägenhet är i hvardera fallet lika behjertansvärd. Staten, för hvilken det är af stor vikt, att det uppväxande släktet utbildas till sedlighet och duglighet, får ej öfverlemna värlösa barn åt samhällets godtyckliga hjälp eller tiggeriets förderfliga följder. Då staten således måste äfven i eget intresse tillse, att värlösa barn erhålla vård och underhåll, böra, enligt komiterades åsigt, dessa upptagas bland dem, i afseende på hvilka fattigvården är för samhället obligatorisk. Man har visserligen anmärkt att, om samhället ovilkorligen toge hand om sådana barn, deraf kunde blifva en följd, att lättjefulla och liknöjda föräldrar komme att kasta omsorgen om sina barn på samhället, men detta bör, så vidt möjligt är, förekommas medelst lagstadganden, hvarigenom dylika föräldrar blifva underkastade sådana påföljder, att de afskräckas från att undandraga sig vården om barnen; och om genom dessa stadganden ej helt och hållet skulle vinnas, hvad dermed åsyftats, må detta onda dock hellre fördragas, än att barnen lemnas åt sitt öde.

En ytterligare ofullständighet i Riksdagens bestämmelse om obligatorisk fattigvård torde icke böra lemnas oanmärkt, eller att såsom vilkor för sådan fattigvård endast skulle erfordras, att personen saknar egen tillgång. Detta lärers väl ej vara nog. Personen skall ej heller vara i åtnjutande af vård och underhåll af annan.

Ofvan är nämnt, att anmärkning blifvit gjord derom, att Riksdagens förslag, i fråga om så väl obligatorisk som annan fattigvård, innehåller mindre riktiga bestämmelser angående pröfningsrätten, men om, på de af komiterade anförda grunder, ålderstigna, sjuka, vanföra och lytta personer äfvensom värnlösa barn i allmänhet, lika väl som föräldralösa barn och vansinniga, göras till föremål för obligatorisk fattigvård, kommer enahanda pröfning af behovet så väl i ena som i andra fallet att försiggå, och komiterade torde alltså i afseende på pröfningsrätten endast få erinra, hurusom Riksdagen vid bestämmelsen om annan fattigvård än den, som Riksdagen ansåg böra vara obligatorisk, genom den använda ordställningen, att den behöfvande "må" erhålla vård och försörjning eller understöd, när fattigvårdsstyrelsen pröfvar sådant nödigt, lemnat åt fattigvårdsstyrelsens godtycke att icke bevilja fattigvård, äfven om en ålderstigen, vanför eller sjuk pröfvas vara i sådan nöd, att hjälp behöfves. En så beskaffad utsträckning af frivilligheten synes dock icke hafva varit af Riksdagen åsyftad, helst vid ärendets handläggning hos Riksdagen till stöd för förslaget i denna del åberopats, att det öfverensstämmer med norska fattigvårdslagen, ehuru denna lags 2 § uttryckligen stadgar att ålderstigna, vanföra och sjuka i trängande fall "meddelas" understöd af fattigvården, när fattigkommissionen finner nödigt. Der förekommer ej ordet "må", utan begagnas den imperativa ordställningen "meddelas", hvilket äfven torde vara det rätta.

I öfverensstämmelse med hvad nu blifvit anfördt, hafva komiterade ansett, att den § af förordningen, som handlar om fattigvård, hvilken är för samhället obligatorisk, bör så uppställas, att stadgandet omfattar ej blott föräldralösa barn och vansinniga personer, som, i saknad af egna medel samt vård och underhåll af annan, lida brist på hvad till livets uppehållande oundgängligen erfordras, utan ock en hvar, som, jemte det han finnes i sådan nödställd belägenhet, är af ålderdom, sjukdom, vanförhet eller lyte oförmögen till arbete.

Utom de redan anförda skälen till sådan utvidgning af området för den obligatoriska fattigvården, talar därför äfven ett annat. Om den obligatoriska fattigvården inskränktes till föräldralösa barn och vansinniga samt all annan fattigvård blefve beroende på fattigvårdssamhällellens fria bestämmande, skulle återkräfningsrätt ej kunna de särskilda samhällena emellan ega rum i afseende på annat understöd än det, som kommit föräldralöst barn eller vansinnig till godo. Saknaden af sådan rätt skulle otvifvelaktigt leda till mycket missnöje och dessutom kunna föranleda obarmhertighet inom fattigvårdssamhällena mot ålderstigna, sjuka, vanföra och lytta, då behof af hjälp för sådan person erfordrades, medan han vistades utom det samhälle, till hvilket han i fattigvårdshänseende hörde. Begreppet hemortsrätt komme ock att sakna all betydelse, utom då fråga vore om föräldralöst barn eller vansinnig.

Sedan komiterade nu utlätit sig i afseende på den för samhället obligatoriska fattigvården, få komiterade yttra sig i frågan om så kallad frivillig fattigvård.

Frivillig i detta ords egentliga betydelse kan ej annan fattigvård kallas än den, som individen, utan påtryck vare sig af staten eller af kommunen, blott af egen barmhertighet lemnar en nödställd like, men sådan personlig frivillighet ligger ej till grund för den så kallade frivilliga fattigvård, som af Riksdagen varit ifrågasatt. Den frivillighet, som dervid afsetts, är kommunens, fattigvårdssamhällets, befogenhet att sjelf bestämma, om och i hvilka fall fattigvård må lemnas utöfver den, som staten ovillkorligt föreskrifvit. Det skulle kunna synas, som angående denna frivilliga fattigvård ej erfordrades något ordande i lagen, hvilken egentligast borde handla endast om sådan fattigvård, hvilken ålägges samhället, men, enär komiterade, långt ifrån att vilja undanröjda samhällets frivilliga fattigvård, anse nödigt, att så väl denna som den enskilda kristliga barmhertigheten hädanefter som hittills verkar vid sidan af den lagbestämda fattigvården, förutan hvilken samverkan fattigvården i allmänhet icke skulle kunna handhafvas rätt ändamålsenligt, hafva komiterade funnit, att särskildt stadgande i afseende på samhällets frivilliga fattigvård bör inrymmas i den syftning, att det ej mindre innebär en antydning, att sådan fattigvård ansetts behöflig, än ock innehåller bestämmelse, hvilken det rätteligen tillkommer att afgöra, när dylik fattigvård bör lemnas. Riksdagen öfverlemnar ifrågavarande befogenhet åt fattigvårdsstyrelsen, men då fattigvårdssamhället bekostar fattigvården, bör otvifvelaktigt samma befogenhet ligga hos fattigvårdssamhället och ej hos dess förvaltande organ fattigvårdsstyrelsen. Klagan har ofta försports deröfver, att fattigvårdsstyrelserna vid fattigvårds beviljande gått längre, än vederbort. Detta har synts kunna för framtiden förekommas derigenom, att i afseende på beviljande af annan fattigvård än den, som är obligatorisk, de särskilda samhällena hvar för sig ega att bestämma de allmänna grunder, som af fattigvårdsstyrelsen böra iakttagas, men då, på sätt redan är nämndt, sådan fattigvårds befintlighet utan all fråga är behöflig samt det kunde inträffa, att fattigvårdssamhälle underlåter att gifva nödiga bestämmelser, hafva komiterade under antagande, att, der sådant inträffar, samhället måste anses hafva öfverlemnadt åt fattigvårdsstyrelsen att utöfva samhällets rätt, funnit skäl tillika föreslå, att, om bestämmelse i berörda hänseende ej lemnas af samhället, det må ankomma på fattigvårdsstyrelsen att meddela fattigvård i den mån, styrelsen pröfvar nödigt.

Med frågan om samhällets åliggande att lemna fattigvård sammanhänger en annan vigtig del af fattigvårdslagstiftningen, nämligen den om klagan i fattigvårdsmål. Då enligt nu gällande fattigvårdsförordning fattigvårdsstyrelses beslut, hvarigenom sökt fattigvård blifvit vägrad, får, likasom hvarje annat beslut i fattigvårdsärenden, genom besvär hos embetsmyndigheterna öfverklagas, har deremot Riksdagen föreslagit, att, utom då fråga vore om fattigvård till föräldralöst barn eller vansinnig, klagan öfver fattigvårdsstyrelses beslut, hvarigenom sökt fattigvård är vorden vägrad, ej skulle få föras hos embetsmyndigheterna, utan att missnöje

med beslutet borde anmälas hos kommunalstämman ordförande och ärendet der-
 efter pröfvas af stämman, emot hvars beslut i saken besvär ej skulle få anföras,
 derest ej visas kunde, att samma beslut ej i laga ordning tillkommit. Detta för-
 slag, som, ehuru åsyftande ett allmänt stadgande, likväl är uppställt endast med
 fästadt afseende på landtkommuner, har sin grund i Riksdagens antagande, att
 det vore gifvet, att, om ett föräldralöst barn eller en vansinnig person saknade
 egen tillgång, samhället ovilkorligen skulle lemna fattigvård, men att deremot
 fattigvård i alla andra fall borde vara frivillig och bero på fattigvårdsstyrelsens
 pröfning, huruvida sådan vård vore nödig. Skulle, på sätt komiterade föresla-
 git, för beviljande af fattigvård åt föräldralösa barn och vansinniga personer samma
 villkor uppställas som för beviljande af dylik vård åt värnlösa barn i allmänhet
 äfvensom åt ålderstigna, sjuka, vanföra och lytta, samt enahanda pröfning erfor-
 dras så väl för ena som för andra fallet, torde deraf böra följa, att, ehvad man
 bibehåller den i nu gällande fattigvårdsförordning gifna bestämmelsen att klagan i
 fattigvårdsärenden må föras hos embetsmyndigheterna, eller man vill inskränka el-
 ler helt och hållet borttaga rättigheten till sådan klagan, bestämmelserna i afse-
 ende på klagan i fattigvårdsärende böra blifva lika för alla här nämnda fall.
 Gillas detta och är den af Riksdagen uttalade åsigt, att i allmänhet klagan öfver
 vägrad fattigvård ej må föras hos embetsmyndigheterna, riktig, hvarom komiterade
 få här nedan vidare yttra sig, lär det väl kunna antagas att, derest, såsom
 Riksdagen afsett, det kan medgifvas, att fattigvårdssamhället i sista hand afgör,
 huruvida ett vanvårdadt barn i allmänhet eller en ålderstigen, sjuk, vanför eller
 lytt person skall erhålla fattigvård, vid pröfning hvaraf ofta hvarjehanda mera in-
 vecklade omständigheter förekomma, än då fråga är om fattigvård till föräldralöst
 barn eller den, som är vansinnig, åt samhället må med än mera trygghet öfver-
 lemnas slutliga pröfningen af dessa sistnämndas fattigvårdsbehof.

Då staten i lag bestämt vissa fall, i hvilka de särskilda samhällena hafva till
 åliggande att lemna fattigvård åt nödställda personer, måste det ock tillkomma
 staten både såsom rättighet och pligt att genom sina organer öfvervaka fullgöran-
 det af detta lagens bud; men deraf följer icke ovilkorligen, att den nödställde skall
 ega att såsom en sin rättighet påyrka att af öfriga samhällsmedlemmar åtnjuta för-
 sörjning eller understöd samt, der detta honom förvägras, söka genom rättegång
 tilltvinga sig hjälp, likasom utsökte han en sin fordran. Dessutom torde det ej
 böra förgätas, att då hjälp till sin natur är frivillig, den, som hos annan söker
 sådan, icke bör i lag tillerkännas rätt att öfver uteblifvande deraf föra klagan. De
 statens organer, hvilka böra öfvervaka, att de särskilda samhällena ej åsidosätta
 sitt lagbestämda åliggande att i vissa fall lemna fattigvård, äro Eders Kongl. Maj:ts
 Befallningshafvande. En sådan deras pligt finnes ej allenast uttalad i nu gällande
 fattigvårdsförordning, utan ock uttryckligen föreskrifven i 28 § af Eders Kongl.
 Maj:ts Nådiga Instruktion för Landshöfdingarne i riket m. m. den 10 November

1855, enligt hvilken Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bör låta sig angeläget vara att vaka deröfver, att fattigvården inom länet i enlighet med gällande stadganden ändamålsenligt ordnas och handhafves, så att de behöfvande erhålla den vård och det understöd, som af omständigheterna påkallas. I öfverensstämmelse med dessa grundsatser samt för att äfven kunna förekomma eljest oundvikliga tvister, huruvida besvär öfver fattigvårdsstyrelses vägran att lemna fattigvård i särskilda fall skulle hos embetsmyndighet eller endast hos kommunalmyndighet fullföljas, hafva komiterade med bibehållande af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes befogenhet att, derest fattigvårdssamhälle underlåter lemna sådan fattigvård, som är obligatorisk, tillhålla samhället att sin skyldighet i detta hänseende fullgöra, i öfrigt föreslagit att, om någon är missnöjd med fattigvårdsstyrelses beslut, hvarigenom sökt fattigvård blifvit helt och hållet eller till någon del vägrad, han väl må få beslutet underställt fattigvårdssamhällets pröfning, men att besvär öfver samhällets beslut i anledning af sådan underställning ej må anföras i annat fall, än att klaganden tilltror sig kunna visa, att beslutet ej i laga ordning tillkommit.

Det torde kunna synas, som vore skilnaden emellan hvad här föreslagits och nu gällande bestämmelser ej af synnerlig betydighet, enär det står den hjälpbehöfvande, likasom hvarje annan, öppet att hos Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anmäla den försummelse att lemna fattigvård, hvilken han förmenar att samhället låtit komma sig till last. Skilnaden är dock ej oväsentlig. Finnes icke i lagen medgifven rätt till klagan hos embetsmyndigheterna öfver kommunens beslut, hvarigenom fattigvård vägras, måste den behöfvande komma att uppfatta den fattigvård, han söker, såsom en gärd af barmhertighet, på hvilken han ej kan pocka. Vidare undvikas tvister, utdragna genom alla instanser, i hvarje fall, der kommunen ej gjort sig skyldig till någon underlåtenhet att lemna lagbestämd fattigvård, ehuru den hjälpsökande är med det afslående beslutet missnöjd. Eger deremot besvärsrätt rum, skall Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, huru orimliga de skäl, hvarpå ändring sökes, än må vara, meddela särskildt beslut jemte besvärshäuvisning. Borttages åter besvärsrätten, men Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har till åliggande att vaka öfver fullgörandet af den obligatoriska fattigvården inom kommunen, förändras förhållandet. En anmälan är ej detsamma, som anhängiggörande af en rättstvist; den är blott meddelande af ett visst faktum. Bedömandet, huruvida i anledning deraf embetsåtgärd bör vidtagas eller ej, beror ensamt på Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, och anses gjord anmälan ej förtjena afseende, föranleder densamma ej meddelande af beslut. Finner åter Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skäl ålägga samhället att i fattigvårdshänseende vidtaga någon åtgärd, kan beslutet dock endast af samhället öfverklagas.

Möjligen kunde anmärkas såsom en oegentlighet, att, då till allmän regel stadgats, att hjälpsökande ej får klaga hos embetsmyndigheterna öfver fattigvårdssamhälles beslut, hvarigenom sökt fattigvård blifvit vägrad, rätt till sådan klagan

deremot är honom medgifven i det fall, att beslutet ej i laga ordning tillkommit. Komiterade anse dock detta undantag från den allmänna regeln icke sakna sin fulla befogenhet, ty, churu lagen ej medgifver en hjälpsökande någon rätt till fattigvård, som af honom kan utsökas, lemnar den honom likväl rättighet att hos samhället begära hjälp och att få sin begäran ej allenast pröfvad af samhället utan ock pröfvad i rätt ordning. Är denna ordning ej iakttagen, har den hjälpsökande ej heller erhållit vederbörligt svar på sin begäran, ett svar, som han oemotsägligen är berättigad att emotse; och i detta fall, men ock endast i detta, tillåtes honom anföra besvär i den ordning, som i allmänhet gäller för sökande af ändring i kommunens beslut.

Vidkommande fattigvårdssamhälles fördelning i rotar stadgas i nu gällande fattigvårdsförordning, att sådan fördelning må ega rum då samtliga vid kommunalstämman i beslutet om fördelningen deltagande medlemmar af kommunen derom sig förena och att sålunda tillkommet beslut gäller hvarje gång för fem år, efter hvilkas förlopp frågan å nyo skall till öfverläggning förekomma och de flesta rösterna bestämma, om fördelningen må ytterligare för fem år fortfa. Deremot har Riksdagen föreslagit, att fattigvårdssamhälle skulle ega fördela sig i rotar, derest vid två på hvarandra följande kommunalstämmor beslut derom fattades med en röstöfvervigt af två tredjedelar utaf dem, som i röstningen deltog; att beslut om dylik fördelning och vilkoren derfor skulle underställas Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfning; att beslutet skulle gälla för en tid af fem år samt att för återgång till gemensam fattigvård skulle erfordras beslut, fattadt på enahanda sätt, som om fördelning vore stadgad. Uti de till komiterade öfverlemnade, från emhetsmyndigheter afgifna yttranden framställes en och annan betänklighet mot rote-fördelning i allmänhet, men flera framhålla deremot de stora fördelar, sådan fördelning skall å vissa orter redan hafva medfört. I åtskilliga bland dessa utlåtanden hafva äfven förekommit invändningar emot Riksdagens förslag att låta en pluralitet af två tredjedelar emot minoritetens bestridande fatta beslut om rote-fördelnings genomförande, helst vid möjligen inträffande fall, att en mindre del af en kommun vore långt fattigare än de öfriga delarne, eller att till en kommun, företrädesvis bestående af bördig jord, hörde ett eller flera hemman af mager jordmån med vidsträckta utmarker, bebodda af en mängd fattiga hushåll, eller att ett fiskläge funnes, som föranledde betydande fattigvårdsutgifter, det kunde ligga i pluralitetens intresse att genom roteindelnings genomförande befria kommunens mera lyckligt lottade delar från deltagande i fattigvårdsafgifterna för de öfriga, fattigare men törhända mera befolkade delarne; och har för att åtminstone i någon mån förekomma dessa olägenheter föreslagits bland annat dels att den majoritet, som egde besluta rote-fördelning skulle vara kvalificerad ej blott med hänsyn till röst-

värdet utan äfven till hufvudtalet, dels att lagen skulle lemna föreskrift om minimum för rotarnes storlek och folkmängd.

Beträffande nyttan af fattigvårdssamhälles fördelning i rotar hafva väl, såsom nämnt är, olika meningar sökt göra sig gällande, men då Riksdagen ansett, att sådan fördelning bör vara tillåten, hvilken åsigt äfven torde få antagas vara den inom landet mest rådande, samt det icke heller förefinnes något fullt giltigt skäl, hvarför ett samhälle skulle betagas möjlighet att, der det anser rotefördelning lämplig, införa sådan, hafva komiterade bibehållit stadganden derom och dervid sökt göra dem så ändamålsenliga och tydliga, som ämnets vägt påkallar.

Komiterade, ehuru nogsamt inseende, att missförhållanden kunna uppkomma till följd af majoritetens rätt att påtvinga minoriteten af denna ej önskad rotefördelning, hafva dock, vid betraktande af omöjligheten att uppställa någon i hvarje fall lämpligare beräkningsgrund för den beslutande majoriteten än den, Riksdagen föreslagit, bibehållit densamma med det tillägg, att rösterna skola beräknas efter röstvärdet; och torde denna beräkningsgrund icke gerna kunna medföra någon våda, då, på sätt Riksdagen äfven föreslagit och i komiterades förslag iakttagits, uttrycklig föreskrift meddelas, att beslut om rotefördelning med vilkoren därför skall underställas Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfning för att fastställas eller på skäl, som böra anföras, ogillas, hvaraf följer, att, om Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande finner, att någon del af samhället blifver lidande genom den gjorda fördelningen, beslutet derom ej blifver fastställt.

För att betrygga ej mindre hela samhällets än de särskilda delarnes rätt vid rotefördelning, äfvensom för att uppställa några grunder till stöd för Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfning af beslut om sådan fördelning hafva dock ytterligare bestämmelser syntts vara behöfliga.

Då fråga om samhälles fördelning i rotar förekommer till handläggning, hvilket alltid torde böra ske vid ordinarie kommunalstämma, synes nödvändigt, att först och främst den vid tillfället inom hela fattigvårdssamhället befintliga fattigvårdstunga så jemnt som möjligt utskiftas; men enär inom en eller annan del af samhället kunna förefinnas särskilda förhållanden, hvilka göra en jemförelsevis mera betydande fattigvårdstunga derstädes för framtiden sannolik, torde samhället åt den rote, der detta antages komma att inträffa, böra lemna ett efter omständigheterna lämpadt årligt bidrag till rotens enskilda fattigvård. Enär det emellertid, äfven sedan dylika bestämmelser skett och rotefördelningen kommit till stånd, kan inträffa, att någon rote utan eget förvållande drabbas af allt för tryckande fattigvård, har jemväl i förslaget såsom allmänt gällande vilkor för rotefördelning föreskrifvits, att, der sådant fall inträffar, samhället skall lemna roten det understöd, som prövas skäligt.

Det kunde möjligen invändas, att den i ordningen andra af ofvanberörda bestämmelser skulle kunna undvaras, enär hvad der afses kunde inbegripas i den

sist nämnda föreskriften, så att allt understöd till en rote för oskäligt tryckande fattigvårdstunga, som uppstår, efter det rotefördelningen kommit till stånd, först lemnades, när ett sådant förhållande inträffade; men derest, då fråga om införande af rotefördelning är under behandling, af omständigheterna kan slutas sannolikt vara, att särskildt bidrag till en viss rotes fattigvård i den närmaste framtiden blifver behöfligt, lär det icke vara olämpligt, att detta bidrag på förhand bestämmes, helst derigenom åtskilliga tvistigheter kunna förekommas.

Ofvannämnda grundvilkor torde dock ej vara nog, för att roteindelning skall kunna komma till stånd. Hvarjehanda bestämmelser i afseende på rotes ställning till samhället och andra rotar samt handhafvandet och förvaltningen af rotarnes enskilda fattigvård böra äfven vara förut meddelade. Enär det dock synts omöjligt att uti fattigvårdsförordningen införa för alla samhällen tillämpliga bestämmelser i dessa ämnen, såsom huru frågor om rotes fattigvårdsangelägenheter skola behandlas och afgöras, huru bidrag till ej mindre rotarnes enskilda än äfven samhällets gemensamma fattigvård skola utgöras, huru redovisning för rotes fattigvårdsförvaltning skall gifvas och i hvad mån de grunder, som enligt fattigvårdsförordningen gälla i afseende på visst fattigvårdssamhälles skyldighet att bekosta fattigvård, skola ega tillämplighet i fråga om enahanda skyldighet för rote, har uti förslaget endast föreskrifvits, att i beslut om rotefördelning skola noggrannt upptagas vilkoren för densamma jemte bestämmelser i ofvan anförda hänseenden.

Sedan beslut om fattigvårdssamhälles fördelning i rotar, med iakttagande af hvad nu är vordet antydt, blifvit fattadt, fordras dock, på det att en så viktig anordning ej må komma till stånd utan moget öfvervägande eller genom öfverraskning, att beslutet, innan fastställelse derå sökes hos Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, hvilat till nästa ordinarie kommunalstämma. Blifver dervid beslutet med enahanda röstöfvervigt, som vid förra stämman, förnyadt, då först må det för fastställelse till Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öfverlemnas.

Bibehållande det i granskade förslaget gjorda tillstyrkande, att, der rotefördelning blifvit fastställd, den skall gälla, till dess annorlunda bestämmes, dock minst fem år, samt att förslag om upphäfvande deraf ej må väckas förr än under femte året, sedan fördelningen trädde i verkställighet, hafva komiterade ansett, att sistnämnda stadgande äfven bör göras gällande i afseende på förslag om förändring af skedd rotefördelning; och enär det ej torde vara skäligt att bestämma lika stor röstöfvervigt för att besluta om upphäfvande af en rotefördelning, hvilken anses olämplig, som vid beslut om samhällets fördelning i rotar, har i förslaget införts stadgande derom, att för antagande af förslag om upphäfvande af rotefördelning erfordras, att detsamma med flertalet af de närvarandes röster efter röstvärdet godkännes å två ordinarie kommunalstämmor. För den händelse åter, att fråga är, ej om upphäfvande, utan om förändring af befintlig rotefördelning, hvarigenom vilkoren för densamma kunna blifva annorlunda, än de äro, hafva komiterade före-

slagit, att hvad om rotefördelnings införande är stadgadt skall lända till efterrättelse.

Komiterade öfvergå nu till frågan om hemortsrätt.

Alltifrån den tid, då fattigvården genom derom meddelade stadganden blef ett åliggande för de särskilda samhällena, har lagstiftningen såsom hufvudsaklig grund för fördelningen dem emellan af detta åliggande nästan oafbrutet följt den lika enkla som naturliga grundsatsen, att en hvar nödställd person i fråga om fattigvård anses tillhöra det samhälle, till hvilket han i andra hänseenden hör, eller med andra ord det samhälle, hvarest han anses rätteligen hafva sitt bo och hemvist, utan att från denna grundsats skett andra afvikelser, än som ansetts erforderliga till förekommande deraf, att ansvarigheten för afhjelpande af en persons redan inträdda eller inom viss kortare tid förestående behof af fattigvård skulle genom personens afflyttning från ett fattigvårdssamhälle till ett annat kunna afsigtligt eller godtyckligt öfverflyttas från det förra till det sednare; och har derjemte i allmänhet varit antaget, att en hvar anses rätteligen hafva sitt bo och hemvist i det samhälle, som är hans sednaste mantalsskrifningsort.

Till en början lemnade hvarje samhälle erforderlig fattigvård åt alla sina medlemmar utan att ifrågasätta någon åtskilnad emellan dem, som städse tillhört samhället, och dem, som från annat samhälle inflyttat; men då fattigvårdstungan alltmera förökades, började tvister emellan samhällena yppas angående skyldigheten att underhålla sådana från det ena till det andra samhället inflyttade personer, som sedermera blifvit oförmögna att sig sjelfva försörja; och det är egentligen härutinnan, som frågan om försörjningsort har någon afsevärd betydelse, enär det alltid måste anses ostridigt, att den, som oafbrutet tillhört ett visst samhälle, äfven derstädes bör hafva sin försörjningsort.

Den första författning, som stadgade afvikelse från grundsatsen, att hvarje samhälle borde underhålla de fattiga, som inom detsamma hade sitt bo och hemvist, var Kongl. Kungörelsen den 5 December 1788, hvilken i fråga om skyldigheten att underhålla sådana fattiga personer, som från ett till annat samhälle inflyttat och derefter kommit i behof af fattigvård, stadgade: att den socken, der fattighjonet antingen haft eget hemman eller såsom inhyses- eller tjenste-hjon sednast varit i skatt antecknad, borde vidkännas dess vård, enär det med arbete icke kunde sig uppehålla; hvarjemte i högstberörda kungörelse blef förbjudet, att något inhyses-hjon skulle få nedsätta sig inom annat samhälle eller något gammalt och mindre arbetsfört tjenstehjon der få antagas, innan sådant först blifvit å allmän sockenstämma anmälldt och samhället dertill sitt bifall lemnat.

Den sålunda medgifna rättigheten att i vissa fall, då full förmåga till sjelfförsörjning kunde antagas ej hos den inflyttande förefinnas, hindra hans inflyttning

blef dock, med afseende såväl å dess missbruk till förfång för de arbetande och mindre bemedlade folkklasserna som äfven å deraf föranledda talrika och vidriga tvister emellan de särskilda samhällena, mycket öfverklagad; och då derjemte samfundslifvets under tiden fortskridna utveckling ansågs oundgängligen påkalla upphäfvande af berörda rättighet, blef det ock lagstiftningens uppgift att utfinna ett sådant stadgande i fråga om grunden för inflyttade personers försörjningsort, som, jemte det obehindrad rättighet att inflytta från ett samhälle till ett annat infördes, kunde fortfarande tillförsäkra samhällena nödigt ansedt skydd mot fattigvårdstunga af inflyttande personer.

I detta hänseende trodde man sig kunna antaga, att, om den, som under sin verksammare lefnadsålder emellan femton och femtiofem år inflyttade från ett till annat samhälle, förmådde att utan understöd, som af annat fattigvårdssamhälle eller staten ersattes, försörja sig och sitt hushåll under en tid af tre år efter inflyttningen, ett sådant förhållande borde anses utmärka, att personen vid inflyttningen egt full förmåga af sjelfförsörjning och således jemväl efter andemeningen i 1788 års kungörelse ej bort förvägras obehindrad inflyttningsrätt. Äfvenledes förmodade man, att, om till grund för bestämmande af försörjningsorten för sådana personer, som flyttade från ett till annat samhälle, i stället för mantalsskrifning, som sednast skett, bestämdes sednaste treåriga stadiga vistande, deraf skulle blifva en följd, att en hvar, utan hinder af befaradt framtida fattigvårdsbehof och utan att föranleda ständiga tvister om rätt mantalsskrifningsort, skulle få vistas, hvar honom behagade, så länge han ej vore i behof af fattigvård, samt att en hvar jemväl komme att obehindradt mantalsskrifvas, der han vistades; och det har äfven blifvit påstådt, ehuru det torde böra betvivlas, att nyssberörda grund för bestämmande af försörjningsort jemväl ansetts i sin tillämpning skola hafva till följd, att skyldigheten att bekosta en persons fattigvård merendels skulle komma att drabba det samhälle, hvarest han utöfvat sin mesta gagneliga verksamhet. Sedan sålunda med iakttagande derjemte af undantagsbestämmelser, som familjeförhållanden kunde påfordra, samt några andra mindre väsendtliga modifikationer en lämplig grund för bestämmande om försörjningsort i det hufvudsakliga, eller för såvidt angick de från ett till annat fattigvårdssamhälle inflyttade personer, syntes vara lyckligen funnen, var det nästan blott en formsak att tillämpa samma grund jemväl i fråga om försörjningsort för öfriga samhällsmedlemmar.

Under sådana förhållanden och med sådant hufvudsakligt syfte utfärdades Förordningen af den 25 Maj 1847, som stadgade, att en hvar skulle i fråga om fattigförsörjning tillhöra det fattigvårdssamhälle, hvarest han efter fyllda femton år sist under tre på hvarandra. följande år stadigt vistats utan att hafva åtnjutit fattigunderstöd, som af annat fattigvårdssamhälle eller af staten ersattes, dervid dock undantogos straffänge för den tid, han varit häktad, och vanvettig för den tid, hans sinnessjukdom varat, äfvensom åtskilligt kronans manskap för den tid, detsamma

endast till följd af tjenstgöringen vistats å tjenstgöringsorten; att försörjningsorten för hustru och barn skulle vara beroende af den, som tillkom mannen, fadren eller modren; att den försörjningsort, någon tillhörde, då han fyllde femton år, skulle af honom bibehållas, tilldess annan försörjningsort kunde honom sjelf tillkomma; att en hvar efter fyllda femtiofem år skulle för sin öfriga lifstid förblifva vid den försörjningsort, han då tillhörde; samt att den, hvars försörjningsort ej sålunda kunde utrönas, skulle tillhöra det samhälle, der han blifvit född, eller, om icke heller sådant kunde utredas, det samhälle, der han blifvit döpt; och förordnades i sammanhang härmed, att fattigvård för den, hvars försörjningsort ej kunde enligt förberörda grunder bestämmas, skulle bekostas af staten, tilldess något fattigvårdssamhälle kunde dertill förpligtas, äfvensom att ingen i och för äfventyret af framtida fattigvårdstunga skulle lida inskränkning i rättigheten att välja vistelseort, der honom sådan af andra skäl ej kunde lagligen förmenas. Enligt samma förordningsbestämmelse ansågs flyttning från ett till annat samhälle ega rum, då till följd deraf den inflyttande borde vid först blifvande mantalsskrifning mantals- och skattskrifvas inom annat fattigvårdssamhälle än det, der personen vid sist hållna mantalsskrifning blifvit eller bort blifva mantalsskrifven; och då tiden, från hvilken en persons stadiga vistelse inom ett fattigvårdssamhälle vid fråga om försörjningsort skulle beräknas, derjemte bestämdes vara antingen den dag, då den inflyttande till pastorsembotet aflemnat föreskrifvet prestbevis, eller, om sådant ej skett, den dag, personen blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, gällde således för den från ett till annat samhälle inflyttande ej annan stadig vistelse såsom grund för bestämmande af hans försörjningsort än den, som var sådan, att han på grund deraf borde blifva i sednare samhället mantalsskrifven, hvadan ock bestämmelsen om tre-årig stadig vistelse kom att hafva samma betydelse som ett vilkor att under motsvarigt antal på hvarandra följande år hafva varit eller bort vara mantalsskrifven.

Då dessa nya bestämmelser började tillämpas, visade sig snart, att man föga vann hvad man väntat, men att deremot svåra olägenheter deraf blefvo en följd. Såsom förut är nämnt, hafva bestämmelserna om försörjningsort sin egentliga betydelse hufvudsakligast och nästan uteslutande i fråga om de från ett till annat samhälle inflyttande personer och bland dessa synnerligast dem, som, tillhörande de arbetande eller mindre bemedlade folkklasserna, antingen af ostadighet eller af loflig omtanka för vinnande af bättre utkomst ofta nog ombyta hemvist. Både här och i andra länder har erfarenheten nogsamt visat, att, då någon längre tids vistelse fastställes såsom vilkor för att inom ett samhälle förvärfva försörjningsort, eller, om man så hellre vill uttrycka sig, der förvärfva hemortsrätt, det egoistiska sträfvandet att freda sig sjelf och sitt samhälle från framtida fattigvårdsutgifter håller sin synnerliga uppmärksamhet fästad å sådana från andra samhällen inflyttade personer, som af en eller annan anledning kunna befaras komma att i framtiden fulla samhällets fattigvård till last, samt söker på hvarjehanda sätt få dem

aflägsnade från samhället, innan den för hemortsrätts förvärfvande bestämda tiden tilländagått. Vanligen begagnas härvid utvägen att, genom vederbörande husbönders och jordegares sjelfvilliga eller med hvarjehanda mer eller mindre lofliga bevekelsemedel påverkade åtgärd att från innehafvande tjenst, hemman, torp eller andra lägenheter uppsäga och bortdrifva de ifrågavarande personerna, nödga dem att före den tid, då samhällets möjliga ansvarighet för deras framtida fattigvård skulle inträda, derifrån till annat samhälle afflytta; och då detta förfarande förnyas i det ena samhället efter det andra, måste deraf blifva en följd, hvad som ock vid tillämpningen af 1847 års förordnings stadgande om treårig stadig vistelse såsom grund för bestämmande af försörjningsort ganska ofta visade sig inträffa, eller att en sådan person icke allenast vida tidigare än eljest skulle blifvit fallet, om det ej helt och hållet kunnat förebyggas, kom i behof af fattigvård, utan äfven ått han för sig och sitt hushåll efter årslånga tvister såväl hos särskilda länsstyrelser som ock hos Eders Kongl. Maj:t, desto svårare att afgöra, som personen icke sällan under flera års tid antingen icke var någorstädes mantalsskrifven eller ock mantalsskrifvits i annat samhälle, än vederbort, slutligen förklarades i fattigvårdshänseende tillhöra ett samhälle, der han ej under de sednaste tjugu till tretio åren vistats och der han, okänd för de flesta om ej alla samhällsmedlemmarne, bemöttes med hårdhet och ovilja, synnerligast då han efter föregångna långvariga tvister om rätta försörjningsorten tillskyndat samhället, utom ansvarighet för den framtida fattigvårdstungan, en kännbar ersättningsskyldighet för den fattigvård, som af annat samhälle lemnats under den tid, tvisterna pågått. Icke heller var det sällsynt, att till samhället inflyttade mindre bemedlade personer före de tre årens utgång på lämpligt sätt förmäddes att begära eller emottaga fattigunderstöd, på det att deras förvärfvande af hemortsrätt måtte derigenom afbrytas och samhället försättas i tillfälle att på grund deraf väcka talan om deras återförande till det samhälle, hvarifrån de inflyttat.

Man kom sålunda snart nog till en sorglig erfarenhet af de betänkliga olägenheter, som den införda nya bestämningsgrunden i afseende å hemortsrätt föranledde. Missbelåtenheten var nästan allmän; hvarför ock Rikets Ständer i underdåniga skrivelser af den 18 September 1848 och den 28 Augusti 1851 anhöllo om en allmän revision af Förordningen den 25 Maj 1847 och såsom skäl därför bland annat anförde: att stadgandet derom, att en hvar skulle tillhöra det fattigvårdssamhälle, der han efter fyllda femton år sist under tre på hvarandra följande år stadigt vistats, icke allenast, då det mången gång måste medföra mycken svårighet att erhålla kännedom om hvarest en person, som ofta ombytt vistelseort, förut vistats och huru länge han å hvarje ort sig uppehållit, lätt påkallade långvariga och besvärliga utredningar samt förorsakade tvister emellan församlingarne angående personers rätta försörjningsort, utan ock, såsom erfarenheten visat, föranlett, att personer, som, sedan de uppnått femton års ålder, aldrig vi-

stats inom det samhälle, hvilket de vid nämnda ålder tillhörde, omsider vid en långt framskriden ålder, sedan de under en ombytlig lefnad kortare tider vistats inom särskilda samhällen, kommit att betunga fattigvården i det förstnämnda; att berörda stadgande vid sådant förhållande vore hvarken lämpligt eller med billighet och rättvisa öfverensstämmande; samt att, på sätt af ålder i denna del af fattigvårdslagstiftningen varit stadgadt, med den genom fattigvårdens öfverlåtande på socknarne antagna fördelning af detta allmänna bestyr lämpligast borde förenas bestämmelsen, att till hvarje fattigvårdssamhälle skulle höra alla, som derinom hade sin bostad, men att denna bestämmelse åter, för att förekomma dess missbrukande, skulle erfordra icke allenast det stadgande, att hvar och en skulle hafva sin bostad, der han vore eller sist varit mantalsskrifven, utan ock medgifvande för de särskilda fattigvårdssamhällena att, då personer, hvilka icke kunde visa sig ega utväg till bergning, anmäldes till mantalsskrifning inom samhället, mantalsskrifningen förhindra eller åtminstone vid dess beviljande fästa sådana vilkor, som för någon viss tid kunde betrygga samhället mot betungande med dylika inflyttande personers försörjning.

I följd af hvad sålunda förekommit blef den af ålder häfdvunna grundsatsen, att en hvar skulle i fattigvårdshänseende tillhöra det fattigvårdssamhälle, hvarest han hade sitt bo och hemvist, återställd genom Förordningen af den 13 Juli 1853, som stadgar, att en hvar skall i fråga om fattigförsörjning tillhöra det fattigvårdssamhälle, hvarest han vid inträffande fattigvårdsbehof författningsenligt är eller bort vara mantalsskrifven; hvaremot Rikets Ständers berörda förslag i öfrigt ej vann nådigt godkännande, helst det ansågs vara oundgängligen nödigt att bibehålla en hvar vid den honom tillförsäkrade rättigheten att icke kunna i och för äfven-tyret af framtida fattigvårdstunga inskränkas i friheten att välja vistelseort samt de stadganden, som Rikets Ständer förmenat utan våldförande af denna rättighet kunna meddelas i afseende å samhälles rätt att i vissa fall förhindra personers mantalsskrifning inom samhället, uppenbarligen skulle hafva till följd, att icke allenast de obehagliga tvisterna om personers rätt att inflytta i det ena eller andra samhället komme att fortfara och sannolikt blifva betydligt talrikare, utan äfven att personer, hörande till ett samhälle, i mångfaldiga år kunde vistas i ett annat, hvarigenom, utom andra missförhållanden, kontrollen å fullgörandet af deras förpligtelser till staten och kommunen äfven skulle blifva högst svår om icke omöjlig att tillvägabringa. På det att de särskilda fattigvårdssamhällena likväl måtte i möjlig mån betagas tillfälle att på hvarandra öfverflytta en redan känd eller såsom snart inträffande förutsedd fattigvårdstunga, stadgades i 1853 års förordning, förutom de i 1847 års förordning upptagna afvikelser från den allmänna grunden för bestämmelse om hemortsrätt, två ytterligare undantag. Det ena af dem bestod deri, att, om behof af fattigförsörjning för någon uppstår inom de första sex månaderna, efter det mantalsskrifning försiggått i det samhälle, till hvilket per-

sonen indflyttet, eller om mantalsskrifningen skett med afseende å tilltänkt inflyttning, som ej blifvit verkställd, eller om personen under året före inflyttningen eller under förloppet af de första sex månaderna efter densamma af annat fattigvårdssamhälle åtnjutit understöd för sig, hustru eller hemmavarande barn under femton år, den ifrågavarande försörjningen skall åligga det samhälle, i hvilket personen näst förut varit eller bort vara mantalsskrifven. Det andra undantaget var stadgandet, att fattigvårdssamhälle har sig öppet lemnadt, att hos Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inom tre år efter inflyttningen söka i allo eller till någon del vinna befrielse från skyldighet att vidkännas kostnad för fattigvård, som erfordras för en till samhället inflyttad person, hvilken vid inflyttningen varit antingen tjenstehjon, som i anseende till svårt kroppsslyte eller obotlig sjukdom saknat full arbetsförmåga, eller ogift qvinna, som inom åtta månader efter inflyttningen framfödt lefvande barn, eller eljest någon, som hvarken varit anställd i allmän tjenst eller såsom tjenstehjon, statorpare eller fabriks-, handverks-, bruks- eller gruf-arbetare, eller innhaft besittningsrätt till så stort jordområde, som enligt gällande författning utgör vilkor för jordafsöndring, eller af något yrke eller annat näringsfång haft sin försörjning. Slutligen har genom Kongl. Kungörelsen af den 25 Januari 1855 upphäfts den dittills gällande undantagsbestämmelsen, att döpelseorten i visst fall skulle vara försörjningsort.

Emot hvad sålunda uti ifrågavarande hänscendet finnes stadgadt, har Riksdagen anmärkt, att den tid af sex månader vore alltför kort, efter hvars förlopp en i ett fattigvårdssamhälle inflyttad person i fråga om fattigvård skall anses tillhöra ett samhälle eller, egentligen uttryckt, kan komma att falla ett samhälles fattigvård till last. Härutinnan synas ej heller meningarne vara delade; men deremot hafva komiterade, likasom Kammar-Rätten och flera af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, funnit sig icke kunna instämma i det förslag, som Riksdagen till nyssberörda olägenhets afhjelpande framställt, eller att för förvärfvande af hemortsrätt inom ett fattigvårdssamhälle skulle erfordras att hafva inom densamma vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar varit eller bort vara mantalsskrifven. Äfven för närvarande, då hemortsrätten beror af endast en mantalsskrifning, är det icke sällan förenadt med mycken svårighet att kunna åstadkomma den för bestämmande af en persons hemortsrätt nödiga utredning, helst, ehvad mantalsskrifning egt rum eller icke, det måste undersökas och pröfvas, hvarest sådan skrifning rätteligen bort ske. Huru mycket större svårighet skulle då icke uppstå, om det för bestämmande af en persons hemortsrätt skulle vara nödigt utreda, hvarest han, utan afbrott af särskildt gifna undantagsbestämmelser, sednast för två på hvarandra följande år författningenslignat bort vara mantalsskrifven. Ett sådant stadgande, utgörande i sjelfva verket en hufvudsaklig återgång till hvad uti ifrågavarande hänseende var stadgadt i 1847 års förordning, skulle enligt komiterades öfvertygelse, synnerligast om der-

med, på sätt Riksdagen jemväl föreslagit, förenades stadgandet, att den, som efter fyllda femton år icke sjelf förvärfvat hemortsrätt, skulle ega den hemortsrätt, som modren vid hans födelse egde, för visso föranleda årslånga invecklade tvister emellan de särskilda samhällena, som komme att förbittra deras inbördes förhållande, ofta medföra resultater, som skulle synas i hög grad obilliga, samt åsamka de samhällen, hvilka försörjningsskyldigheten slutligen påbördades, betydliga och i högre grad än eljest kännbara uppförringar. Men berörda stadgande skulle äfven, hvad som otvifvelaktigt blefve den mest menliga följden af detta förslag, inom de särskilda fattigvårdssamhällena, synnerligast dem å landet, leda till vidriga samt för de arbetande och mindre bemedlade folkklasserna, som för vinnande af arbetsförtjenst eller bättre utkomst behöfva ombyta hemvist, särdeles olycksbringande vexationer, afseende deras fördrifvande från de samhällen, till hvilka de inflyttat; och derigenom skulle jemväl förorsakas, att de samhällen, som vinnlade sig om och kunde lyckas att nödga inflyttade personer, hvilka befarades i en framtid kunna falla samhällets fattigvård till last, att före ett kommande års mantalsskrifning utflytta, sålunda skulle, andra samhällen till men, tillvinna sig en oförtjent lindring i sitt fattigvårdsåliggande, under det att fattigvårdstungan i allmänhet ej kunde annat än tilltaga, då personer, som inom samhällen, till hvilka de inflyttade, beredde sig tillfälle till bergning, icke blefve i sin sträfvan att lofligen försörja sig och de sina af öfriga samhällsmedlemmar uppmuntrade och understödde, utan dessvärre oroade och fördrifne samt sålunda snart komme att hemfalla till nöd och elände, som de i motsatt fall möjligen kunde undgå. Härförutom skulle i följd af olikheten emellan vistelse- eller mantalsskrifnings-orten å ena, samt försörjnings-orten å den andra sidan, åtskilliga missförhållanden uppkomma; och torde särskildt böra anmärkas, hurusom det ändamål, som afsetts med rotefördelnings införande, skulle genom Riksdagens ifrågavarande förslag i väsendtlig mån äfventyras, enär inflyttade personer, som mantalsskrefvos det ena året inom en rote och det följande året inom en annan rote af samma fattigvårdssamhälle, skulle förvärfva hemortsrätt inom detta, men icke inom någon af rotarne, hvarigenom under tidens lopp en betydlig gemensam fattigvård kunde uppkomma, ehuru rotefördelning vore införd. Erforderligt skydd mot någon gång försporda försök att från ett till annat fattigvårdssamhälle, så att säga, insmyga fattighjon vunnas ej heller genom stadgandet om två mantalsskrifningar, ty, om i sådan afsigt en obetydlig hemmansdel, en qvarn, en såg, ett torp eller blott en bostadslägenhet mot en afgift af några tiotal riksdaler för ett år arrenderades åt någon nära i armod varande person samt mantalsskrifning under hösten det ena året verkställdes med afseende å tilltänkt inflyttning det nästföljande årets fardag, blefve denna person under arrendeårets lopp för andra gången inom samhället mantalsskrifven; och han kunde således äfven med vilkoret om två på hvarandra följande mantalsskrifningar komma att efter en tid af endast åtta till nio månader betunga samhället med fattigvård.

Det högsta åter, som kunde vinnas genom bestämmelsen om två på hvarandra följande mantalsskrifningar, vore, att en till ett fattigvårdssamhälle inflyttad person ej kunde, förr än han ett år efter första mantalsskrifningen blifvit eller bort blifva andra gången mantalsskrifven, komma att falla samhällets fattigvård till last; men samma om ej vida större skydd i berörda hänseende vinnes i alla händelser derigenom, att den tid, efter hvars förlopp en inflyttad person kan komma att betunga samhället med fattigvård, utgörande för närvarande sex månader, efter det personen till följd af skedd inflyttning blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, förlänges till ett år; och då man, utan att afvika från nu gällande allmänna grunder i fråga om hemortsrätt eller föranleda de betänkliga olägenheter, som Riksdagens ifrågavarande ändringsförslag otvifvelaktigt skulle medföra, kan både lättare och med större fördel genom en sådan tidsförlängning afhjelpa det missförhållande, som enligt Riksdagens underdåniga skrifvelse gifvit anledning till dess berörda förslag. har denna utväg ansetts böra företrädesvis väljas. I följd häraf hafva komiterade, som instämma i Riksdagens jemväl uttalade åsigt, att den ålder, efter hvars uppnående en persons hemortsrätt ej må till följd af hans inflyttning till annat samhälle förändras, bör utsättas till sextio år, väl såsom allmän regel för bestämmande af hemortsrätt föreslagit, att en hvar i fattigvårdshänseende skall tillhöra det fattigvårdssamhälle, hvarest han, innan han fyller sextio år, sednast blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, men derjemte vid denna regel fogat icke allenast de i nu gällande förordning förekommande undantagsbestämmelser utan äfven det ovilkorliga, af process oberoende undantaget, att en i ett samhälle inflyttad person icke genom att till följd af inflyttningen hafva blifvit eller bort blifva i samhället mantalsskrifven derstädes förvärfvar hemortsrätt, utan bibehålles vid den hemortsrätt, han näst derförut egde, såvida han sjelf eller hans minderåriga barn, d. v. s. det som är yngre än femton år, eller hans hustru antingen i det samhälle, till hvilket ifrågavarande inflyttning skett, kommit i behof af obligatorisk fattigvård, innan ett år förflutit, sedan han till följd af inflyttningen blifvit eller bort blifva derstädes mantalsskrifven, eller ock af annat samhälle under loppet af ett år näst derförut eller näst derefter åtnjutit fattigvård, äfven om den icke varit obligatorisk. Vidare har i enahanda syfte, som nyss är nämnt, samt i öfverensstämmelse med hvad för närvarande, ehuru i mera inskränkt omfång, finnes stadgad, af komiterade föreslagits, att, om en till ett samhälle inflyttad person eller hans minderåriga barn eller hans hustru efter förloppet af ett år men inom tre år, sedan han till följd af inflyttning blifvit eller bort blifva inom samhället mantalsskrifven, kommit i behof af obligatorisk fattigvård, som ej varit blott tillfällig, samt de förhållanden, som i väsendtlig mån föranledt samma behof, redan vid inflyttningen förefunnits, samhället må kunna, ehuru personen redan efter första årets förlopp förvärfvat hemortsrätt inom samhället, efter pröfning af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande antingen i allo eller till någon del vinna befrielse från skyldighet

att vidkännas personens fattigvård, som i sådant fall kommer att af vederbörande samhälle, hvarest han förut egde hemortsrätt, bekostas; och slutligen hafva komiterade ansett statens åliggande att ersätta fattigvård, som lemnas vissa personer, böra i någon mån till lindring i de särskilda samhällenas fattigvårdstunga utvidgas.

I strid mot den af komiterade följda allmänna grund för bestämmande af hemortsrätt har blifvit påstådt, att till norm för fattigvårdsskyldighetens fördelning emellan de särskilda fattigvårdssamhällena borde såsom grundsats antagas, att det samhälle, hvarest en person, innan han kommer i behof af fattigvård, nedlagt sin mesta gagneliga verksamhet, borde bekosta den fattigvård, som för honom sedermera oundgängligen erfordras; men vid närmare eftersinnande bör det väl vara uppenbart, dels att den i och för behörig tillämpning af berörda grundsats i de särskilda fallen nödiga utredning skulle föranleda en mängd undersökningar, som, nära nog oändliga till antal och tidslängd, icke sällan komme att kosta mera än den fattigvård, hvarom fråga vore; dels ock att en sådan grundsats ej alltid kunde vinna rättsenlig tillämpning, då det antagligen alltför ofta skulle vid berörda utredning visa sig, att den nödställde antingen alldeles icke varit samhället till något gagn utan fast helire till skada, eller ock att han der icke nedlagt annan verksamhet, än som måste anses mer än fullt godtgjord genom den lön eller ersättning för sitt arbete, som han erhållit lika med om ej högre än den, som inom samhället för enahanda arbete gifvits person, boende inom annat fattigvårdssamhälle. Man har icke heller någorstädes ansett sig kunna genomföra en rättsenlig och följdriktig tillämpning af denna grundsats; men för att i någon mån närma sig dertill har man i åtskilliga länder, anseende tidslängden af en persons vistelse inom ett samhälle vara ett antagligt indirekt bevis på hans mer eller mindre nyttiga verksamhet inom detsamma, stadgat en längre tids vistelse inom samhället såsom vilkor för att derinom vinna hemortsrätt. Då denna tid, såsom till exempel i några Schweiziska kantoner samt i Schleswig och Holstein, tagits så lång som femton år, efter det personen fyllt aderton år, kan det väl hafva merendels inträffat, att denne i de få fall, då hans hemortsrätt på grund deraf blifvit bestämd, kommit att i fattigvårdshänseende tillhöra det samhälle, hvarest han nedlagt sin mesta verksamhet; men erfarenheten i dessa länder har äfven visat, att den, som utflyttat från det samhälle, han från barndomen tillhört, oftast icke vunnit annan hemortsrätt än den, honom såsom barn tillkommit, helst han frivilligt eller nödtvunget flyttat från det ena fattigvårdssamhället till det andra, innan han i någotdera stadigt vistats så lång tid som femton år. Också utgör i dessa samma länder den verkliga eller fingerade födelseorten i regeln hans försörjningsort, hvilken endast undantagsvis utbytes mot den försörjningsort, som vinnes genom femtonårig stadig vistelse i annat samhälle. Bestämmes deremot en kortare tids vistelse såsom vilkor för vinnande af hemortsrätt, förminskas i samma mån antag-

ligheten af den ifrågavarande grundsatsens tillämpning och knappt en skugga af sannolikhet kvarstår, om den tages så kort som tre, två eller ett år.

Jemväl har det varit ifrågasatt såsom lämpligt, att en hvar borde i fattigvårdshänseende tillhöra det samhälle, hvarest han blifvit född eller erligt meddelade stadganden borde anses hafva sin födelseort; men äfven denna grund för bestämmelse om hemortsrätt, hvilken nära sammanfaller med den, som i flertalet af de Schweiziska kantonerna är hufvudsakligen gällande, komme utan tvivel att medföra särdeles betänkliga olägenheter. Vid tillämpningen af en sådan grund skulle nämligen den allmänna fattigvårdstungan blifva högst obilligt fördelad emellan de särskilda samhällena, enär ganska många af dem, synnerligast de större städerna, till betydlig del befolkas med personer, som från andra samhällen inflytta, då deremot inom andra samhällen, särdeles de af naturen mera vanlottrade landkommunerna, flera medlemmar födas, än som inom desamma kunna finna sin bergning, och hvilka af sådan anledning redan i yngre år, sedan de hunnit utbildas till arbetsduglighet, måste till andra samhällen med rikare tillfällen till arbetsförtjenst utflytta; och det kunde ej för dessa fattigare samhällen blifva annat än alltför oskäligt betungande att bekosta all den fattigvård, de i följd af en sådan grund för bestämmelse om hemortsrätt skulle hafva att besörja. Dessutom måste det inträffa, att den, som komme i behof af fattigvård i annat samhälle, än der han hade hemortsrätt, ganska ofta blefve förvisad till ett samhälle, inom hvilket han ej sedan sin barndom, om ens någonsin, vistats och der han, såsom för detsamma alldeles främmande, kunde blifva blottställd för hårdhet och ovilja, äfvensom att, då försörjningsorten vore aflägsen från vistelseorten och hemförsörjning skulle medföra alltför dryga utgifter eller eljest vara omöjlig, fattigvård för honom måste beredas i vistelseorten på försörjningsortens bekostnad. I sistberörda hänseende har erfarenheten till och med visat, att åtskilliga Schweiziska kommuner i följd af ifrågavarande grund för bestämmelse om hemortsrätt kommit att utom sitt område hafva flera fattiga att försörja än inom detsamma och sålunda blifvit betagna all möjlighet att väl ordna sin fattigvård och öfvervaka dess behöriga handhafvande. Det var ock hufvudsakligen de olägenheter, som voro förenade med de fattigas underhållande fjerran från de kommuner, i hvilka de hade hemortsrätt, som föranledde kantonen Bern att, huru svår öfvergången än var att verkställa, i fattigvårdslagarne af 1847 och 1857 göra hemortsrätten beroende af bostadsorten i stället för, såsom dittills, af personens födelseort; och då sådan erfarenhet vunnits i ett land med så ringa omfång, huru mycket svårare olägenheter vore då ej att befara här i riket med dess ojemförligt större ytvidd och mera rörliga befolkning, derest den verkliga eller fingerade födelseorten blefve såsom hufvudsaklig grund för hemortsrättens bestämmande antagen.

Icke heller torde någon annan grund för bestämmelse om hemortsrätt kunna utfinnas, som icke i tillämpningen möjliggör eller ovilkorligen föranleder följder,

som för det ena eller andra samhället kunna synas obilliga; och att noggrannt afväga de jemförelsevis större eller mindre olägenheter, som kunna uppkomma af ena eller andra bestämningsgrunden, kan icke låta sig verkställas, enär de äro beroende af tillfälligheter, som ej kunna på förhand med säkerhet beräknas. Dock torde det vara antagligt, att med den bestämningsgrund, som komiterade föreslagit, en naturlig vaxelverkan komme att i allmänhet förefinnas, så att, om ett samhälle till följd deraf nödgas inom sig upptaga personer, hvilka framdeles komma att falla dess fattigvård till last, detsamma jemväl får tillgodonjuta motsvarig befrielse från fattigvårdsansvarighet för sådana personer, som till följd af samma grund erhålla hemortsrätt inom andra samhällen; och säkerligen hafva anmärkningar mot nu gällande stadgande uti ifrågavarande hänseende mången gång föranledts deraf, att man tagit noggrann reda på alla dem, som tillhöra den förra kategorien, men icke beräknat eller vid sin klagan tagit i jemförelse dem, som falla inom den sednare.

Någon bestämmelse om hemortsrätt för den, som icke är svensk medborgare, har ej blifvit i förslaget intagen, enär en sådan bestämmelse torde böra bero på öfverenskommelser med andra stater.

I fråga om fattigvårdssamhälles skyldighet att utgifva ersättning för fattigvård, som någon, hvilken der har hemortsrätt, undfår af annat fattigvårdssamhälle, hafva komiterade, likasom Kammar-Rätten och de flesta af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, hvilka derom yttrat sig, funnit sådan ersättningsskyldighet ej kunna rättsenligt stadgas i afseende å annan fattigvård än den, som samhället, om fattigvården der blifvit sökt, enligt fattigvårdslagen icke kunnat förvägra utan varit förbundet att lemna, helst i motsatt fall den fattigvård, som enligt lagens derom meddelade bestämmelse bör endast vara en frivillig gärd af barmhertighet, förlorade denna egenskap af frivillighet och blefve obligatorisk.

I hufvudsaklig analogi med en husbondes pligter mot sina tjenstehjon har staten hittills haft till åliggande att, i den mån för ändamålet tillgängligt anslag dertill gifvit tillgång, ersätta den fattigvård, som af fattigvårdssamhälle lemnats, då manskap af värfvade armén och flottan samt vid statens varf och verkstäder anställde arbetare, som endast till följd af tjenstgöringen vistats å tjenstgöringsorten, vid afskedstagandet befunnits vara i behof af fattigvård till följd af vederbörligen styrkt och genom ålder eller under tjenstetiden ådragen sjuklighet uppkommen oförmåga att försörja sig med arbete, eller då hustru eller barn till någon af nämnde personer, som under tjenstetiden ingått äktenskap, fallit fattigvården till last under mannens eller fadrens tjenstetid eller genom hans derunder inträffade död eller vid hans afskedstagande. I afseende härå hafva komiterade med enahanda uppfattning af förhållandet emellan staten och nyssberörde i dess tjenst anställde personer samt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Rikets tillförene församlade Ständers derom uttalade åsigt ansett sig böra såsom billigt och

lämpligt föreslå, att statens åliggande att uti ifrågavarande hänseende gifva ersättning, utsträckt jemväl till godtgörelse af kostnaden för hemsändning eller begrafning, då sådan ifrågakommit, må göras oberoende af möjlig brist i dertill anvisadt anslag samt att detta åliggande skall ega rum, ej mindre då sådan person sjelf inom ett år efter afskedstagandet befinnes till följd af ålderdom eller af själs- eller kropps-sjukdom, vanförhet eller lyte, som under tjenstetiden ådragits, vara i så nödställd belägenhet, att obligatorisk fattigvård för honom erfordras, än äfven då sådan fattigvård lemnas hans hustru eller minderåriga barn under det mannen eller fadren i tjensten qvarstår eller vid hans under tjenstetiden inträffade död eller inom ett år efter det han från tjensten undfick afsked. Dock hafva komiterade med afseende såväl å behöfligheten att förekomma missbruk af denna statens beredvillighet att lemna understöd som äfven derå, att densamma är en följd af det personliga förhållande, hvori mannen eller fadren stått till staten, ansett nödigt inskränka statens åliggande att ersätta den obligatoriska fattigvård, som lemnas hustru eller barn inom ett år efter mannens eller fadrens afskedstagande, till det fall, då han sjelf varit eller är i åtnjutande af sådan fattigvård.

Då någon bestämmelse om hemortsrätt för den, som icke är svensk medborgare, hvarken för närvarande förefinnes eller af komiterade föreslagits samt antalet af de fall, då obligatorisk fattigvård för sådan person erfordras, torde vara föga betydligt, hafva komiterade funnit sig böra föreslå, att den kostnad, som härför eller för personens hemsändning eller begrafning, der sådan ifrågakommit, förorsakas, skall ersättas af staten, för så vidt godtgörelse för denna kostnad ej kan hos enskild person uttagas.

Icke sällan har klagan försports öfver de alltför betungande utgifter, som drabbat fattigvårdssamhällen, då de måst bekosta fattigvård och hemsändning för personer, hvilka, sedan de friska och arbetsföra utflyttat från ett samhälle och under längre tid vistats utom detsamma, merendels i Norge, Danmark, Tyskland eller Amerika, med hustru och barn i sjukligt och utblottadt tillstånd återkommit och fallit samhället såsom deras sednaste försörjningsort till last, ofta äfven med föranledande af dryg ersättning för fattigvård, som annorstädes dem lemnats; och hafva komiterade för att i möjlig mån bereda samhällena utväg till erhållande af det understöd, som kan vara af behof och billighet påkalladt, ansett ett sådant stadgande böra meddelas, att, om någon oafbrutet under längre tid, dock minst fem år, vistats utom fattigvårdssamhälle, hvarest han har hemortsrätt, och samhället kommer att vidkännas kostnad till följd af fattigvård, hemsändning eller begrafning, som erfordrats för personen sjelf eller hans minderåriga barn eller hans hustru, de der jemväl under tiden utom samhället oafbrutet vistats, samhället, om det är i fattigvårdshänseende synnerligen betungadt, må kunna erhålla understöd af staten, i den mån för sådant ändamål anslagna medel lemna tillgång och Eders Kongl. Maj:t pröfvar skäligt.

I fråga om det enligt Riksdagens förmenande i nu gällande förordning befintliga missförhållande, att kommunerna väl hafva skyldigheter mot de fattiga men föga rättigheter mot understödstagare, har Riksdagen föreslagit, att fattigunderstöd, som någon åtnjutit för sig sjelf efter fyllda femton år eller för hustru och barn, borde godtgöras, om den ersättningsskyldige dertill finge tillgång; och har detta förslag i allmänhet mottagits med gillande af de myndigheter, som blifvit i ämnet hörda. Komiterade, som äfven finna det vara en riktig grundsats, att samhället för lemnadt fattigunderstöd i allmänhet bör vara berättigadt till ersättning i den mån, sådan kan utgå, hafva i förslaget infört bestämmelser derom.

Enligt nu gällande förordning eger fattigvårdsstyrelse målsmans- och husbonderätt öfver en hvar, som för egen del är i åtnjutande af full fattigförsörjning, samt husbonderätt öfver den, som för hustru och barn åtnjuter sådan försörjning, och öfver annan understödstagare, så länge han till följd af fortfarande behof af fattigvården uppbär bidrag till sitt uppehälle, äfvensom öfver den, som genom lättja eller liknöjdhet förorsakar, att hans hustru eller barn utan att åtnjuta full försörjning tid efter annan behöfva understöd, i hvilket sistnämnda fall fattigvårdsstyrelsen ock eger rätt att af personens arbetsförtjenst eller annan hans egendom erhålla ersättning för de genom understödet uppkomna kostnader.

Då Riksdagen yttrar, att den sålunda fattigvårdsstyrelse medgifna husbonderätt kan anses hafva upphört genom den förändring, legostadgan på sednare tid undergått, torde Riksdagen afse den skedda inskränkningen i husbondes rättighet att använda husaga, hvarigenom denna får ifrågakomma blott för tjenstehjon af mankön, yngre än aderton år och af qvinkön, yngre än sexton år; och synes Riksdagen således ej fästa någon egentlig vikt vid de medel, hvilka nu gällande författning anvisar till bestraffande af arbetsför person, som står under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde, då han vägrar att fullgöra honom föresatt arbete eller eljest visar tredska, sjelfsväld, oordentlighet eller sturskhet. Dessa medel äro minskning för kortare tid i personens underhåll och anmälan hos Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att personen må behandlas såsom försvarslös. Komiterade, hvilka anse sig här icke böra ingå i något bedömande om befogenheten af ofvan-nämnda inskränkning i husbonderätten, hafva väl icke kunnat utfinna några nya medel för upprätthållande af fattigvårdsstyrelsens husbonderätt öfver understödstagare, men dock i afseende derpå föreslagit några ändringar i nu gällande föreskrifter.

Så hafva komiterade vid bestämmelserna, att fattigvårdsstyrelse tillkommer målsmans- och husbonderätt öfver den, som af fattigvårdssamhälle åtnjuter full försörjning, samt husbonderätt öfver den, som för hustru eller minderårigt barn åtnjuter sådan försörjning, då den enligt lagen är obligatorisk, föreslagit, att tillämpning af dessa stadganden ej skall ega rum, der understödet blott varit tillfälligt. Då komiterade sålunda i allmänhet för den fader eller moder, hvars barn, och den man, hvars hustru råkat i nöd, så att fattigvård lemnats, velat göra deras ställ-

ning så litet tryckande som möjligt, har det deremot syns böra annorlunda förfaras i afseende på den, som genom lättja eller liknöjdhet förorsakar, att hans minderåriga barn eller hans hustru råkar i nöd, så att fattigvård måste dem lemnas. Om sådan person anse komiterade böra föreskrifvas, att han, ehvad fattigvården är tillfällig eller ej, skall stå under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde, intill dess den kostnad, som tillskyndats fattigvårdssamhället, blifvit godtgjord; och har tillika i förslaget blifvit infördt, att samma påföljd skall drabba den, hvars minderåriga barn för betlande anhålles och på fattigvårdssamhälles bekostnad hemsändes. På dylika bestämmelser syftar komiterades förut i detta betänkande förekommande yttrande, att genom lagstadganden hinder borde läggas för lättjefulla och liknöjda föräldrar att kasta omsorgen om sina barn på samhället. Vidare är af komiterade förslaget, att, derest arbetsför person, hvarmed förstås äfven den, som, ehuru ej i sin fulla kraft, likväl kan till arbete användas, skulle, då han står under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde och ej är minderårig eller vansinnig, vägra att fullgöra arbete, som honom föresättes af styrelsen eller annan, å hvilken husbonderätten öfverlåtits, eller eljest visa tredska, sjelfsväld, oordentlighet eller sturskhet, styrelsen må, der han ej rättar sig efter varning och styrelsen aktar nödigt, om förhållandet göra anmälan hos Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som då kan döma personen till allmänt arbete. För den händelse åter, att den, som står under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde och är minderårig eller alldeles oförmögen till arbete, visar tredska, sjelfsväld, oordentlighet eller sturskhet, hafva komiterade, på det fattigvårdsstyrelsen mot dessa ej skall vara aldeles maktlös, förslagit rättighet för styrelsen, om personen är minderårig, att låta honom lämpligen agas, men eljest att under någon tid för honom minska underhållet.

För att göra husbonderätten mot understödstagare och dem, som genom lättja eller liknöjdhet föranleda, att hustru och barn falla fattigvården till last, rätt kraftig och på samma gång bereda samhället utväg, att såsom villkor för understöd kunna fordra arbete af personer, som, ehuru ej hörande till den kategori hjälpbehöfvande, hvilkas fattigvård är för samhället obligatorisk, likväl till följd af samhällets särskilda bestämmelser erhålla fattigvård och ej äro alldeles odugliga till arbete, eger samhället i sin hand hufvudsakligen endast ett verksamt medel, nämligen inrättande af frivilliga arbetsanstalter. Här ofvan är den grundsats uttalad, att understöd, som af samhället lemnas en person, ehvad det kommit honom sjelf eller hans hustru och barn till godo, bör ersättas, och något lämpligare sätt att utfå sådan ersättning samt i och med detsamma hålla personen från sysslolöshet och tiggeri torde väl ej finnas än att använda hans arbetskraft, det må nu ske genom understödstagarens anställande i arbete hos enskild person, genom hans användande vid större arbetsföretag för samhällets räkning, genom utlemnande af råämnena till förarbetande i hemmet, eller genom personens hållande till arbete i särskild, under fattigvårdsstyrelsens uppsigt ställd arbetsinrättning. Vid förvaltnin-

gen af arbetshus, der understödstagaren erhåller husrum, föda och öfriga förnödenheter, måste dock alltid den noggrannaste uppmärksamhet och urskiljning iakttagas, så att samma anstalt icke må anses vara en säker tillflykt vid inträffande behof och sålunda genom förqväfande hos den der intagna af nödig omtanka för framtida bergning komma att verka ondt i stället för godt. Arbetshusen böra fördensku alltid så inrättas, att vistandet der ej kan vara eftersträfvansvärdt för annan än den verkligen nödställde och således ej medföra förmåner af den beskaffenhet, att arbete der är att föredraga framför annan löslig sysselsättning. Frivilliga arbetsanstalter, ställda i förbindelse med fattigvården, hafva på flera ställen i landet blifvit inrättade och visat sig vara af obestriddlig nytta, för såvidt planen för dem varit med omtanka uppgjord och noggrann tillsyn öfver inrättningen hållits; och erfarenheten har visat, att mången gång dylik anstalt äfven tjänat till utrönande, huruvida den hjälpsökande verkligen är i nöd, ty är sådan för handen, tvekar personen ej att åtaga sig det arbete, samhället fordrar såsom villkor för hjälp, då deremot, om verklig nöd ej finnes, utan begäran om understöd framställts endast därför, att personen saknar håg för arbete och önskar under upphemtande af almosor kunna föra ett kringstrykande lif, hjälpen icke emottages, om dermed förbindes skyldighet att arbeta.

I öfverensstämmelse med hvad nu blifvit anfördt, hafva komiterade uti den afdelning af förslaget, som handlar om fattigvårdssamhälles åligganden, särskildt framhållit vigten af frivilliga arbetsanstalter äfvensom, enär det måhända torde för en och annan kommun blifva allt för kännbart att ensam bekosta sådan anstalt, tillstyrkt, att särskilda fattigvårdssamhällen må lemnas rättighet att, i den ordning, som är stadgad för införande af gemensam kommunalförvaltning, förena sig om gemensam arbetsanstalt; och synes, då fråga är om inrättande af frivilliga arbetshus inom mindre kommuner, hvilka äro hvarandra närbelägna, det i allmänhet vara förmånligast, att de i förening bilda sådan anstalt, helst besparing derigenom ovilkorligen måste uppkomma i kostnaden ej mindre för husens uppförande eller inredande än äfven för hjonens underhåll samt anstaltens förvaltning.

Huruvida och på hvad sätt frivilliga arbetsanstalter, hvilka dock aldrig må användas till tvångsarbetsanstalter, dit myndigheterna kunna försända dem, som till allmänt arbete dömas, skola tillvägabringas, synes böra få bero på hvarje samhälles eget bestämmande. Ej allestädes torde förhållandena vara sådana, att arbetsanstalter kunna med fördel användas eller ens, synnerligast om å orten finnes större tillgång på binäringar, vara behöfliga; men äfven der arbetsanstalter kunde vara lämpliga synes inrättandet deraf böra vara föranledt af samhällets egen insigt om sakens gagn, ej af en mer eller mindre villig åttlydnad af ett lagbud. Det är en af gammalt gällande grundsats i svenska fattigvårdslagstiftningen, att sättet för fattigvårdens ordnande med några få begränsningar öfverlemnats åt kommunerna att sjelfva bestämma. Den närmare anordningen af arbetsanstalter måste

ock rättas efter hvarje Orts egendomliga förhållanden. Å några ställen torde större arbetshus vara behöfliga, å andra mindre sådana, inrättade efter helt annan plan än de förra. I städerna, synnerligast de större, samt i öfrigt der, hvarest lokala förhållanden medgifva lättare afsättningstillfällen för hvarjehanda tillverkningar äfvensom sträng tillsyn öfver de arbetande kan hållas, synas arbetshus med största fördel och minsta svårighet kunna tillvägabringas och, der fattighus finnas, med dylika förenas. Å vissa orter torde måhända arbetsanstalterna lämpligast böra afse jordbruksarbete; och i sådant fall kunde bildas arbetsgårdar eller, såsom de vanligen kallas, fattiggårdar, der, under en driftig landtmans tillsyn och husbondevälde samt för öfrigt nödig kontroll från samhällets sida, understödstarne blefve inrymda. Sådana fattiggårdar finnas redan på särskilda ställen här i landet och i än större utsträckning inom Danmark, der de lära visat sig vara synnerligen ändamålsenliga. Allestädes der arbetsanstalter finnas, men framför allt vid arbetshus och fattiggårdar, är dock nödvändigt att för dem noga reglementeras och vid dem anställas såsom föreståndare praktiskt dagliga, ordentliga personer. På sättet, huru en arbetsanstalt skötes och på den tukt och ordning, som der hålles, beror till stor del inrättningens gagn.

Att frivilliga arbetsanstalters inrättande kommer att tillskynda kommunerna kostnader, är uppenbart; men, då sådana anstalter äro för kommunernas egen trefnad ytterst nödvändiga, enär de i väsendtlig mån bidraga till fattigvårdens ändamålsenliga handhafvande och tjena till förminskande af framtida fattigvårdsbehof och förekommande af tiggeri, samt omfånget för sådana anstalter kan af hvarje kommun efter råd och lägenhet bestämmas, torde det kunna antagas, att kommunerna icke skola rygga tillbaka för de dermed förenade utgifter. Kommunerna böra dock icke hafva att påräkna understöd af staten för inrättande af frivilliga arbetsanstalter, hvilket bör vara helt och hållet en kommunalangelägenhet. Komma sådana arbetsanstalter mera allmänt till stånd och varder hvarje kommun berättigad till understöd af staten, skulle dennas utgifter för nämnda ändamål blifva allt för stora, och, om kommunerna icke på en gång kunna af egna medel bestrida omkostnaderna för arbetsanstalters tillvägabringande, lärer väl numera ej vara någon synnerlig svårighet att erhålla för ändamålet behöfliga lån.

Bland medel, som fattigvårdsstyrelse skulle ega till upprätthållande af dess husbondevälde, nämndes här ofvan, att, då arbetsför person, hvilken ej är minderårig eller vansinnig, vägrar att fullgöra arbete, som honom föresättes af styrelsen eller annan, å hvilken husbonderätten öfverlätits, eller eljest visar tredska, sjelfsväld, oordentlighet eller sturskhet, styrelsen kunde anmäla förhållandet hos Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som då egde döma personen till allmänt arbete, tvångsarbete. Detta leder in på frågan om behöfligheten af tvångsarbetshus; men då denna fråga närmast sammanhänger med den del af nu framlagda förslaget, som handlar om betlare och påföljd för betleri, torde det tillåtas komiterade att

efter yttrande derom få anföra, hvad komiterade anse behöfligt i afseende på tvångsarbetsanstalter.

Riksdagen, som i dess underdåniga skrifvelse hemställt, att i den åsyftade nya fattigvårdsförordningen jemväl måtte införas bestämmelser angående kringstrykande och betlande personer, har i afseende derpå föreslagit, att hvarje fattigvårdssamhälle skulle så ordna sin fattigvård, att betlande förekommes; att inom hvarje fattigvårdssamhälle skulle finnas en eller flere tillsyningsmän med åliggande att hafva uppsigt å kringstrykande tiggare från främmande ort; att tillsyningsman, då han funne nödigt, skulle anhålla betlarne och öfverlemna dem till närmaste kronobetjent, som borde införpassa dem till Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, hvilken skulle ega att, när skäl dertill vore, döma den, som utom den socken eller den stad, der han hade hemortsrätt, kringstrukit och betlat, till arbete under kortare eller längre i författningen begränsad tid, antingen å tvångsarbetsanstalt, der sådan funnes, eller eljest å kronoläkte eller vid särskildt inrättad arbetskorps, samt att betlande barn från främmande ort borde af tillsyningsmannen anhållas och hemsändas till det fattigvårdssamhälle, der det egde hemortsrätt.

I äldre tider var tiggeriet ej inom Sverige förbjudet. Snart nog efter reformationen föreskrefs dock, att betlare borde af någon, vanligen ecklesiastik tjänsteman vara försedd med bevis eller pass, hvarigenom han berättigades att betla inom det distrikt, der passets utfärdare hade myndighet. På sextenhundratalet afskaffades tiggarepassen, och blef betlande utom socken förbjudet. Så väl före som efter denna tid voro påföljderna för olofligt betlande ungefär de samma som för lösdrifveri och försvarslöshet, emellan hvilka polisförseelser någon sträng skilnad ej gjordes; och har derföre äfven betlande legalt medfört sådana påföljder som tvungen krigstjänst samt arbete å tukthus, fästning, rasp- och spinn-hus eller annan arbetsanstalt. Genom denna betleriets sammanblandning med lösdrifveriet samt till följd af den stigande insigten om betlandets oförenlighet med ett ordnad samhällsskick bereddes öfvergången till totalt förbud mot betlande i de fall, der ej fattigvårdsstyrelse åsidosatt att lemna nödig fattigvård. I sammanhang med det fullständiga ordnande af fattigvården, som skedde genom 1847 års fattigvårdsförordning, uttalades förbudet i tydliga ordalag, och har det bibehållits äfven i 1853 års förordning rörande fattigvården i riket.

Uti detta förbud har Riksdagen, såsom nämndt är, nu föreslagit den inskränkning, att betlande skulle vara otillåtet endast utom det fattigvårdssamhälle, der betlarne eger hemortsrätt; ett förslag, antagligen föranledt af den begränsning af den obligatoriska fattigvården, som Riksdagen ansett böra ega rum. Åtskilliga af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hafva i de af dem afgifna underdåniga

utlåtanden, under framhållande af de allmänt kända och erkända olägenheter och obehag, betlandet medför, anmärkt, att betlaren, om han med lagens medgifvande vant sig att betla inom det samhälle, hvarest han har hemortsrätt, väl sällan skulle underlåta att göra det äfven annorstädes, samt att, derest man vill, att betlandet skall aftaga eller utrotas, det ock måste vara allestädes förbjudet jemte det lämpliga åtgärder vidtagas ej allenast till dess förekommande utan ock till dess bestraffande, och komiterade kunna ej annat än häruti instämma.

Då uti lagen tydligen uttalas, att den, som är arbetsför, är pliktig att sig försörja, åligger ock staten att, så vidt sig göra låter, upprätthålla denna grundsats och således genom lagstiftningen söka motarbeta, att den, som hellre dvaljes i lättja och sysslolöshet än med ärligt arbete förtjenar sitt uppehälle, må kunna vinna detta genom betlande, en vanart, så mycket mera farlig för samhällsordningen, som den inom sig bär fröet till en af sysslolöshet och fattigdom i förening ej ovanlig följd, benägenhet till brott, synnerligast mot eganderätten; och har nu staten genom i lag gifna bestämmelser berättigat en hvar att, med några få inskränknings, välja hvilket lofligt näringsfång som helst äfvensom hvilken vistelseort, han anser för sig lämpligast; vidare föreskrifvit och lemnat tillfälle till undervisning på det allmännas bekostnad för den fattiges barn och sålunda gjort det möjligt för en hvar att förskaffa sig kunskaper och derigenom kunna bedöma, huru hans arbetskraft bör såväl för samhället som honom själf bäst användas, samt slutligen ej allenast sørjt för att samhället lemnar fattigvård åt den, som är minderårig eller vansinnig eller till följd af ålderdom, sjukdom, vanförhet eller lyte oförmögen till arbete, derest han lider brist på hvad, som för lifvets uppehållande oundgängligen erfordras, utan ock gifvit en hvar, som anser sig vara för nöd i behof af hjälp från samhället, rättighet att anmäla sig hos samhällets fattigvårdsstyrelse eller kyrkoherden i församlingen eller annan ledamot af styrelsen eller annan person, som styrelsen utsett att sådan anmälan emottaga, äfvensom hos ortens polismyndighet eller dess underlydande betjente utan att, äfven om sådan anmälan befinnes obefogad, därför drabbas af något ansvar; då bör ock staten med full rätt kunna ej blott förbjuda, att allmänheten besväras med betlande, hvarhelst det må ske, utan ock, der förbud deremot lemnas, belägga dess öfverträdande med sådan påföljd att betlaren ej mindre näpses för sin vanart än vänjes från sysslolöshet till arbete.

I enlighet med hvad nu blifvit antydt, hafva de i förslaget införda stadganden, som afse betleri, blifvit uppställda.

På det att sådana stadganden skola blifva verksamma, fordras en noggrann uppsigt öfver dem, som betla; och Riksdagen har äfven föreslagit, att inom hvarje fattigvårdssamhälle skulle finnas minst en tillsyningsman, som egde hålla uppsigt å kringstrykande betlare från främmande ort.

Komiterade, lika med Riksdagen, inseende vigten af ett stadgande derom, att inom hvarje fattigvårdssamhälle behöfligt antal tillsyningsmän finnes för uppsigt öf-

ver betlare, hafva dock, i öfverensstämmelse med hvad ofvan blifvit anfördt, funnit nödigt, att uppsigten sträckes till hvarje betlare och således äfven till den, som anses tillhöra det samhälle, inom hvilket han betlat, samt att det bör icke, såsom Riksdagens förslag synes antyda, lemnas till tillsyningsmannens godtfinnande utan för honom vara ett åliggande att anhålla betlare.

Då nu de ifrågavarande tillsyningsmannabefattningarne utan tvifvel blifva för deras innehafvare lika oangenäma och svåra, som de äro för samhället viktiga, lär det ej kunna antagas, att någon, med föresats att rätt sköta sitt kall, godvilligt åtager sig sådan befattning utan ersättning för sitt besvär; och komiterade hafva därför ansett, att, om tillsyningsmannainstitutionen skall medföra verklig nytta, samhället icke kan undgå att, efter som det sjelf pröfvar skäligt, vidkännas någon aflöning för tillsyningsmannen, hvilken deremot bör vara samhällets tjenare och såsom sådan af fattigvårdsstyrelsen tillsättas och, när det pröfvas nödigt, entledigas.

För att tillsyningsmännen må sättas i tillfälle att rätt sköta sina åligganden, fordras åter noggranna bestämmelser, huru förfaras skall med anhållne betlare.

Till en början är nödigt, att tydligt bestämmes, när betlande skall anses hafva egt rum. Nu gällande fattigvårdsförordning innehåller i afseende derpå, att hvar som söker tilltvinga sig gifva, eller med begäran eller anropande om almosa i penningar, varor eller klädespersedlar för egen del eller för annan, vänder sig till någon, hvilken icke med fattigvården eger befattning, eller i sådant hänseende besvärar allmänheten, vare sig att afsigten att bekomma almosa tillkännagifves med ord eller åtbörder eller genom framvisande af kroppsliga lyten, anses derigenom hafva betlat. Riksdagens förslag innehåller ej någon häntydning om hvad med benämningen betlare bör förstås, men enligt det förslag, som utgjort föremål för komiterades granskning, skulle en hvar, som med ord eller åtbörder eller genom framvisande af kroppsligt lyte begärt almosa af annan än den, utaf hvilken han på grund af personligt förhållande kunde vänta bistånd, anses såsom betlare.

Komiterades förslag instämmer hufvudsakligast med detta sistnämnda. Då likväl, på sätt i utlåtanden från embetsmyndigheterna framhållits, det skulle kunna lända till hvarjehanda oreda och enskilda personers förnärmelse genom uppdiktande af skyldskapsförhållanden, derest betlande skulle anses icke hafva egt rum, om den, som begärde almosa, finge såsom gällande ursäkt anföras, att han stode i något personligt förhållande till den, hos hvilken han framställt sin begäran, har bestämmelsen derom uteslutits.

Enär betlande minderårigt barn ansetts icke böra behandlas lika med äldre personer, som med betlande beträdas, hafva i förslaget införts särskilda bestämmelser för de olika ålderskategorierna; och måste därför tillsyningsmannen, då ej uppenbart är, till hvilkendera anhållne betlare hör, derom göra sig underrättad.

Ehuru, såsom komiterade här ofvan sökt visa, staten eger rätt att belägga

betlande med ansvar, hör dock vid fråga derom tagas i öfvervägande, huruvida ansvar kan och bör bestämmas för hvarje fall, der betlande egt rum.

Dervid företer sig först det förhållande, att betlare, som anhålles, kan befinnas vara i så nödställd belägenhet, att samhället enligt fattigvårdsförordningen har till åliggande att lemna honom fattigvård. Då detta inträffar, bör något ansvar ej ifrågakomma, ändå att den nödställde vändt sig med begäran om hjälp till annan än den, som på grund af nämnda förordning bör emottaga anmälan om behof af fattigvård, utan skall det åligga tillsyningsmannen att om förhållandet göra anmälan hos fattigvårdsstyrelsen för den åtgärd, som erfordras. Om åter betlande skett af den, som ej är minderårig, utan att personen är i den nödställda belägenhet, hvarom sednast är nämnt, finnes visserligen ej något hinder för staten att för hvarje fall stadga ansvar, men äfven vid sådant förhållande torde det vara skäligt att ej förfara allt för strängt, enär omständigheter kunna förefinnas, der öfverseende är lämpligast.

Uti nu gällande fattigvårdsförordning bestämmes, att en hvar, som, efter det han fyllt femton år, beträdes med betlande och ej af fattigvårdsstyrelsen lemnats utan hjälp, då sådan erfordrats, är förfallen att behandlas lika med försvarslös person. Ej mindre å ena sidan strängheten i detta stadgande än å andra sidan de af samma stadgande följande omgångar, innan en betlare kan till ansvar befordras, hafva bidragit att afskräcka, ej den vanartige och lättingen från att betla, men kommunerna och allmänheten från att befordra betlaren till laga påföljd.

Komiterade finna, lika med Riksdagen, att lagstiftningen mot betlande i främsta rummet bör afse sådana kringstrykande lättingar, hvilka icke draga i betänkande att lefva på allmänhetens bekostnad genom almosors upphemtande här och hvar och sålunda göra betleriet till ett yrke; och har därför i förslaget införts, att, om af omständigheterna ådagaläggas, att anhållen betlare strukit omkring för att öfva betleri, han må utan vidare omgång till ansvar befordras.

Huru betlande, som ej skett under kringstrykande, skall anses, är nästa fråga. Har personen ej förr blifvit beträdd med betlande, kan det vara antagligt, att han dertill låtit förleda sig af för tillfället tryckande behof, hvarför staten synes böra öfverse dermed och lemna hans beteende utan påföljd, helst han då möjligen kan genom enskild barmhertighet eller samhällets föranstaltande erhålla utväg att med arbete förtjena sitt bröd och således afhållas från vidare tiggeri utan någon mot honom vidtagen tvångsåtgärd. Annat blifver förhållandet, om den, som betlar, redan förut dermed blifvit beträdd. Om ock för en gång verklig nöd må antagas hafva förledt till betlande, bör ett sådant antagande ej få gälla som ursäkt för upprepadet deraf, ty ytterst sällan torde det inträffa, att den, som allvarligt söker arbetsförtjenst, ej skall finna sådan, åtminstone så mycken, att han dermed

kan förskaffa sig hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras; och då således fortsatt betlande måste anses utmärka lika mycken böjelse att på allmänhetens bekostnad förskaffa sig sitt uppehälle, som obenägenhet att förtjena det genom arbete samt fruktan att få sitt förmenta behof pröfvadt af den, till hvilken han eger rätt att vända sig med begäran om hjälp, har i förslaget föreskrifvits, att den, som anhålles för betlande, sedan han förut blifvit dermed beträdd, må därför, likasom den, hvilken under kringstrykande öfvat betleri, kunna åläggas ansvar.

Enär likväl äfven i de tvänne fall, då betlande, enligt hvad nyss är sagdt, skulle vara ansvar underkastadt, sådana mildrande omständigheter möjligen kunna förekomma, att det vore mindre lämpligt att straffa betlaren, hafva komiterade för nämnda tvänne fall föreslagit, att tillsyningsmannen *må* afföra betlaren till närmaste krono- eller stads-betjent för att genom dennes försorg öfverlemnas till Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande samt att, der sålunda betlare blifvit hos Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inställd, denna myndighet äfven *må* efter sig företeende omständigheter antingen förpassa honom till den ort, hvarest han anses hafva sitt rätta hemvist, eller försända honom dit med fångskjuts eller ock döma honom till allmänt arbete. Häraf synes, att det ej gjorts till något ovilkorligt åliggande för tillsyningsmannen att vidtaga åtgärd för att få betlaren hos Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anmäld eller för Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att döma inställd betlare. För begge må det bero på omständigheterna; och har, på det forsling af betlare samt dermed förenad kostnad så mycket som möjligt skall kunna undvikas, blifvit af komiterade föreslaget, att de åtgärder, hvartill, enligt hvad nyss är nämnt, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vore berättigad, må vidtagas, ehvad personen tillhör länet eller ej, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande likväl obetaget, att, der det pröfvas lämpligare, öfverlemna betlare, som anses hafva sitt hemvist inom annat län, till Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande derstädes för nödig behandling.

Härefter förekommer frågan, huru minderårigt barn, som betlar, skall behandlas.

För det fall, att sådant barn anträffas inom för detsamma främmande fattigvårdssamhälle, har det synts enklast att såsom allmän regel stadga, att tillsyningsmannen besörjer om barnets afförande till det fattigvårdssamhälle, hvarest det har hemortsrätt. Då det emedlertid skulle vara olämpligt att så förfara, derest den, hvilken vården om barnet åligger, bor inom annat fattigvårdssamhälle än det, hvarest barnet har hemortsrätt, är till nämnda allmänna föreskrift gjordt det tillägg, att i detta fall barnet skall till vårdarens boningsort afföras; men enär tillförlitlig upplysning, hvarthän barnet sålunda skall afföras, icke alltid torde stå att erhålla, helst då orten kan vara långt aflägsen, och under sådana omständigheter barnet måste betraktas lika med hvarje annat barn, som saknar vård,

har vidare i förslaget införts åliggande för tillsyningsmannen att, der sistnämnda förhållande är för handen, öfverlemna barnet till fattigvårdsstyrelsen för erhållande af fattigvård.

Finnes åter minderårigt barn betla inom det fattigvårdssamhälle, hvarest den, hvilken vården om barnet åligger, har sitt hemvist eller hvarest barnet har hemortsrätt, eller har ett barn till följd af betlande blifvit hemsänt till sådant samhälle, torde det vara nödvändigt, att tillsyningsmannen om förhållandet gör anmälan hos fattigvårdsstyrelsen, som pröfvar, under hvilka omständigheter betlandet skett samt lemnar barnet fattigvård, derest sådan erfordras eller, om behof af fattigvård ej förefinnes och betlandet ej skett på föräldrars, stjuvföräldrars eller fosterföräldrars befallning eller med deras tillåtelse, varnar barnet samt uppmäna den, hvilken vården om barnet åligger, att hålla noggrann tillsyn öfver detsamma. Förnyas det oaktadt betlandet, bör, med afseende på den stora vikt, som ligger derå, att barnet afskräcker från tiggande, fattigvårdsstyrelse ega, använda det enda medel, som kan inverka på ett okynligt barn, nämligen aga, hvilken efter polismyndighetens förordnande skall tilldelas barnet af föräldrar eller vårdare i hemmet.

Redan i nu gällande fattigvårdsförordning finnes stadgadt, att, om föräldrar, stjuvföräldrar, eller fosterföräldrar befalla eller tillåta sina under femton år varande barn att betla, föräldrarne äro förfallna till behandling, såsom om försvarslös person är stadgadt. I motsvarighet härtill och med afseende å den uti nu framlagda förslaget, i sammanhang med bestämmelserna om fattigvårdsstyrelses åligganden i allmänhet, styrelsen lemnade föreskrift att, der anmälan göres, att barn betlar eller att det vanvårdas af föräldrar, stjuvföräldrar eller fosterföräldrar, förskaffa sig underrättelse om orsakerna dertill och vidtaga de åtgärder, som styrelsen finner vara af omständigheterna påkallade, hafva i förslaget för det fall, att minderårigt barn betlat på befallning eller med tillåtelse af någon bland de här nämnda, införts stadganden derom, att fattigvårdsstyrelsen må antingen varna den, som befallt eller tillåtit betlandet, eller ock om förhållandet göra anmälan hos Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som, der sådan anmälan inkommit, må, sedan personen blifvit hörd, döma honom till allmänt arbete eller, då mildrande omständigheter förefinnas, låta vid varning bero. Äfven i dylikt fall skulle det således ankomma på vederbörandes pröfning af omständigheterna, huruvida någon åtgärd skall vidtagas.

Vidare förekommer fråga om tiden för det allmänna arbete, hvartill sådan person må kunna dömas, som af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande på grund af fattigvårdsförordningen anses hafva gjort sig till dylikt arbete förfallen. Utifrån granskade förslaget till fattigvårdsförordning har tiden för sådant arbete bestämts för fullt arbetsför man till minst sex månader och högst ett år samt för kvinna eller mindre arbetsför man antingen till minst tre och högst sex månader eller,

om personen hålles i enskildt fängelserum i kronohäkte till minst två och högst fyra månader. Dessa straffbestämmelser, motsvarande de lindrigaste i nu gällande stadga angående försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer, hafva komiterade ansett böra än ytterligare förmildras, helst de stadganden i föreslagna fattigvårdsförordningen, enligt hvilka till allmänt arbete kan dömas, dels icke i tillämpningen förutsätta de flera varningar och förelägganden, som i afseende på försvarslösa personer äro föreskrifna, dels ock antagligen komma att företrädesvis göras gällande mot sådana mindre vanartade personer, hvilka kunna förmodas, äfven om de varit beröfvade sin frihet endast en kortare tid, så vida de dervid under sträng tukt hållits till ordnad och nyttig sysselsättning, skola, då de åter försättas i frihet, af den undergångna bestraffningen hafva hemtat en helsosam varning att medelst arbetsamhet och omtanka bereda sig och de sina nödigt uppehälle; och, då sådana betlare, hvilkas vanart kan vara af gröfre beskaffenhet, merendels jemväl äro försvarslösa personer, torde, om strängare åtgärder för deras återförande till arbetsamhet och ordning anses erforderliga, de svårare ansvarsbestämmelser, som i stadgan om försvarslösa personer äro upptagna, vara bäst egnade att i sådant hänseende tillämpas. Icke heller har det synts nödigt eller skäligt, helst då latitud finnes, att uppställa någon skilnad i afseende på arbetstiden, om den arbetskyldige är man eller qvinna, utan torde skilnad endast böra göras, om personen är fullt arbetsför eller mindre arbetsför; och hafva komiterade på grund af hvad nu blifvit anfördt funnit sig böra föreslå, att den tid, hvarunder personer, som enligt stadgande i fattigvårdsförordningen dömas till allmänt arbete, må till sådant hållas, bestämmes till minst två och högst sex månader för fullt arbetsför person och till minst en månad och högst tre månader för den, som är mindre arbetsför.

Komiterade, hvilka dernäst tagit i öfvervägande, hvarest den, som enligt fattigvårdsförordningen dömes till allmänt arbete, bör detsamma förrätta, hafva dervid att först yttra sig i den förut vidrörda frågan om behöfligheten af tvångsarbetsanstalter.

Ofvan är antydt, hurusom redan långt tillbaka betlande, lika med lösdrifveri, medfört dels tvungen krigstjenst, dels arbete å tukthus, fästning, rasp- och spinnhus samt andra arbetsanstalter. Vid början af detta århundrade hade för Svea och Göta riken en arbetsinrättning blifvit anlagd i Karlskrona, der sysslolösa och vanartiga personer af mankön utan att, såsom förut skett, sammanblandas med missdådare eller dem, hvilka för begångna brott blifvit till fästningsarbete dömda, kunde under nödig uppsigt sysselsättas med arbete; och bestämdes något sednare, att qvinnor, som angåfvos för sysslöshet, kunde dömas till allmänt arbete i läns-korrektionshus och, om denna varningsgrad aflopp utan verkan, till arbete å spinnhus. Sedan ytterligare en arbetsinrättning för manspersoner blifvit anlagd i Wadstena, stadgades, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande egde till ar-

bete derstädes eller vid arbetsinrättningen i Karlskrona döma lösdrivare, som besvärade allmänheten med tiggeri. Vidare inrättades tvänne korrektionsanstalter i Stockholm, en å Norrmalm för kvinnor äfvensom en å Långholmen för män, med upphörande af korrektionsinrättningen i Wadstena, hvarjemte, på det till allmänt arbete förfallna personer, som icke begått gröfre förbrytelser, skulle kunna utom arbetsinrättning hållas till sysselsättning och deras återgång till samhället derigenom beredas, arbetskompanier, kallade pionierkompanier, upprättades; och förordnades, att, utom den i Stockholm varande större korrektionsinrättning för mankönet, en dylik för rikets södra orter skulle anläggas i Malmö samt att de redan befintliga spinnhusen i Stockholm, Norrköping och Göteborg kommo att bibehållas såsom korrektionsinrättningar endast för kvinnor. Då det likväl visade sig, att korrektionsinrättningarna i Stockholm och Malmö icke kunde emottaga alla för försvarslöshet dömda personer, utan att en stor del af dessa måste förblifva i häkte, till dess de kunde till arbets- eller korrektions-inrättningarne afsändas, hemställde den år 1837 förordnade komité för utarbetande af förslag till ny fattigvårdsförordning uti dess afgifna betänkande, att tvångsarbetshus måtte inrättas inom hvarje län; och ansåg komitén, att kostnaderna för byggnad och underhåll af tvångsarbetsinrättning, i förbindelse hvarmed, enligt komiténs förmenande, borde ställas arbetskompanier, vid hvilka sådana personer af mankönet, som dömdes till minst ett års tvångsarbete, kunde upptagas, desto hellre borde bestridas af allmänna medel, som dels samma inrättningar komme att träda i korrektionsinrättningarnes ställe till emottagande af lösdrivare och dels tungan af deras underhåll blefve allt för ojemnt fördelad, om de skulle af länskommunerna bekostas.

Sedan äfven Styrelsen öfver fängelser och arbetsinrättningar i riket fästet Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet på den allmänt tilltagande svårigheten att finna utrymme för de manspersoner, som dels voro dömda till lifstidsfängelse eller straff-fängelse på bestämd tid i rikets fästningar dels ock i saknad af laga försvar eller för kringstrykande skulle försändas till arbets- och korrektions-inrättningar, beslöt Kongl. Maj:t inrättande af en kronoarbetskörps, hvilken enligt nådig skrifvelse den 8 Augusti 1842 kom till stånd. Denna körps skulle uppsättas af fullt arbetsföra manspersoner, hvilka voro dömda till arbete vid korrektionsinrättningarna, pionierkörpsen eller arbetskompanierna i Karlskrona, eller blefvo allmänt arbete ålagda; och bestämdes särskilda klasser, till hvilka allmänt arbete ådömda försvarslösa personer voro hänförliga, allt efter den större eller mindre vanart, de ådagalagt.

År 1846 den 29 Maj utfärdades nådig stadga angående försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer, enligt hvilken stadga arbete, hvar till försvarslös blifvit dömd, der ej tillfälle var att hålla personen under nödig tillsyn vid arbetsinrättning, som var orten särskildt tillhörig, skulle un-

dergåås af qvinna i allmän arbetsinrättning och af man vid sådan inrättning eller kronoarbeitskorpsen; och blef, sedan i fattigvårdsförordningarne af den 25 Maj 1847 och den 13 Juli 1853 stadgats, att ej mindre den, som efter fyllda femton år beträdes med betlande, äfven om han ej är lösdrivare, än ock föräldrar, stjufföräldrar och fosterföräldrar, hvilka befalla eller tillåta sina barn att betla, äfvensom tredskande fattighjon, äro förfallna att behandlas såsom försvarslösa, vidare genom Kongl. Kungörelsen sistnämnda dag angående ändringar i stadgan om försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer förordnadt, att, då försvarslös person, som ej är hänförlig till något af de fyra första mom. i 6 § af samma kungörelse, dömes till allmänt arbete, detta skall förrättas, om personen är fullt arbetsför man, i allmän arbetsinrättning eller vid kronoarbeitskorpsen, men eljest i särskild inom orten för län eller större del deraf befintlig, af Kongl. Maj:t fastställd och under offentlig myndighets tillsyn ställd arbetsanstalt eller, om sådan ej finnes, i kronohäkte; hvarjemte föreskrefs, att, om tillfälle är att hålla personen i enskildt fängelserum, det bör ske och fängelsetiden då på angifvet sätt förkortas; och hafva andra allmänna arbetsinrättningar ej varit att tillgå än de arbetsfängelser, hvilka enligt fångvårdsstyrelsens bestämmande skola emottaga till allmänt arbete dömda försvarslösa personer.

Af hvad nu blifvit anfördt synes, att allt sedan äldre tider tanken varit fäst på nyttan och behöfligheten af tvångsarbetsanstalter för till allmänt arbete dömda försvarslösa personer, lösdrivare och tiggare. Komiterade hysa äfven den öfvertygelsen, att för en rätt tillämpning af den näpst, staten medelst åläggande af arbete finner nödigt bestämma för betlare och försvarslösa personer, erfordras tillräckligt antal ändamålsenliga tvångsarbetsanstalter, hvarest de, som blifvit till arbete dömda, kunna arbetet fullgöra; och, lika med 1837 års fattigvårdslagskomité, anse komiterade dylika anstalter böra bekostas af staten. Då här ofvan framställdes, huru viktigt det är för fattigvårdens rätta handhavande, att de särskilda samhällena inom sig inrätta frivilliga arbetsanstalter, uttalade komiterade äfven den åsigt, att sådana för samhällenas egen trefnad och gagn anordnade inrättningar böra af samhällena bekostas utan något understöd af allmänna medel. Vill man nu, att dylika anstalter skola utan någon utgift för staten komma till stånd, hvarigenom måhända staten besparas mången framtida fångvårdskostnad, kunna de särskilda samhällena icke skäligen betungas med kostnader för inrättandet af tvångsarbetsanstalter. Då staten genom lag bestämmer allmänt arbete såsom straffpåföljd för försvarslösa personer, betlare m. fl., tillkommer det ock staten att vidtaga sådana åtgärder, att arbetet kan på lämpligt sätt verkställas, och således äfven att, likasom i fråga om hvarje annan straffanstalt, bekosta inrättandet, underhållet och förvaltningen af de tvångsarbetsanstalter i riket, som anses erforderliga.

Inrättande af sådana från fängelserna helt och hållet fristående tvångsarbets-

anstalter inom hvarje län torde dock icke vara af behovet påkalladt och skulle äfven medföra så stora kostnader för staten, att erforderliga anslag dertill svårigen kunna förväntas; men deremot vore önskligt, att inom skilda större delar af riket anordnades lämpligt antal tvångsarbetsanstalter, afsedda att till arbete emottaga inom vissa orter dertill dömda personer. Huru sådana tvångsarbetsanstalter skola vara inrättade, lärers få bero på omständigheterna och lämpas efter ortförhållanden, afsättningstillfällen för arbetsprodukter m. m. Hufvudsakligast bör dock vid dessa anstalter iakttagas, att hjonen underkastas träget och strängt arbete samt, hvad födan angår, inskränkas till det nödvändigaste; att de vänjas vid noggrann tukt och ordning; att de, så vidt möjligt är, emellan arbetstiderna hållas i enrum; att personer af olika kön hållas afskilda från hvarandra och att hjonen fördelas i vissa klasser, så att de, hvilka för brott ej undergått bestraffning, icke hafva gemenskap med andra arbetshjon och att de, som äro för gröfre brott straffade, skiljas från de öfrige. Då likväl anstalter af denna beskaffenhet måhända för kostnadernas skull icke kunna i den närmaste framtiden anordnas öfverallt, hvarest de äro behöfliga, torde till allmänt arbete dömda personer, om hvilka här är fråga, lämpligen kunna hållas till det ådömda arbetet i kronohäkte. Till emottagande derstädes af sådana personer torde utrymme i de flesta länens kronohäkten förefinnas eller, der det emot förmodan ej vore fallet, för ändamålet nödig utvidgning af häktena kunna åstadkommas med en jemförelsevis mindre betydlig kostnad. Användandet af kronohäktena såsom tvångsarbetsanstalter skulle utan tvifvel medföra vida mindre utgifter än inrättandet af särskilda tvångsarbetsanstalter, helst förvaltnings- och bevaknings-personalen vid kronohäktet hufvudsakligen blefve densamma, som förut, samt enahanda förhållande inträffade i afseende på inrättningar för matlagning, värmes anbringande m. m. dylikt; och kunde äfven minskning i kostnaden för forsling af de dömda personerna stundom ega rum, derest de i närmaste kronohäkte insättas. De arbeten, hvartill de arbetsskyldige, — hvilka i kronohäkte skulle under ådömda arbetstiden vara inneslutna i enrum, — komme att hållas, blefve visserligen ej alltid af samma beskaffenhet som de arbeten, med hvilka arbetshjon i fristående arbetsanstalter böra sysselsättas; men, då hufvudändamålet är dels att näpsa begångna förseelser och dels att bringa de felande till allvarligt betraktande af deras förflutna lif och besinning, huru nödvändigt det är att i framtiden vända in på en bättre väg, äfvensom att väcka deras håg till arbete, torde jemväl den ensamhet, hvaruti personerna i kronohäktet komme att befinna sig, bidraga till ändamålets ernående, helst erfarenheten visat, att ensamhetsfängelset, äfven då det kortare tid undergår, i allmänhet icke allenast utöfvar en fördelaktig inverkan på fångens sinne och tänkesätt, utan ock gör arbetet för honom kärt och efterlängtadt. Mot kronohäktes användande såsom tvångsarbetsanstalt kunde möjligen invändas, att en persons insättande i häkte menligt inverkar på hans framtida ställning, enär han, då han efter arbetstidens slut frigifves och till samfunds-

lifvet återvänder, af mången anses såsom arbetsfänge och derföre betraktas med misstroende. Möjligt är, att sådan fördom ännu i någon mån förefinnes, men den torde då äfven böra motarbetas, ty, likasom det kan för visst antagas, att gemensamhetsfängelse, der en mängd brottsliga och sedeslösa personer finnes tillsammans, sällan tjenar till dessas förbättring utan oftast har till följd, att, då de frigifvas, de äro till sinne och tänkesätt försämrade och sålunda icke utan skäl kunna miss-tänkas vara för samhället vådliga, lika visst är, att den, som varit intagen i ensamhetsfängelse, då han derifrån utgår, måste vara, om än icke förbättrad, åtminstone icke farligare för samhället, än han var, då han i fängelset inträdde. Med hänseende härtill och då enligt nya strafflagen enkelt fängelse användes för hvarje-handa gerningar, hvilka, ehuru innefattande lagöfverträdelser, likväl äro af den beskaffenhet, att någon vanfrejd dermed ej är förenad, synes man ock kunna hysa förhoppning, att ofvannämnda fördom skall inom en ej aflägsen tid försvinna.

I enlighet med hvad komiterade nu yttrat och vid betraktande jemväl af den föreslagna förkortningen i den tid, hvarunder allmänt arbete efter det nu framlagda förslaget till fattigvårdsförordning skulle kunna ådömas, hafva komiterade föreslagit, att alla personer, som enligt samma förordning till allmänt arbete dömas, skola intagas i tvångsarbetsanstalt, der sådan finnes för orten, men eljest insättas i kronohäkte att der i enrum förrätta det arbete, som kan vara att tillgå, samt att först, derest utrymme saknas i sådant häkte, den arbetsskyldige må kunna insättas vid kronoarbetskorpser eller i arbetsfängelse. Komiterade hafva på detta sätt sökt åstadkomma, att ofvannämnda menliga sammanblandning af ett större antal mer eller mindre sedeslösa personer må, så vidt ske kan, undvikas, och detta så mycket hellre, som ostridigt är, att vinstandet vid kronoarbetskorpser i allmänhet verkar demoraliserande samt att med afseende derå personer, som från korpserna frigifvas, nästan alltid mötas med misstroende, så att de hafva svårt att i orterna erhålla tjänst eller arbete och derigenom lätt förfalla till brott och åter blifva fängelsets innebyggare.

I det förslag, som utgjort föremål för komiterades granskning, är införd den bestämmelse, att, då någon hålles till allmänt arbete i enrum å kronohäkte, arbetstiden bör förkortas med en tredjedel; men då, enligt Förordningen den 21 December 1857, fånge, som i enrum undergår enkelt fängelse med eller utan arbete, ej derför får tillgodonjuta någon minskning i den ådömda fängelsetiden, samt det allmänna arbete, som enligt stadgande i fattigvårdsförordningen ådömes, om det skall i kronohäkte förrättas, kommer att verkställas på enahanda sätt, som för enkelt fängelse är stadgadt, hafva komiterade ansett, att någon afkortning i den ådömda strafftiden ej bör uti ifrågavarande fall föreskrifvas.

Ehuru enligt komiterades här ofvan underdånigst uttalade åsigt det bör vara staten, som bestämmer om och bekostar nödiga tvångsarbetsanstalter inom riket, torde likväl, med jemväl fästadt afseende derå, att för vissa orter det måhända

kommer att dröja med sådana anstalters inrättande, det icke böra betagas fattigvårdssamhälle att antingen för sig eller gemensamt med annat samhälle, der det finnes för samhället eller samhällena fördelaktigt, på egen bekostnad inrätta särskild tvångsarbetsanstalt; och har därför ett medgifvande dertill i förslaget införts, dock med vilkor, att anstalten af Eders Kongl. Maj:t fastställas och blifver under offentlig myndighets tillsyn ställd. Huru sådan tvångsarbetsanstalt, hvilken i samhälle, der frivillig arbetsanstalt finnes, måhända kunde med denna, dock såsom särskild afdelning, förenas, bör vara inrättad och huru förvaltningen deraf skall handhållas, torde, enär äfven dylik inrättning är en straffanstalt, af Eders Kongl. Maj:t för hvarje fall, efter af fattigvårdssamhället uppgjordt förslag och utlåtande af vederbörande embetsmyndighet, nädigst bestämmas.

I afseende på bestridandet af kostnaden för betlares forslande föreslog Riksdagen, att hemsändande af minderårigt barn, som betlat inom för detsamma främmande fattigvårdssamhälle, skulle bekostas af det fattigvårdssamhälle, hvilket barnet tillhör, men att kostnaden för annan betlares forslande från den ort, der han anhållits, till länets residensstad samt försändande till arbetsinrättning, kronohäkte eller arbetskorps skulle bestridas af staten.

Komiterade hafva deremot ansett, att, om en betlare, äldre eller yngre, anhållits inom för honom främmande fattigvårdssamhälle och befunnits vara i sådan belägenhet, att fattigvårdsstyrelsen derstädes i enlighet med fattigvårdsförordningens föreskrift ovilkorligen måst lemna fattigvård, det blifver följdriktigast, att kostnaden för personens hemsändande från detta samhälle ersättes i den ordning, som i allmänhet finnes stadgad i afseende på ersättning för hemsändande af den, som kommit i åtnjutande af obligatorisk fattigvård.

Har åter ett minderårigt barn blifvit anhållet inom för detsamma främmande fattigvårdssamhälle och derifrån, på sätt, förut är nämnt, af tillsyningsman hemsändt, synes det vara skäligt, att ersättning för den kostnad, som af hemsändandet uppstått, hvilken ersättning dock aldrig må beräknas högre än den kostnad, som af omständigheterna oundgängligen påkallats, lemnas af det fattigvårdssamhälle, hvarest barnet har hemortsrätt, med samhället dock förbehållen rätt till ersättning af den person, hvilken vården om barnet åligger, äfvensom i visst fall till husbonderätt öfver sådan person, intilldess ersättningen blifvit gulden. Sådant stadgande synes böra verka dertill, att ej mindre hemortskommunerna än barnavårdarne hålla noggrannare uppsigt deröfver, att barnen ej vandra ut för att betla.

I alla andra fall än de, som nu blifvit nämnda, torde, såsom Riksdagen föreslagit, betlares forslande böra bekostas af staten.

Till stöd för några särskilda i det af komiterade nu framlagda förslaget förekommande bestämmelser, anhålla komiterade att få, utom hvad redan blifvit anfördt, hänföra sig till här nedan upptagna skäl.

Uti det granskade förslaget sägs, dels att frisk och arbetsför person ej utgör föremål för fattigvård utan skall försörja sig sjelf äfvensom sin hustru och sina barn, dels ock att fattigvård ej tillkommer den, hvars föräldrar eller barn äga tillgångar, med hvilka de kunna honom försörja, samt att dessa skyldemän böra i mån af behof och förmåga bidraga till hvarandras försörjning.

Komiterades förslag åter innehåller, att den, som är arbetsför, är pliktig att försörja ej blott sig sjelf, utan äfven sina barn, att det i öfrigt åligger dem, som äro i skyldskap i rätt ned- eller upp-stigande led att, i mån af behof å ena samt förmåga å andra sidan, hvarandra försörja, samt att arbetsför man skall försörja sin hustru, hvaraf synes, att den skyldighet, en hvar eger att försörja sig sjelf äfvensom den försörjningsskyldighet, som åligger föräldrar eller gift man, icke gjorts ovillkorligt beroende deraf, huruvida personen är frisk. Är sjukdomen af den beskaffenhet, att personen derigenom ej betages förmågan till arbete, qvarstår hans försörjningsskyldighet.

I öfverensstämmelse med hvad i inkomna utlåtanden blifvit tillstyrkt, hafva komiterade föreslagit, att alla, som äro i skyldskap uti rätt ned- eller upp-stigande led, skola i mån af behof och förmåga hvarandra försörja, helst fall förekommit, då fader- och moder-föräldrar, likasom barnbarn, ehuru i goda vilkor, låtit sådana anhöriga, om hvilka här är fråga, falla fattigvården till last. Mot detta stadgande kunde väl anmärkas, att det icke rätteligen tillhör fattigvårdslagstiftningen; men då sådan bestämmelse beträffande föräldrar och barn redan förefinnes i Kongl. Kungörelsen den 25 Januari 1855 samt det icke kan vara främmande för nämnda lagstiftning att föreskrifva, det ifrågavarande anhöriga, derest de förmå afvärja hvarandras nöd, icke må skjuta denna efter naturens ordning dem åliggande pligt ifrån sig på samhället, har berörda stadgande i förslaget intagits.

Då komiterade, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad det granskade förslaget innehåller, uti 1:sta afdelningen af det nu framlagda inrymt föreskrift, att för försörjning af tjenstehjon, statfolk, samt fabriks- handtverks- bruks- eller grufarbetare äfvensom af deras hustfur och minderåriga barn husbonde skall, under den tid arbetsaftalet gäller, ansvara, så att de ej falla fattigvården till last, hafva komiterade dock ej i sammanhang dermed infört något tillägg, att husbondens ansvarighet må af fattigvårdsstyrelsen kunna eftergifvas, eller någon hänvisning till Legostadgans föreskrift om husbondes skyldighet att låta vårda sjukt och ålderstiget tjenstehjon. Med fattigvårdssamhälles rätt att eftergifva husbondes ansvarighet kan nämligen ej afses annat, än att det må stå samhället fritt att för fattigvård, som lemnats tjenstehjon eller annan dermed jemförlig person, hos husbonden utkräfvat ersättning eller ej, hvilket åter beröres i förslagens 4:de afdelning, som handlar om, bland annat, ersättning för lemnad fattigvård; och i den 1:sta afdelningen torde endast böra bestämmas om husbondes ansvarsskyldighet, likasom nyss förut stadgas om vissa skyldemäns åliggande att försörja hvarandra,

utan att dervid något nämnes om samhällets rätt att eftergifva denna ansvarighet. Hänvisningen till Legostadgan har till följd af den uppställning, det ifrågavarande stadgandet i förslaget erhållit, synt obefflig. Någon särskild antydan om de i Kongl. Cirkuläret af den 24 November 1837 meddelade föreskrifter i afseende å vård af häktad persons minderåriga barn har icke i komiterades förslag upptagits, enär dessa föreskrifter icke afvika från hvad om vård af nödstäldt minderårigt barn är i allmänhet stadgadt; hvaremot komiterade, som ansett sig böra föreslå, att bestämmelse om understöd till nödstäld arbetsför person, som från myndighet utom riket blifvit å svensk gränsort aflemnad, i särskild författning meddelas, i förslaget upptagit hänvisning till hvad i sådant afseende särskildt stadgas.

Vid bestämmelsen derom, att hvarje socken å landet samt hvarje stad och köping utgör för sig ett fattigvårdssamhälle, har i afseende på stad fästats samma villkor som för köping, nämligen att staden skall hafva egen kommunalförvaltning, hvilket ansetts nödigt, enär stad finnes, som är i saknad af egen sådan förvaltning.

Af komiterade har antagits, att i fattigvårdssamhälle, som är i rotar fördeladt, rotes fattigvård i allmänhet skall kunna skötas af en fattigvårdsföreståndare, helst han bör kunna utan svårighet rådgöra med rotens medlemmar; men för rote har dock lemnats öppet att, om den så för godt finner, utse en särskild rotestyrelse för sin fattigvård, hvilken styrelse, deri fattigvårdsföreståndaren bör vara ordförande, likväl i förslaget ej blifvit benämnd fattigvårdsstyrelse för att ej förblandas med samhällets fattigvårdsstyrelse. Att ovilkorligt föreskrifva, det fattigvårdsföreståndaren eller annan ledamot i rotestyrelse tillika skall vara ledamot i samhällets fattigvårdsstyrelse har icke synt komiterade lämpligt, enär genom ett sådant stadgande, vid det förhållande att fattigvårdsföreståndare och ledamöter i rotestyrelserna väljas af rotarne, samhällets rätt att utse ledamöter i sin fattigvårdsstyrelse skulle tillintetgöras och rotarne egentligen komma att bestämma, af hvilka personer sistnämnda styrelse skulle utgöras.

I nu gällande fattigvårdsförordning stadgas, att, om till följd af missväxt eller annan allmänna olycka sådan inskränkning i eljest vanliga tillfällen till erhållande af arbetsförtjenst eger rum, att arbetsföra personer utan eget förvållande äfventyra nöd, fattigvårdsstyrelsen skall söka bereda möjlighet för dem att erhålla arbete, samt att, der anledning är att befara så vidsträckt behof, att större arbetsföretag erfordras för dess afhjelpande, fattigvårdsstyrelsen skall tidigt vara betänkt på uppgörande af förslag dertill, hvilket bör till fattigvårdssamhällets pröfning öfverlemnas, äfvensom, derest företaget icke genom samhällets egen försorg kan åstadkommas, göra anmälan derom till Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande för den åtgärd, som må kunna vidtagas. Något stadgande i sådan syftning återfinnes ej i det granskade förslaget.

Ehuru komiterade visserligen icke kunna medgifva någon skyldighet för samhället att anskaffa arbete åt dem, som deraf äro i behof, ej en gång under nyss

anförda tryckande omständigheter, och således icke heller kunnat tillstyrka, att någon skyldighet i berörda hänseende för samhällets förvaltande organ, fattigvårdsstyrelsen, må föreskrifvas, hafva komiterade likväl, då samhället icke gerna kan underlåta att i dylika utomordentliga fall vidtaga någon åtgärd, ansett det vara behöfligt, att sådana bekymmersamma förhållanden, som ofvan äro nämnda, icke lemnas utan närmare uppmärksamhet af den myndighet, hvars hufvudsakliga ändamål är att hafva vård om fattiga och att lindra verklig och trängande nöd, samt att således fattigvårdsstyrelsen, i hvars synnerliga intresse det bör ligga att förekomma fattigvårdsbehof och hvilken bäst är i stånd att bedöma, huru och när det bör ske, skall bland andra i förslaget uppräknade skyldigheter hafva det åliggande att, der till följd af missväxt eller annan allmännare olycka sådan inskränkning i eljest vanliga tillfällen till erhållande af arbetsförtjenst eger rum, att arbetsföra personer utan eget förvållande äfventyra nöd, i tid hemställa till fattigvårdssamhället om vidtagande af de åtgärder, hvartill för handen varande omständigheter må föranleda.

Stadgandena angående val af ledamöter i fattigvårdsstyrelse uti stad hafva lämpats efter bestämmelserna i 6 och 56 §§ af Förordningen om kommunalstyrelse i stad; och, enär föreskrift om suppleanter för ledamöter i fattigvårdsstyrelse i stad icke lemnats samt vid sådant förhållande minsta antal ledamöter i samma styrelse ej kunnat, såsom i afseende på fattigvårdsstyrelse å landet, inskränkas till tre, är af komiterade föreslaget, att i stad ledamöter i fattigvårdsstyrelse skola utses till det antal, fattigvårdssamhället finner skäligt bestämma, dock ej mindre än fem.

Då begreppet hemortsrätt enligt komiterades åsigt måste vara oförändradt desamma, hvilka än villkoren för beviljande af fattigvård i ena eller andra fattigvårdsförordningen må vara, samt frågan om hemortsrätt ej afser att bestämma, om och i hvad mån en nödställd person skall erhålla fattigvård utan endast, hvilket fattigvårdssamhälle bör åligga att vidkännas den fattigvård, som, enligt derom meddelade särskilda föreskrifter, kan den nödställda tillkomma, hafva komiterade af sådan anledning förändrat definitionen på hemortsrätt.

I förra förslaget förekommer hemortsrätt under benämning än af medfödd och än af förvärfvad; men då en sådan indelning af hemortsrätten är mindre riktig, enär t. ex. den förändrade hemortsrätt, som hustru eller barn kunna erhålla genom mannens eller fadrens flyttning från ett till annat samhälle, ej kan rätteligen under någon af dessa benämningar hänföras, hafva komiterade funnit lämpligt att undvika desamma.

Äfven har det varit ifrågasatt att efter 26 § i komiterades förslag införa en annan, deri skulle stadgas, att den, hvars hemortsrätt ej kunde enligt förut angifna grunder bestämmas, skulle anses hafva hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, der vid hans födelse modren enligt samma grunder egde hemortsrätt; men komiterade hafva ansett ett sådant stadgande ej böra i förslaget intagas, enär, om sist-

nämnda förhållande vore känt, den ifrågavarande personens hemortsrätt ock kunde på grund deraf enligt 25 § i förslaget bestämmas.

Genom nu gällande fattigvårdsförordnings 10 §, jemförd med Kongl. Kungörelsen den 2 Oktober 1857, stadgas, bland annat, att, om afkastningen af fattigvården tillhöriga fastigheter och kapitaler, jemte inkomster af böter, kollekt, frivilliga gåfvor och andra sådana bidrag icke äro för fattigvårdsbehovet tillräckliga, skall, till fyllande af bristen, först erläggas en årlig afgift af högst femtio öre för man och tjugufem öre för qvinna, som blifvit mantalsskrifven och fyllt aderton år, samt att, hvad derutöfver erfordras, fylles genom tillskott efter de grunder, som för rösträtt bestämdes i förordningen om sockenstämmor i riket; men enligt 24 § i förstnämnda förordning skulle denna föreskrift icke gälla för Stockholms stad, utan borde äfven i afseende på de ämnen, som utgjorde föremål för omförämda 10 §, den under den 1 April 1843 utfärdade nådiga Stadga angående fattigvården i Stockholm tjena till fortfarande efterrättelse.

Nämnda stadga, hvarigenom fattigvårdens besörjande i Stockholm öfverlemnades dels åt en för hela staden gemensam fattigvårdsstyrelse, kallad stadsnämnd, och dels till särskilda församlingsnämnder, en för hvardera af stadens territorialförsamlingar, innehöll i dess 19 §, att de fattigvårdsafgifter, hvilka af stadens innevånare borde erläggas, skulle, efter som af särskildt utsedde deputerade bestämdes, utgå dels med en viss mindre afgift af hvarje mantalsskrifven person, som fyllt 18 år, och dels med vissa skillingar å riksdalern af de skattskyldiges beviljning till staten enligt Beviljningsförordningens 2:dra artikel; och blef genom Kongl. Kungörelsen den 16 Mars 1847 detta deputerades åliggande öfverflyttadt på stadens sockenstämmanämnd. Den Stockholms stad sålunda medgifna rätt att, utan någon i lag gifven föreskrift i afseende på beloppet, bestämma den personela fattigvårdsafgiften synes dock hafva upphört, då ej mindre 1843 års stadga än Förordningen angående sockenstämmor i Stockholm genom Förordningen om kommunalstyrelse derstädes den 23 Maj 1862 upphäfdes; och, enär något giltigt skäl icke synes vara för handen, hvarför nämnda personela afgift skulle få för Stockholm bestämmas till annat belopp än för öfriga fattigvårdssamhälle i riket, hafva komiterade icke funnit anledning att för hufvudstaden föreslå något undantag från den allmänna föreskrift att, der afkastningen af fattigvårdssamhälles för fattigvården afsedda fastigheter och kapitaler samt inflytande bötesmedel, kollekt, frivilliga gåfvor och andra sådana inkomster icke äro tillräckliga för fattigvårdens bestridande, dertill skall erläggas en afgift för året af högst femtio öre för man och tjugufem öre för qvinna, som inom samhället är mantalsskrifven och fyllt aderton år, och att, hvad derutöfver erfordras, skall fyllas genom tillskott efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade.

Uti det granskade förslaget är intaget medgifvande för fattigvårdssamhälle i stad att låta pröfning af fattigvårdsstyrelsens beslut, hvarigenom fattigvård blifvit

vägrad, ske af en särskild nämnd, och har bland komiterade uppstått fråga, huruvida ej denna pröfning alltid så väl i stad som på landet borde af en nämnd verkställas. Då emedlertid sådan nämnds åstadkommande torde i många samhällen vara ytterst svårt och måhända omöjligt, helst samhällets mera framstående män vanligen äro använda i fattigvårdsstyrelsen eller rotestyrelser, der sådana finnas, och samma personer, som i första hand fattat beslut, icke lära kunna utgöra äfven den högre instans, der beslutet skall underskastas granskning, hafva komiterade ansett någon övilkorlig, för alla samhällen gällande föreskrift, att pröfning af fattigvårdsstyrelses beslut, hvarigenom fattigvård blifvit vägrad, skall ske hos särskild nämnd, icke kunna meddelas; men, enär en nämnd för upptagande af dylikt ärende otvifvelaktigt skulle, der den kan komma till stånd, vara ändamålsenlig, har rättighet att en sådan utse blifvit i förslaget medgifven för fattigvårdssamhälle såväl på landet som i stad, dervid dock stadgats, att, om fattigvårdssamhälle derom beslutar, beslutet jemväl bör innehålla föreskrifter i afseende på nämndens sammansättning och verksamhet samt anmälas hos Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som detsamma antingen fastställer eller på skäl, som skola anföras, ogillar.

Efter att sålunda hafva redogjort för hufvudgrunderna för det förslag till förordning angående fattigvården, hvilket till Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning nu i underdånighet öfverlemnas, och vid upprättandet af hvilket förslag äfven tagits i öfvervägande de medelst nådiga remissen den 30 November nästlidna år till komiterades behandling särskildt öfverlemnade frågor, följer i ordningen att afgifva yttrande rörande den af fattigvårdsstyrelsen i Malmö gjorda, här ofvan omförmälda framställning.

Då de personer, hvilka denna framställning afser, äro arbetsföra, utgöra de icke föremål för fattigvård enligt den föreslagna 1 §, hvadan föreskrift, huru med dem må förfaras, icke tillhör förordningen om fattigvården, utan lär, så framt eljest en sådan föreskrift finnes nödig, densamma skola genom särskild författning meddelas. Ehuru något visst fattigvårdssamhälle icke kan genom lag tillförbindas att draga försorg om dessa skeppsbrutna, men arbetsföra sjömän eller andra till riket hemsända personer, för så vidt äfven de finnas ega arbetsförmåga, böra de likväl icke lemnas utan den hjälp, som deras beklagansvärda belägenhet kan kräfvat. Blottade på det nödvändiga och afförda till en ort, kanske på långt afstånd ifrån den, de tillhöra, befinna de sig utan något eget förvällande icke sällan urståndssatta att sjelfva förskaffa sig arbetsförtjenst, tillräcklig att afhjelpa de först inträdande behofven eller att bereda utväg att uppsöka den rätta hemorten. Hjälp kan icke umbäras och, då den icke af någon annan är att med visshet påräkna, synes, som skulle vid så ömmande förhållanden staten icke böra undandraga sig att densamma meddela. Denna hjälp kan och bör dock icke sträcka sig längre än till

lemnande af ett understöd för några få, såsom komiterade synes, högst fjorton dagar, hvilken tid bör vara tillräcklig för en sådan nödställd person att utan behof att anlita den enskilda välgörenheten bereda sig arbetsförtjenst eller hinna uppsöka sin hemort. Då det emellertid kan inträffa, att personer uti ifrågakomna belägenhet blifva afförda till annan gränsort, än der Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har sitt säte, torde lämpligast vara, att understödsbeloppet utbetalas af fattigvårdsstyrelsen å den ort, der personen blifvit aflemnad, mot framtida ersättning af staten.

Komiterade få alltså i underdånighet föreslå, att Eders Kongl. Maj:t i särskildt utfärdad författning måtte i nåder stadga att, när arbetsför svensk medborgare varder från myndighet utom riket aflemnad å svensk gränsort inom annat fattigvårdssamhälle än det, till hvilken personen i fattigvårdshänseende hör, det skall åligga fattigvårdsstyrelsen i detta samhälle att, derest han finnes vara i nödställd belägenhet, lemna honom medel till nödtorftigt uppehälle för en tid af högst fjorton dagar, dock mot rättighet för samhället att derför undfå ersättning af staten i den ordning, 32 § i nu föreslagna förordningen angående fattigvården i riket bestämmer.

Vid afgifvandet af det förslag till stadga angående försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer, hvilket till komiterade nådigst öfverlemnats, yttrade de, som uppgjort förslaget, att de beträffande denna författning ansågo det dem lemnade uppdrag ej innefatta annat åliggande än att bringa densamma i öfverensstämmelse dels med förslaget till fattigvårdsförordning och dels med författningar, som blifvit utfärdade sednare än nu gällande stadga om försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer; och då, enligt komiterades uppfattning, det dem lemnade uppdrag i afseende på författningen angående försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer icke heller innefattar något vidsträcktare åliggande än att granska hvad som föreslagits och derom afgifva yttrande, få komiterade nu framställa de anmärkningar, hvartill samma förslag synts föranleda.

I 3 § 3 mom. 2 punkten stadgas, att, om, sedan Kongl. Maj:ts Befallningshafvande för försvarslös person bestämt viss stad eller socken, der han får vistas, staden eller socknen skulle komma att vidkännas kostnad för sådan främmande persons försörjning, Kongl. Maj:t ville uppå derom genom Dess Befallningshafvande gjord hemställan anslå skälig ersättning. Denna bestämmelse torde böra uteslutas, enär i fråga om ersättning för lemnad fattigvård, som här afses, måste förfaras på sätt, i fattigvårdsförordningen föreskrifves.

Då försvarslös, som åtnjuter fattigvård, likasom hvarje annan, hvilken sådan vård lemnas, enligt det af komiterade uppgjorda förslag till fattigvårdsförordning står under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde, synas de i 5 § 1 mom. förekommande orden "eller allmänt understöd erhåller" böra uteslutas.

Uti 6 § 2 och 4 mom. samt 8 § 1 mom. torde, der strafflagen nämnes, böra uttryckas att nu gällande strafflag för krigsmakten äfven afses.

Det i 8 § 2 mom. förekommande stadgande, huru der afsedt allmänt arbete skall verkställas, lärer måhända böra göras öfverensstämmande med 42 § i nyss-nämnda förslag till förordning angående fattigvården.

Enär hvad i 8 § 3 mom. sägs, synes lämpligare hafva sin plats i förordningen angående fattigvården samt stadgande i enahanda syftning införts i 42 § 2 mom. af nu framlagda förslag till sådan förordning, torde, derest denna antages, ifrågavarande 3 mom. böra uteslutas.

Då den i 24 § 1 mom. omförmälda Kongl. Kungörelsen af den 18 Maj 1824 är upphäfd och det således är oegentligt att till densamma lemna hänvisning, huru pass åt försvarslös person skall affattas, torde i stället för sådan hänvisning i detta mom. böra införas, hvad nämnda kungörelse i berörda hänseende innehåller.

Slutligen få komiterade, i likhet med hvad som skedde vid aflemnandet af de förslag, hvilka varit föremål för komiterades granskning, i underdånighet hemställa, huruvida ej, derest nu framlagda förslag till förordning angående fattigvården, uti hvilket finnas bestämmelser, stridande mot kommunallagarne, varder antaget, i sammanhang dermed 1 § i Förordningen om kommunalstyrelse i stad af den 21 Mars 1862, 1 § i Förordningen om kommunalstyrelse på landet af samma dag och 1 § i Förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 Maj 1862 böra hvar för sig erhålla följande tillägg:

Der särskilda, från bestämmelser i den på förordning afvikande föreskrifter angående fattigvården äro gifna, lända dessa föreskrifter till efterrättelse.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärda,

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdänigste, tropligtigste
tjenare och undersåter

C. J. Thyselius.

Charles Dickson.
Med reservation.

Carl Hasselrot.
Med reservation.

O. Hedengren.

C. A. Holmberg.

Oscar Erh. Rabe.
Med reservation.

J. Rhodin.

F. Richter.

C. von Stockenström.

Stockholm den 5 December 1870.

C. G. Hammar skjöld.

Förslag

till

Förordning angående fattigvården i riket.

I.

Om dem, som äro föremål för fattigvård.

1 §.

Finnes minderårig eller vansinnig eller den, som till följd af ålderdom, själs- eller kropps-sjukdom, vanförhet eller lyte är oförmögen till arbete, i saknad af egna medel samt vård och underhåll af annan lida brist å hvad till livets uppehållande oundgängligen erfordras, skall nödortftig fattigvård honom lemnas.

Med minderårig förstås i denna förordning den, som är yngre än femton år.

2 §.

I afseende på beviljande af fattigvård i andra fall än de, hvilka i 1 § omnämnas, eger fattigvårdssamhälle bestämma de allmänna grunder, som i fråga derom böra af samhällets fattigvårdsstyrelse iakttagas. Har sådant bestämmande ej skett, ankommer på styrelsen att meddela fattigvård i den mån styrelsen pröfvar nödigt.

3 §.

Den, som är arbetsför, är pliktig att försörja icke allenast sig själf, utan äfven sina minderåriga barn; åliggande i öfrigt dem, hvilka äro i skyldskap uti rätt ned- eller upp-stigande led, att i mån af behof å ena och förmåga å andra sidan hvarandra försörja. Arbetsför man skall ock försörja sin hustru.

4 §.

För försörjning af tjenstehjon, statfolk samt fabriks-, handtverks-, bruks-, eller gruf-arbetare äfvensom af deras hustrur och hemmavarande minderåriga barn

skall, under den tid arbetsaftalet gäller, husbonde ansvara så att de ej falla fattigvården till last.

5 §.

Om understöd till fattigt barn i skolåldern, till den, som från allmän arbetsanstalt eller fängelse frigifves, samt till nödställd arbetsför person, som från myndighet utom riket blifvit å svensk gränsort aflemnad, gäller hvad särskildt stadgas.

II.

Om fattigvårdssamhälle.

6 §.

1. Hvarje socken å landet samt hvarje stad och köping med egen kommunalförvaltning utgör för sig ett fattigvårdssamhälle.

2. Två eller flera socknar å landet äfvensom lands- och stads-kommun kunna, der de tillhöra samma län, förena sig till ett fattigvårdssamhälle. Fråga derom behandlas och afgöres i den ordning, som är stadgad för införande af gemensam kommunalförvaltning.

3. Särskilda fattigvårdssamhällen må ock i den ordning, här ofvan sägs, förena sig om bildande af gemensam arbetsanstalt eller om annan gemensam åtgärd i afseende på fattigvård; dock skall, då fråga är om inrättande af tvångsarbetsanstalt, Konungens Befallningshafvande ärendet jemte eget yttrande till Konungens pröfning öfverlemna.

7 §.

Fattigvårdssamhälles beslutanderätt utöfvas å landet vid kommunalstämma eller, der kommunalfullmäktige äro utsedde, af dessa, samt i stad å allmän rådstuga eller af stadsfullmäktige, der sådane finnas. Verkställighet och förvaltning tillkomma fattigvårdsstyrelse, efter som här nedan bestämmes.

8 §.

1. Fattigvårdssamhälle å landet eger rätt att i afseende å fattigvården i dess helhet eller viss del deraf fördela sig i rotar med åliggande för hvarje rote att besörja sin fattigvård; gällande dock, såsom grundvilkor för sådan fördelning, ej allenast att den inom samhället då för handen varande fattigvårdstungan så jemnt som möjligt utskiftas samt att, derest antagligt är, att en eller annan rote till följd af särskildt förhållande kommer att i framtiden tillskyndas jemförelsevis större fattig-

vårdstunga, derefter lämpadt årligt bidrag af samhället lemnas till sådan rotes enskilda fattigvård, utan äfven att, om, sedan fördelningen kommit till stånd, någon rote utan eget förvållande skulle drabbas af allt för tryckande fattigvårdstunga, samhället lemnar roten det understöd, som skäligen pröfvas.

2. Fråga om fattigvårdssamhälles fördelning i rotar må endast vid ordinarie kommunalstämma till behandling förekomma och erfordras för beslut derom två tredjedelar af de närvarandes röster efter röstvärdet; börande i beslutet noggrannt upptagas de särskilda villkoren för fördelningen jemte bestämmelser, dels huru frågor om rotes fattigvårdsangelägenheter skola behandlas och afgöras, dels huru bidrag till ej mindre rotarnes enskilda än äfven samhällets gemensamma fattigvård skola utgöras, dels huru redovisning för rotes fattigvårdsförvaltning skall afgifvas och dels i hvad mån de grunder, som, enligt hvad här nedan om hemorts rätt stadgas, gälla i afseende på visst fattigvårdssamhälles skyldighet att bekosta fattigvård, skola tillämpas i fråga om enahanda skyldighet för rote. Är beslut om rotefördelning sålunda fattadt, skall frågan dock hvila till nästa ordinarie kommunalstämma. Blifver vid denna stämma beslutet med förenämnda röstöfvervigt förnyadt, skall det öfverlemnas till pröfning af Konungens Befallningshafvande, som detsamma antingen oförändradt fastställer eller af skäl, som skola anföras, ogillar.

3. Har Konungens Befallningshafvande fastställt beslut om fattigvårdssamhälles fördelning i rotar, gäller den fördelning, till dess annorlunda bestämmes, dock minst fem år; och må förslag om upphäfvande eller förändring deraf ej väckas förr än under femte året, sedan fördelningen trädde i verkställighet. För antagandet af förslag om upphäfvande erfordras, att detsamma med flertalet af de närvarandes röster efter röstvärdet godkännes å två ordinarie kommunalstämmor, hållna i den ordning, som här ofvan omförmäles. I fråga åter om förändring af rotefördelning gäller hvad om införande af sådan är stadgadt.

4. Der fördelning i rotar kommit till stånd, ansvarar icke desto mindre fattigvårdssamhället för fullgörandet af rotarnes skyldighet att lemna fattigvård, dock mot godtgörelse af rote, som vederbör.

9.

1. På hvarje fattigvårdssamhälle ankommer att i öfverensstämmelse med de i denna förordning gifna föreskrifter ordna sin fattigvård på sätt efter ortens särskilda förhållanden lämpligast finnes, dock så att betalande må förekommas; börande fattigvårdssamhälle låta sig angeläget vara ej mindre att bilda arbetsanstalt, hvarest personer, som hemfalla under fattigvårdsstyrelses husbondevälde, kunna till arbete hållas, än äfven att verka därför, att genom inrättande af spar- och nödhjelps-kassor eller medelst andra tjenliga åtgärder framtida fattigvårdsbehof i möjlig mån förebygges.

2. Vill fattigvårdssamhälle enskildt för sig inrätta tvångsarbetsanstalt, bör framställning derom göras hos Konungens Befallningshafvande, som ärendet jemte eget yttrande till Konungens pröfning öfverlemnar.

3. De allmänna bestämmelser angående fattigvårdens ordnande och handhavande, hvilka fattigvårdssamhälle finner erforderliga, skola upptagas i reglemente, som, efter det fattigvårdsstyrelsen dertill afgifvit förslag, af samhället fastställas; Konungens Befallningshafvande likväl obetaget att, då klagan öfver tillämpning af sådan bestämmelse blifvit förd, pröfva bestämmelsens laglighet.

III.

Om fattigvårdsstyrelse.

10 §.

1. I hvarje fattigvårdssamhälle skall finnas en fattigvårdsstyrelse, hvilken å landet, der ej samhället annorlunda förordnar, utgöres af kommunalnämnden.

2. Är fattigvårdssamhälle fördeladt i rotar, skall jemväl finnas en fattigvårdsföreståndare inom hvarje rote; ankommande på rote att bestämma, huruvida dess fattigvårdsangelägenheter skola af särskild styrelse handhavas.

3. Kyrkoherden eller den, hans ställe företräder, är berättigad att i de inom pastoratet för fattigvårds handhavande utsedda styrelsers förhandlingar och beslut delta.

11 §.

Fattigvårdsstyrelse upptager frågor om beviljande af fattigvård; egande den, som anser sig deraf vara i behof, att anmäla sig hos ordföranden i fattigvårdsstyrelsen i det fattigvårdssamhälle, inom hvilket den nödställde då vistas, eller hos kyrkoherden eller annan ledamot i samma styrelse eller den person, styrelsen kan hafva utsett att sådan anmälan emottaga, samt inom rote hos fattigvårdsföreståndaren. Anmälan om behof af fattigvård må ock göras hos polismyndighet eller dess underlydande betjente, som, der omständigheterna synas påkalla åtgärd af fattigvårdsstyrelsen, densamma derom underrättar.

12 §.

Vid fråga om beviljande af fattigvård åligger fattigvårdsstyrelse att göra sig noga underrättad om den nödställdes lefnadsförhållanden och behof samt efter dervid förekommande omständigheter bestämma, om och på hvilket sätt fattigvård, vare sig genom full försörjning eller blott understöd, lemnas må; börande åtskilnad

icke göras, om personen i fattigvårdshänseende tillhör samhället eller ej, äfvensom iakttagas, att barn, om hvilket fattigvårdsstyrelse föränlåtes taga vård, varder ej allenast försedt med uppehälle och stadig bostad utan äfven kristligen uppfostradt och undervisadt.

13 §.

1. Fattigvårdsstyrelse åligger vidare att

hålla förteckning öfver de personer, hvilka åtnjuta fattigvård;

hafva tillsyn öfver dessa personer samt vaka deröfver, att beviljadt understöd behörigen användes och att de, som af styrelsen emottagit barn eller andra till försörjning, fullgöra sina skyldigheter; börande med afseende härå en hvar af styrelsens ledamöter, der det lämpligen ske kan, hafva sitt särskilda distrikt af fattigvårdssamhället;

i öfrigt besörja allt, som till fattigvården hör, samt dervid ställa sig till efterrättelse ej mindre hvad denna förordning innehåller, än ock de särskilda bestämmelser, som af samhället meddelas rörande fattigvårdens ordnande och handhafvande;

hvarje år aflemna utgifts- och inkomst-förslag för nästföljande året, föra räkning öfver medel, hvilka styrelsen har om händer, samt för sin förvaltning lemna redovisning, allt i öfverensstämmelse med kommunallagarnes föreskrifter i enahanda hänseenden, och

angående fattigvården afgifva statistisk redogörelse i enlighet med de föreskrifter, Konungen låter utfärda.

2. Fattigvårdsstyrelse bör ock, der anmälan göres, att barn betlar eller att det vanvårdas af föräldrar, stjufföräldrar eller fosterföräldrar, förskaffa sig underrättelse om orsakerna dertill och vidtaga de åtgärder, som styrelsen finner vara af omständigheterna påkallade.

3. Skulle till följd af missväxt eller annan allmännare olycka sådan inskränkning i eljest vanliga tillfällen till erhållande af arbetsförtjenst ega rum, att arbetsföra personer utan eget förvållande äfventyra nöd, bör fattigvårdsstyrelsen i tid hemställa till fattigvårdssamhället om vidtagande af de åtgärder, hvartill för handen varande omständigheter må föranleda.

14 §.

1. Är fattigvårdssamhälle fördeladt i rotar, skall fattigvårdsstyrelsen ej allenast hålla tillsyn deröfver, att de särskilda rotarne fullgöra hvad dem i afseende på fattigvård i allmänhet åligger, utan ock, der i visst fall fattigvård, som enligt 1 § erfordras, af rote underlåtes och rättelse ej genast efter tillsägelse af fattigvårdsstyrelsen följer, lemna den behöfvande nödig fattigvård och vidare förfara på

sätt i 29 § sägs. Enahanda tillsyn och förfarande åligger styrelsen i afseende å fattigvård, hvilken enskild person enligt 34 § sig åtagit.

2. Uppstår tvist emellan särskilda till samma fattigvårdssamhälle hörande rotar angående skyldighet att bekosta fattigvård för viss person, tillkommer samhällets fattigvårdsstyrelse att tvisten afgöra.

15 §.

1. Der kommunalnämnd ej utgör fattigvårdsstyrelse, utser fattigvårdssamhälle på landet ledamöter i sådan styrelse till det antal, som med hänsigt till samhällets vidd och folkmängd erfordras, hvilket antal dock ej må vara mindre än tre; och skola, då val till ledamöter anställas, jemväl utses suppleanter i styrelsen till halfva antalet af ledamöterna eller, om dessas antal ej är jemnt, till det antal, som är närmast öfver hälften.

2. I stad utses ledamöter i fattigvårdsstyrelse till det antal, fattigvårdssamhället finner skäligt bestämma, dock ej mindre än fem.

3. I afseende på ledamots och suppleants rättighet att uppdraget sig afsäga, tjenstgöringstid och afgang iakttages å landet, hvad om ledamot eller suppleant i kommunalnämnd, och i stad, hvad om ledamot i drätselkammare derutinnan gäller.

4. Är fattigvårdssamhälle i rotar fördeladt, utser hvarje rote sin fattigvårdsföreståndare äfvensom, der rote bestämt, att särskild styrelse för dess fattigvårdsangelägenheter skall finnas, två eller flera af rotens medlemmar att jemte fattigvårdsföreståndaren sådan styrelse utgöra.

16 §.

1. I fattigvårdssamhälle, hvarest särskild fattigvårdsstyrelse är tillsatt, utser samhället bland styrelsens ledamöter ordförande och vice ordförande att tjenstgöra för den tid, de äro till ledamöter valde.

2. Äro både ordförande och vice ordförande hindrade att styrelsens sammanträde bevista, utser styrelsen inom sig ordförande för tillfället.

3. Till Konungens Befallningshafvande skall ofördröjligen insändas uppgift på den persons namn och bostad, som blifvit vald till ordförande i fattigvårdsstyrelse; och låter Konungens Befallningshafvande derom i länskungörelse meddela underrättelse.

4. I styrelse för rotes fattigvårdsangelägenheter är fattigvårdsföreståndaren ordförande.

17 §.

1. Fattigvårdsstyrelse sammanträder å det ställe och på de tider, styrelsen

bestämmer, och dessutom så ofta ordföranden finner nödigt eller då minst halfva antalet af styrelsens ledamöter derom gör framställning; börande å landet under rättelse om blifvande sammanträde offentlig kungöras samt kyrkoherden i församlingen meddelas, derest ej fråga är om ärende, som fordrar skyndsammare handläggning, än att sådant kan medhinnas.

2. Ärende må icke hos fattigvårdsstyrelse till afgörande företagas, såvida ej flera ledamöter än hälften af hela antalet äro tillstädes; börande dock, der ledamöterna endast äro tre, hela antalet tillstädesvara.

3. Omröstning till beslut sker öppet och tillkommer hvarje röstande en röst. Äro rösterna å båda sidor lika delade, gäller den mening, ordföranden biträder. Val skall, der så äskas, förrättas med slutna sedlar och skiljer lotten emellan lika röstetal.

18 §.

1. Ordförande i fattigvårdsstyrelse på landet skall vid sammanträde föra eller på eget ansvar låta föra protokoll, upptagande styrelsens beslut med skälen dertill. Han ombesörjer skriftväxlingen, emottager till styrelsen ankommande skrivelser och gjorda framställningar, ansvarar för räkenskapernas ordentliga förande, vårdar styrelsens handlingar och håller öfver dem register, allt utan annan ersättning, än den godtgörelse, som för skrifmaterialier, postporto samt skrifnings- och räkenskaps-besvär af fattigvårdssamhället anslås; egande ordföranden att för utförandet af nämnda göromål antaga erforderliga biträden samt, när han finner skäligt, dem entlediga.

2. Hvad här är sagdt gäller ock för ordförande i fattigvårdsstyrelse i stad, så framt ej af allmän rådstuga eller stadsfullmäktige, der sådane finnas, annorlunda beslutes.

19 §.

En hvar ledamot i fattigvårdsstyrelse ansvarar gemensamt med de öfriga för de medel, styrelsen under sin förvaltning haft, äfvensom för de säkerhetshandlingar, mot hvilkas antaglighet han ej till protokollet gjort anmärkning. Denna ansvarighet fortfar till dess förvaltningen blifvit godkänd af fattigvårdssamhället eller, om klander anställes, af vederbörlig domstol, eller ock till dess natt och år efter räkenskapernas aflemnande förflutit, utan att klander i laga ordning blifvit anställt.

20 §.

Fattigvårdsföreståndare äfvensom rotestyrelse skall ställa sig till efterrättelse ej mindre hvad här ofvan om åliggande för fattigvårdsstyrelse och dess ordförande sagdt är och i afseende på rotens fattigvård finnes tillämpligt, än ock de sär-

skilda föreskrifter, hvilka beslutet om rotefördelningen innehåller eller roten meddelar.

21 §.

De föreskrifter, som i 10, 14, 15, 16, 17, 18, 19 och 20 §§ äro meddelade, gälla ej för Stockholms stad, utan tjena angående de ämnen, som i dessa §§ afses, förordningen angående kommunalstyrelse i Stockholm samt den för Stockholms fattigvårdsnämnd gällande instruktion till efterrättelse.

IV.

Om hemortsrätt samt om ersättning för lemnad fattigvård.

22 §.

Hemortsrätt, eller förmånen att i fattigvårdshänseende tillhöra ett visst fattigvårdssamhälle, eger en hvar svensk medborgare i det samhälle, inom hvilket han sednast blifvit eller bort blifva i enlighet med gällande författning mantalskrifven; dock med de undantag, som här nedan omförmälas.

23 §.

Derest någon efter fyllda sextio år till följd af inflyttning blifvit eller bort blifva inom visst fattigvårdssamhälle mantalskrifven, förändras ej derigenom den hemortsrätt han egde, då sextio år fylldes.

24 §.

1. Hustru har alltid, oberoende af sin ålder, samma hemortsrätt som mannen. Varder äktenskapet genom mannens död eller eljest upplöst, behåller hustrun den hemortsrätt, hon under äktenskapet sednast egde, till dess annan hemortsrätt henne tillkommit.

2. Äkta barn, som är minderårigt, har fadrens och, der han är död och modren lever, modrens hemortsrätt samt, om båda föräldrarne äro döda, den hemortsrätt, hvilken den sist afidna vid dödstillfället egde.

3. Oäkta minderårigt barn har den hemortsrätt modren eger eller, der hon är död, vid dödstillfället egde.

4. Den hemortsrätt, barn eger då det fyller femton år, fortfar till dess det sjelf annan hemortsrätt erhåller.

25 §.

1. Har någon kommit i behof af fattigvård enligt 1 §, innan ett år förflutit sedan han till följd af inflyttning blifvit eller bort blifva mantalsskrifven inom visst fattigvårdssamhälle, eller har den, som med afseende å tilltänkt inflyttning mantalsskrifvits inom visst fattigvårdssamhälle, dit ej inflyttat; anses personen icke hafva hemorts rätt i det fattigvårdssamhälle, inom hvilket han sålunda blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, utan behåller han den hemorts rätt, han näst derförut egde. Detsamma gäller der någon, som till följd af inflyttning blifvit eller bort blifva inom visst fattigvårdssamhälle mantalsskrifven, under loppet af ett år näst derförut eller näst derefter af annat fattigvårdssamhälle åtnjutit fattigvård.

2. Har åter fattigvård enligt 1 § för någon erfordrats efter förloppet af ett år, men inom tre år, sedan han till följd af inflyttning blifvit eller bort blifva inom visst fattigvårdssamhälle mantalsskrifven, och fortfar fattigvårdsbehovet under längre tid än sex månader, må samhället, derest det tilltror sig visa, att de förhållanden, hvilka anses hafva i väsentlig mån föranledt samma behof, redan vid personens inflyttning i samhället förefunnos, hos Konungens Befallningshafvande i länet, med företeende af tillgängliga bevis, söka åläggande för det fattigvårdssamhälle, i hvilket personen vid inflyttningen hade hemorts rätt, att för tiden efter den dag, då saken sålunda anhängiggöres, bekosta den fattigvård, som för personen fortfarande erfordras; börande Konungens Befallningshafvande, om detta fattigvårdssamhälle ej hör till länet, öfverlemnas ärendet till handläggning af den Konungens Befallningshafvande, som vederbör. Sedan fattigvårdsstyrelsen i sistnämnda fattigvårdssamhälle blifvit hörd och nödiga upplysningar infordrats, eger Konungens Befallningshafvande att, med afseende å ej mindre den längre eller kortare tid, under hvilken personen vistats inom det ena eller andra samhället, än ock i öfrigt förekommande omständigheter, pröfva, om den ifrågavarande skyldigheten att bekosta fattigvård må till någon del eller i allo skäligen åläggas det fattigvårdssamhälle, mot hvilket talan föres; tillkommande personen i sednare fallet hemorts rätt i detta samhälle.

3. Hvad i denna § är stadgadt för der upptagna fall, då viss person för egen del undfår fattigvård, skall äfven tillämpas, då i enahanda fall personens minderåriga barn eller dess hustru kommit i åtnjutande deraf.

26 §.

Då någon af krigsmanskapet eller af de vid kronans varf eller verkstäder anställda arbetare eller handverkare endast till följd af tjensten mantalsskrifves å tjenstgöringsorten, gäller ej denna mantalsskrifning till bestämmande af hans hemorts rätt.

27 §.

Fattigvårdssamhälles fördelning i rotar har ej i förhållande till annat samhälle inverkan på fråga om en persons hemortsrätt eller deraf beroende ersättning för lemnad fattigvård.

28 §.

Ej må någon för äfventyret af framtida fattigvårdstunga förmenas rätt att välja vistelseort.

29 §.

1. Undfår någon af fattigvårdssamhälle, i hvilket hemortsrätt honom ej tillkommer, fattigvård under förhållande, som i 1 § afses, är samhället berättigadt att därför äfvensom för begravningskostnad, der sådan ifrågakommit, erhålla ersättning af det fattigvårdssamhälle, i hvilket personen har hemortsrätt. För utbe-
kommande af denna ersättning eger fattigvårdsstyrelsen i förstnämnda samhälle att, med aflemnande af tillgängliga handlingar, som kunna upplysa, hvarest personen har hemortsrätt, samt anmälan om de förhållanden, af hvilka fattigvården påkallats, och beskaffenheten af densamma, inom en månad efter den dag, då fattigvården beviljades, anhängiggöra krafvet hos Konungens Befallningshafvande i länet, som, derest det fattigvårdssamhälle, i hvilket personen anses hafva hemortsrätt, ej hör till länet, öfverlemnar ärendet till handläggning af den Konungens Befallningshafvande, som vederbör. Försittes nämnda tid, erhålles ej någon ersättning för fattigvård, som lemnas under tiden derefter och intill dess krafvet anhängiggöres. Då Konungens Befallningshafvande med handlingarnes öfverlemnande infor-
drar fattigvårdsstyrelsens i sistnämnda samhälle förklaring, bör styrelsen jemväl förständig-
gas att, derest krafvet erkännes, så fort ske kan vidtaga nödiga åtgärder vid på-
följd att, om genom försummelse deraf särskild kostnad förorsakas, samhället kom-
mer att densamma vidkännas. Sedan skriftvexlingen är slutad och ytterligare ut-
redning, der sådan erfordrats, försiggått, afgöres ärendet af Konungens Befallnings-
hafvande. Särskild tvist emellan fattigvårdssamhällen i afseende på det belopp,
hvertill ersättning af ifrågavarande beskaffenhet skäligen bör bestänmas, afgöres
ock af Konungens Befallningshafvande.

2. Har fattigvårdssamhälle tillskyndats kostnad för fattigvård, som enligt 1 § lemnats någon, för hvars försörjning skyldeman eller annan enskild per-
son eller rote bör ansvara, eger, i den mån fattigvårdsstyrelsen icke finner skäl
till eftergift, samhället att af den, hvilken ansvarigheten åligger, åtnjuta ersättning
ej mindre för den lemnade fattigvården än äfven för begrafning, der sådan egt
rum. I fråga om utsökande af ersättning, som här omförmäles, gäller i tillämp-
liga delar hvad i 1 mom. om kraf mot visst fattigvårdssamhälle finnes stadgadt.

3. Är fattigvård enligt 1 § lemnad någon, hvars hemortsrätt ej kan utrönas, eller den, som icke är svensk medborgare, och kan ej hos enskild person uttagas ersättning för den kostnad, som af fattigvården eller af begrafning, der sådan ifrågakommit, blifvit förorsakad, erhåller vederbörande fattigvårdssamhälle godtgörelse af staten i den ordning, här nedan bestämmes.

30 §.

1. Är ostridigt eller genom lagakraftegande utslag afgjort, att någon, som af ett fattigvårdssamhälle undfår fattigvård enligt 1 §, har hemortsrätt i annat fattigvårdssamhälle, eger fattigvårdsstyrelsen i detta sistnämnda begära personens hemsändande eller derom sjelf besörja, eller ock med begifvande af fattigvårdsstyrelsen i det samhälle, hvarest personen vistas, låta honom der qvarblifva, i hvilket sednare fall hans fattigvård besörjes af denna styrelse mot ersättning af det samhälle, der han har hemortsrätt. Vill fattigvårdsstyrelsen i det samhälle, inom hvilket personen vistas, ej medgifva hans qvarblifvande, är styrelsen berättigad att hemsända honom till det fattigvårdssamhälle, i hvilket han har hemortsrätt, och att af detta erhålla godtgörelse för den kostnad, som af sådan åtgärd skäligen påkallas; dock må hemsändande ej ske, innan fattigvårdsstyrelsen i sist omnämnda samhälle, lemnats tillfälle att dermed sjelf taga befattning, och ej heller ega rum, så framt personens helsa deraf skulle lida eller fattigvården endast är tillfällig.

2. Hvad i 29 § 2 och 3 mom. är stadgadt om ersättning för fattigvård åt der afsedd person, gäller ock om ersättning för kostnad, som skäligen påkallats af hans hemsändande.

31 §.

1. Befinnes någon af manskapet vid värfvad trupp inom armén eller vid annan afdelning af sjöförsvaret än båtsmanshållet, eller någon vid kronans varf eller verkstad anställd arbetare eller handtverkare inom ett år efter afskedstagan det vara af ålderdom eller ock af själs- eller kropps-sjukdom, vanförhet eller lyte, som under tjenstetiden ådragits, försatt i så nödställd belägenhet, att fattigvård enligt 1 § honom lemnas, erhåller vederbörande fattigvårdssamhälle ersättning af staten ej mindre för den kostnad, som fattigvården medfört och fortfarande medför, än äfven för hemsändnings- eller begrafnings-kostnad, der sådan ifrågakommit. Enahanda ersättning erhålles, då fattigvård enligt 1 § lemnas hustru eller minderårigt barn under det mannen eller fadren i tjenst, som här ofvan är nämnd, qvarstår eller vid hans under tjenstetiden inträffade död eller inom ett år efter det han från tjensten undfick afsked, i sistnämnda fall dock endast då mannen eller fadren till följd af ofvan uppgifvet förhållande sjelf varit eller är i åtnjutande af fattigvård enligt 1 §.

2. Har någon oafbrutet under längre tid, dock minst fem år, vistats utom fattigvårdssamhälle, hvarest han har hemortsrätt, och kommer samhället att vidkännas kostnad till följd af fattigvård, hemsändning eller begrafning, som erfordrats för personen själf eller för dess minderåriga barn eller dess hustru, de der jemväl under tiden utom samhället oafbrutet vistats; må samhället, om det är i fattigvårdshänseende synnerligen betungadt, kunna erhålla understöd af staten, i den mån för sådant ändamål anslagna allmänna medel lemna tillgång och Konungen pröfvar skäligt.

32 §.

Ersättning eller understöd af staten enligt 29 och 31 §§ sökes af vederbörande fattigvårdsstyrelse hos Konungens Befallningshafvande för hvarje år inom Januari månads utgång det påföljande; och åligger Konungens Befallningshafvande att granska de ansökningar, som inkommit, och före den 15 nästföljande Mars insända dem jemte eget utlåtande till Konungen.

V.

Om bidrag till fattigvården.

33 §.

Der afkastningen af fattigvårdssamhälles för fattigvården afsedda fastigheter och kapitaler, inflytande bötesmedel, kollekt, frivilliga gåfvor och andra sådana inkomster icke äro tillräckliga för fattigvårdens bestridande, skall dertill erläggas en afgift för året af högst femtio öre för man och tjugufem öre för qvinna, som inom fattigvårdssamhället mantalsskrifven är och fyllt aderton år; dock må eftergift deraf kunna beviljas den, som befinner sig i särdeles knappa omständigheter. Hvad derutöfver erfordras, fylles genom tillskott efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade.

34 §.

Idkas vid fabriks-, bruks- eller gruf-egendom inom fattigvårdssamhälle å landet rörelse af den utsträckning, att dervid begagnas ett större antal arbetare, som utgöra egna matlag, eller har innehafvare af jord å landet i sin tjänst antagit statfolk eller å sina egor upplåtit bostad eller plats dertill åt så kallade backstugusittare eller inhysesshjon, de der ock utgöra egna matlag; oc h finnes sådant

för fattigvårdssamhället medföra väsentligt större tunga, än som motsvaras af de bidrag, hvilka enligt 33 § egendomsinnehafvaren skall lemna, är denne pliktig att derutöfver utgifva särskildt tillskott. Härom må öfverenskommelse mellan fattigvårdsstyrelsen och egendomsinnehafvaren träffas, men, der det ej sker, eger Konungens Befallningshafvande, på fattigvårdsstyrelsens yrkande och efter det egendomsinnehafvaren blifvit hörd, att pröfva, huruvida denne bör till fattigvårdssamhället erlägga en särskild årlig afgift, hvilken må bestämmas till högst åtta riksdaler för hvarje matlag af ofvan omförmälda beskaffenhet. Önskar egendomsinnehafvaren att hellre åtaga sig enskild ansvarighet för den fattigvårdstunga, som af ifrågavarande matlag föranledes, är det honom tillåtet, såvida han dertill finnes vederhäftig, och åtnjuter han då befrielse från ej mindre nämnda särskilda afgift än äfven hälften af den tillskottsavgift, hvarom i 33 § stadgas. Öfverenskommelse eller föreskrift, som här är omförmäld, skall gälla för en tid af fem år; dock må, såvida fattigvårdssamhället och egendomsinnehafvaren derom åsämjas, öfverenskommelsen eller föreskriften före denna tids utgång upphöra att tillämpas.

VI.

Om fattigvårdsstyrelses målsmans- och husbonde-rätt till följd af lemnad fattigvård samt den rätt, fattigvårdssamhälle i öfrigt eger mot dem, som åtnjuta sådan vård; så ock om betlande.

35 §.

1. Fattigvårdsstyrelse tillkommer målsmans- och husbonde-rätt öfver den, som af fattigvårdssamhället åtnjuter full försörjning, hvilken ej blott tillfällig är, samt husbonderätt ej mindre öfver en hvar, som för sig åtnjuter annan fattigvård, än ock öfver den, hvars minderåriga barn eller hvars hustru enligt 1 § åtnjuter full försörjning, som ej är tillfällig; gällande den målsmans- och husbonderätt så länge fattigvården fortfar.

2. Om någon genom lättja eller likuöjdhet förorsakar, att dess minderåriga barn eller dess hustru råkar i nöd, så att fattigvårdsstyrelsen måste enligt 1 § lemna fattigvård, skall han, ehvad fattigvården är tillfällig eller ej, stå under fattigvårdsstyrelsens husbondevælde till dess den kostnad, fattigvårdssamhället tillskyndats, blifvit godtgjord. Till enahanda påföljd är den förfallen, hvars minderåriga barn, enligt hvad här nedan sägs, för betlande anhålles och på fattigvårdssamhälles bekostnad hemsändes.

3. Den fattigvårdsstyrelse tillkommande husbonderätt må styrelsen å annan öfverlåta.

4. Skulle arbetsför person, som står under fattigvårdsstyrelses husbonde-

välde och ej är yngre än femton år eller vansinnig, vägra att fullgöra arbete, som honom föresättes af styrelsen eller annan, å hvilken husbonderätten öfverlåtits, eller eljest visa tredska, sjelfsväld, oordentlighet eller sturskhet, och rättar han sig ej efter varning af styrelsen, må styrelsen, då den aktar nödigt, om förhållandet göra anmälan hos Konungens Befallningshafvande. Visar åter annan, som står under fattigvårdsstyrelses husbondevälde, tredska, sjelfsväld, oordentlighet eller sturskhet, må styrelsen, om personen fyllt femton år, för någon tid minska hans underhåll och, om han yngre är, låta honom lämpligen agas.

36 §.

1. Den, för hvilken fattigvårdssamhälle tillskyndas kostnad, är pliktig att densamma godtgöra; och är samhället alltså berättigadt att af den egendom, som tillhör en person, då han kommer i åtnjutande af fattigvård, eller honom sedermera tillfaller, i den mån fattigvårdsstyrelsen icke finner skäl till eftergift, uttaga godtgörelse ej mindre för lemnad fattigvård än äfven för hemsändnings- eller begrafnings-kostnad, när sådan ifrågakommit.

2. Varder enligt 1 § någon emottagen till full försörjning, som ej blott tillfällig är, tillfaller allt, hvad personen då befinnes ega, det fattigvårdssamhälle, som bekostar fattigvården.

3. Arbetsförtjenst, som tillkommer en person den tid han står under fattigvårdsstyrelses husbondevälde, må, ehvad styrelsen begagnar hans arbetskraft eller tillåter honom sjelf deröfver förfoga, användas ej allenast till godtgörelse, hvarom i 1 mom. förmåles, utan ock till ersättning för fattigvård, hvilken enligt 1 § lemnats personens minderåriga barn eller dess hustru, äfvensom till gäldande af hvad han enligt 43 § 2 mom. kan kännas skyldig att utgifva för betlande barns hemsändande.

37 §.

Hvad i 35 och 36 §§ är sagdt om fattigvårdssamhälle och fattigvårdsstyrelse, gäller ock, der samhälle är i rotar fördeladt, för rote och fattigvårdsföreståndare eller rotestyrelse.

38 §.

Hvar som med ord eller åtbörder begär allmosa af annan än den, hvilken enligt 11 § bör anmälan om behof af fattigvård emottaga, anses hafva betlat.

39 §.

1. Inom hvarje fattigvårdssamhälle skall finnas behöfligt antal tillsyningsmän,

hvilka böra anhålla betlare samt med dem anställa förhör och i öfrigt förfara på sätt i 40 § föreskrifves.

2. Fattigvårdsstyrelsen eger att tillsyningsman antaga och, då styrelsen så för godt finner, entlediga; och åtnjuter tillsyningsman för sitt bestyr den aflöning, fattigvårdssamhället efter förslag af fattigvårdsstyrelsen bestämmer.

40 §.

1. Anser tillsyningsman anhållen betlare, som fyllt femton år, vara i den nödställda belägenhet, att enligt 1 § fattigvård erfordras, skall tillsyningsmannen om förhållandet göra anmälan hos fattigvårdsstyrelsen för den åtgärd, som vederbör.

2. Betlar någon efter fyllda femton år utan att vara i den nödställda belägenhet, att fattigvård enligt 1 § erfordras, och är han förut beträdd med betlande, eller ådagalägges af omständigheterna, att han stryker omkring för att öfva betleri, må tillsyningsman afföra honom till närmaste krono- eller stads-betjent för att genom dennes försorg öfverlemnas till Konungens Befallningshafvande.

3. Anträffas minderårigt barn betlande inom för detsamma främmande fattigvårdssamhälle, bör tillsyningsmannen besörja om barnets afförande till det fattigvårdssamhälle, hvarest barnet har hemortsrätt, eller, om den, hvilken vården om barnet åligger, har sitt hemvist inom annat fattigvårdssamhälle, till detta. Är ej tillförlitligen känt, till hvilken ort barnet sålunda må kunna afföras, bör tillsyningsmannen öfverlemna detsamma till fattigvårdsstyrelsen för erhållande af fattigvård enligt 1 §.

4. Finnes åter minderårigt barn betla inom fattigvårdssamhälle, hvarest den, hvilken vården om barnet åligger, har sitt hemvist eller barnet har hemortsrätt, eller är barn till följd af betlande hemsändt till sådant samhälle, bör tillsyningsman om förhållandet göra anmälan hos fattigvårdsstyrelsen, som lemnar barnet fattigvård enligt 1 §, då sådan erfordras, eller, om behof deraf ej är för handen och af omständigheterna ådagalägges, att betlandet ej skett på föräldrars, stjuvföräldrars eller fosterföräldrars befallning eller med deras tillåtelse, varnar barnet samt uppmanar den, hvilken vården om barnet åligger, att hålla noggrann tillsyn öfver detsamma, och, derest sådant oaktadt betlandet förnyas, derom gör anmälan hos ortens polismyndighet, som då må förordna, att barnet af föräldrar eller annan, under hvars vård och lydnad det står, med aga hemma i huset rättas skall.

5. Har minderårigt barn betlat på befallning af föräldrar, stjuvföräldrar eller fosterföräldrar eller med sådan persons tillåtelse, må fattigvårdsstyrelsen antingen varna den, som betlandet befallt eller tillåtit, eller ock om förhållandet göra anmälan hos Konungens Befallningshafvande.

41 §.

1. Då betlare blifvit enligt 40 § 2 mom. till Konungens Befallningshafvande

öfverlemnad, må Konungens Befallningshafvande, ehvad personen tillhör länet eller icke, efter sig företeende omständigheter, antingen förpassa eller med fångskjuts försända honom till den ort, hvarest han anses hafva sitt rätta hemvist, eller ock döma honom till allmänt arbete; Konungens Befallningshafvande obtaget att, då det pröfvas lämpligare, öfverlemla betlare, som anses hafva sitt hemvist inom annat län, till Konungens Befallningshafvande derstädes för behandling, som här är föreskrifven.

2. Har någon gjort sig skyldig till förseelse, som i 35 § 4 mom. eller 40 § 5 mom. afses, och varder förhållandet hos Konungens Befallningshafvande anmaldt, må, sedan personen blifvit inför Konungens Befallningshafvande eller efter dess förordnande vid domstol i orten hörd, Konungens Befallningshafvande döma honom till allmänt arbete eller, då mildrande omständigheter förekomma, låta vid varning bero.

42 §.

Pröfvar Konungens Befallningshafvande skäligt att till allmänt arbete döma betlare eller någon af dem, som afses i 35 § 4 mom. eller 40 § 5 mom., skall tiden för detta arbete bestämmas till minst två och högst sex månader, om personen är fullt arbetsför, men eljest till minst en månad och högst tre månader; börande det ådömda arbetet förrättas i allmän tvångsarbetsanstalt, som för orten är afsedd, eller ock i sådan under offentlig myndighets tillsyn ställd tvångsarbetsanstalt, som i 6 § 3 mom. eller 9 § 2 mom. omförmäles, der dess stadgar det medgifva. Finnes ej sådan arbetsanstalt, skall den dömda hållas lika lång tid i fängelse å kronohäkte till det arbete, som kan vara att tillgå, eller, om utrymme der brister, vid kronoarbeta-korps eller i arbetsfängelse.

2. Är betlare tillika såsom försvarslös förfallen till allmänt arbete, må ej särskildt ansvar för betlandet honom ådömas.

43 §.

1. Hemsändes betlare från fattigvårdssamhälle, hvarest han anhållits och enligt 1 § undfått fattigvård, gäller om ersättning för forslingskostnaden, hvad ofvan är stadgadt i afseende på ersättning för hemsändande af den, hvilken kommit i åtnjutande af sådan fattigvård.

2. Har minderårigt barn blifvit anhållet inom för detsamma främmande fattigvårdssamhälle och derifrån af tillsyningsman hemsändt, skall den kostnad, som dervid af omständigheterna oundgängligen påkallats, gäldas af det fattigvårdssamhälle, hvarest barnet har hemortsrätt, dock med rättighet för samhället till ersättning af den person, hvilken vården om barnet åligger; och utsökes ersättningen på sätt om kraf för lemnad fattigvård finnes stadgadt. Är sistnämnda samhälle fördeladt i rotar och hör barnet i fattigvårdshänseende till någon af dessa, skall

roten godtgöra samhället, hvad detsamma utgifvit, med enahanda rätt för roten, som här ofvan blifvit samhälle lemnad.

3. All kostnad för betlares forsling, utom i de fall, som i 1 och 2 mom. afses, skall gäldas af staten.

44 §.

Hvad i afseende på behandling af betlande personer i denna förordning sägs om Konungens Befallningshafvande, gäller äfven för poliskammare.

45 §.

Till förekommande af betleri skola krono- och stads-betjente icke allenast sjelfva använda all uppmärksamhet utan äfven, såvidt på dem kan bero, lemna fattigvårdsstyrelse och tillsyningsman den handräckning, som påkallas.

VII.

Om klagan i fattigvårdsärenden.

46 §.

Öfver fattigvårdsstyrelses beslut må utom i fall, som i 47 § 1 mom. omförmäles, besvär anföras hos Konungens Befallningshafvande. Besvären ingifvas innan klockan tolf å tretionde dagen efter det klaganden af beslutet erhöi del, den dagen oräknad, då sådant skedde; börande klaganden ej allenast vid besvären foga öfverklagade beslutet och bevis, när det delgafs, utan äfven inom fjorton dagar efter besvärstidens utgång till fattigvårdsstyrelsen aflemna diariibevis deröfver, att han sig besvärat. Försummas något af hvad sålunda blifvit föreskrifvet, må beslutet gå i verkställighet.

47 §.

1. Är någon missnöjd med fattigvårdsstyrelses beslut, hvarigenom sökt fattigvård blifvit helt och hållet eller till någon del vägrad, må han hos fattigvårdsstyrelsens ordförande begära, att beslutet hemställas till fattigvårdssamhällets pröfning; och skall, då sådan begäran blifvit gjord, styrelsens ordförande ofördröjligen insända beslutet jemte till saken hörande handlingar till kommunalstämmans, magistratens eller stadsfullmäktiges ordförande, hvilken det åligger att inför vederbörande föredraga ärendet så skyndsamt, som omständigheterna påkalla.

2. Vill fattigvårdssamhälle uppdraga pröfning, som i 1 mom. afses, åt särskild nämnd, skall beslutet derom, hvilket jemväl bör innehålla föreskrifter an-

gående nämndens sammansättning och verksamhet, anmälas hos Konungens Befallningshafvande, som detsamma antingen oförändradt fastställer eller på skäl, som skola anföras, ogillar. Har beslutet blifvit fastställt och särskild nämnd kommit till stånd, gäller om dess ordförande, hvad i afseende på kommunalstämmas, magistrats och stadsfullmäktiges ordförande i 1 mom. finnes föreskrifvet.

3. Öfver kommunalstämmas, kommunalfullmäktiges, allmän rådstugas, stadsfullmäktiges eller särskild nämnds beslut, hvarigenom sökt fattigvård blifvit helt och hållet eller till någon del vägrad, må besvär ej anföras i annat fall, än att klaganden tilltror sig kunna visa, att beslutet ej i laga ordning tillkommit; och gäller för sådan klagan äfvensom för besvär öfver beslut, hvarigenom sökt fattigvård blifvit beviljad, hvad i kommunallagarne sägs om besvär öfver kommunalstämmas, kommunalfullmäktiges, allmän rådstugas eller stadsfullmäktiges beslut.

4. Genom hvad här ofvan finnes stadgadt derom, att besvär ej må hos Konungens Befallningshafvande anföras öfver beslut, hvarmedelst sökt fattigvård blifvit vägrad, är Konungens Befallningshafvande, som har till embetspligt att vaka öfver fattigvårdens inom länet behöriga handhafvande, icke betaget att tillhålla det fattigvårdssamhälle, som underlåter att lemna fattigvård, då sådan enligt 1 § för viss person erfordras, att sin skyldighet i berörda hänseende fullgöra.

48 §.

1. Öfver Konungens Befallningshafvandes beslut i fattigvårdsärende må hos Kammar-Rätten anföras besvär, hvilka inom tid, som i gällande allmän förordning finnes stadgad för besvårs fullföljande i mål, hvilka handläggas af förvaltande myndigheter och embetsverk, aflemnas till Konungens Befallningshafvande, som deröfver inforrdar vederbörandes förklaring och, sedan den inkommit, till Kammar-Rätten insänder samtliga till ärendet hörande handlingar jemte eget utlåtande. Hvad här är sagdt gäller dock ej, då beslutet angår utskylder till fattigvården, i hvilket fall klagan fullföljes i den ordning, kommunallagarne bestämma.

2. Har mål, som rör viss persons hemortsrätt och fattigvårdssamhälles deraf beroende anspråk på godtgörelse för hans fattigvård, förevarit hos Konungens Befallningshafvande i särskilda län och anföras besvär öfver det i hufvudsaken sist meddelade utslag, då må ock i sammanhang dermed klagan föras öfver annat dessförrinnan i målet gifvet beslut och sådant beslut ej utgöra hinder för sakens pröfning i dess helhet.

3. Konungens Befallningshafvandes beslut i fall, som i 47 § 4 mom. afses, skall genast befordras till verkställighet utan afbidan af besvärstidens utgång eller anförda besvårs pröfning.

49 §.

Den, som med Kammar-Rättens beslut är missnöjd, eger att deri hos Konungen söka ändring genom besvär, hvilka böra ingifvas i Ecklesiastik-Departementet inom den tid och i den ordning, som för fullföljd af besvär öfver Kammar-Rättens utslag i civila mål i allmänhet är bestämd.

50 §.

Sökes ändring i Konungens Befallningshafvandes utslag i mål rörande betalare, ländar till efterrättelse hvad i stadgan angående försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer i afseende på besvär öfver Konungens Befallningshafvandes utslag och detsammas verkställighet föreskrifves.

VIII.

Öfvergående stadgande.

51 §.

Denna förordning skall tjena till efterrättelse från och med den ; dock kommer hvad angående hemortsrätt stadgas icke att tillämpas i fråga om afhjelpande af sådant behof af fattigvård, som dessförinnan blifvit anmälldt, utan bör i afseende derå iakttagas hvad hittills varit föreskrifvet; och skola de mål, som före sagda tid blifvit af fattigvårdsstyrelse eller Konungens Befallningshafvande afgjorda, i händelse af ändringssökande fullföljas i hittills stadgad ordning.

Reservationer:

1:o af *Doktor Dickson*: Då jag icke i alla delar kan biträda den af komiterade, uti 22 § af underdånigt förslag till förordning för fattigvården i riket, rörande hemortsrätten uttalade åsigt, får jag emot densamma afgifva min reservation. Jag anser, att komiterade bort vid förslagets uppgörande, mera än som skett, hafva följt den af Riksdagen tillkännagifna åsigt att, som vilkor för förvärfvande af hemortsrätt, den understödssökande borde hafva vistats inom kommunen minst ett års tid eller under två på hvarandra följande mantalsskrifningsperioder.

2:o af *Häradshöfdingen Hasselrot*: Riksdagen har, i sitt af första komitén godkända utkast, i afseende på den obligatoriska fattigvården föreslagit, att endast föräldralösa barn och vansinniga personer, som sakna egna tillgångar, skola enligt 1 § utgöra föremål för s. k. legal eller lagbestämd fattigvård; men enär, enligt det nu uppgjorda förslaget, den legala fattigvården blifvit utsträckt till äfven andra nödställda, som äro oförmögna till arbete, och till alla värlösa barn, anser jag mig böra redogöra för de skäl, som hos mig gjort sig gällande för denna förändring.

Då Riksdagen till den legala fattigvården endast hänförde *föräldralösa barn och vansinniga personer*, ville man dermed hvarken förneka att äfven andra nödställda kunde finnas, hvilka voro i behof af samhällets omvårdnad, eller lemna dessa utan hjälp, utan grundades Riksdagens berörda förslag på det riktiga antagande, att utan misstag kunde utredas, att ett barn vore föräldralöst och att en person vore vansinnig samt att, sedan visshet derom erhållits, dessa personer, om de saknade egna tillgångar, ovillkorligen voro i behof af samhällets hjälp och omvårdnad, då deremot, i fråga om *alla andra nödställda*, eller om dem, som i anseende till sin ålder, eller af sjukdom, vanförhet eller annan orsak voro urståndsatta att sig sjelfva försörja, behofvet af samhällets mellankomst berodde *på graden af hjälplösheten*; och meddelandet af fattigvård förutsatte således en pröfning om behof verkligen förefunnes och vidden deraf, hvilken pröfning Riksdagen ville öfverflytta från myndigheterna till kommunerna sjelfva. Gräusen emellan fattigvård enligt 1 och 2 § eller emellan legal och frivillig fattigvård, — *hvilken var frivillig i den mening, att det berodde på samhället såsom en persona moralis att lemna hjälp eller ej*, — var således af Riksdagen uppdragen icke med afseende på den nödställdes större eller mindre behof af hjälp, utan med hänsyn

dertill att föräldralösa barn och vansinniga personer, som saknade egna tillgångar samt vård och underhåll af annan, alltid och ovilkorligen voro i behof af samhällets omvårdnad, då deremot alla andra nödstäldas behof och vidden deraf berodde på en pröfning, den Riksdagen ville uppdraga åt kommunerna, som bäst voro i tillfälle att bedöma behofven.

Enär nu, enligt det här ofvan intagna förslaget, pröfningen af behofvet utaf all fattigvård, såväl den lagbestämda som den frivilliga, blifvit i sista hand öfverlemnad åt kommunerna sjelfva, vid hvilket förhållande den gräns emellan lagbestämd och frivillig fattigvård, som Riksdagen uppdragit, icke behöfver så strängt upprätthållas, samt medgifvas måste, att den till allt arbete oförmögne nödstälde är lika mycket i behof af hjälp, som ett föräldralöst barn eller en vansinnig person, har jag på dessa skäl biträdt komiténs förslag i 1 §.

Det i 13 § 3 mom. intagna stadgande har jag deremot ej kunnat godkänna. Om än föreskriften icke grundas å den mycket omtvistade rättigheten till arbete, kan likväl stadgandet missförstås och det synes mig olämpligt, enär den ifrågasatta skyldigheten att lemna arbete, i brist af god vilja hos kommunen, icke kan göras emot den gällande. Jag anser således mom. böra utgå.

Å begreppet hemortsrätt (22 §) har pluraliteten gifvit en annan definition, än den Riksdagen antagit. Den nu föreslagna är väl kortare, men den synes mig ej fullt tillfredsställande. Den säger nämligen efter min uppfattning både för mycket och för litet: *för mycket*, då den utan allt behof indelar alla Svenska medborgare på vissa fattigvårdsdistrikt, och *för litet*, enär den ej uttrycker hvad man vill säga, eller att en hvar nödställd eger att på bekostnad af ett visst fattigvårdssamhälle erhålla hjälp. Det är dock detta man vill uttala; och, då den förklaring, Riksdagen gifvit åt ordet hemortsrätt, synes mig mera riktig än den nu föreslagna, har jag ej kunnat instämma i ändringsförslaget.

I fråga om hemortsrättens uppkomst och sättet för dess vinnande skiljer jag mig äfven från pluraliteten. Af motsatt mening med dem, som åsidosatt all betydelse af den medfödda hemortsrätten, skulle jag helst velat lägga denna ensamt och uteslutande till grund för ifrågavarande förmån. Fördelarne häraf skulle vara många och obestriddliga. En hvar hade då, med få undantag, hela lifvet igenom en och samma hemortsrätt eller inom det samhälle, der, vid hans födelse, modren egde hemortsrätt, hvilken vore lätt utredd genom utdrag af kyrkoboken, och hvarigenom då skulle förekommas nu ofta förefallande tvister om en persons rätta skattskrifningsort. Hvarje kommun skulle då finna med sin fördel förenligt att taga sådan vård om alla kommunens barn och deras uppfostran, att de i framtiden ej skulle falla fattigvården till last, och kommunen kunde genom insättning för ett fattigt barn af en ringa summa i en sparbank eller en ränteförsäkringsanstalt betrygga barnet för nöd på ålderdomen.

Häremot kan visserligen anmärkas att en och annan i sin späda ålder lem-

nar det samhälle, der han har medfödd hemortsrätt; men i allmänhet växer dock barnet upp och får sin uppfostran, der det har sådan rätt; och då lagen gällde lika för alla samhällen inom landet, skulle förhållandet dessutom utjemna sig sjelf. Derjemte skulle genom antagandet af detta förslag alla band på den fria flyttningsrätten, hvilken, ehuru i lag påbuden, möter många hinder i verkligheten, komma att bortfalla och en hvar få fritt och obehindradt bosätta sig der, hvarest han funne utväg till bergning.

I de flesta kantoner i Schweiz har en sådan ordning länge varit gällande och man har dermed funnit sig så väl belåten, att alla förslag om ändringar deri blifvit förkastade.

Då emellertid hvarken Riksdagen eller pluraliteten inom komitén godkänt denna åsigt, har jag ansett mig icke böra vidhålla den, utan slutar jag mig till Riksdagens förslag, hvilket efter min uppfattning har flera företräden framför det af pluraliteten antagna.

Emot hemortsrättens uppdelning i medfödd och förvärfvad har blifvit anmärkt, dels att denna indelning ej vore fullständig eller riktig, enär den förändrade hemortsrätt, som en hustru eller ett barn erhåller genom mannens eller fadrens flyttning från ett till annat fattigvårdssamhälle, ej kunde hänföras under någon af ofvanberörda benämningar, dels ock att den medfödda hemortsrätten saknade nästan all betydelse, då föräldrarnes hemortsrätt alltid öfvergår till barnen.

På den förra anmärkningen vill jag svara, att sällan någon regel finnes, utan att derifrån måste göras undantag, och att de i 23 § af mitt förslag upptagna stadganden utgöra sådana, på ett ställe sammanförda undantag från de allmänna bestämmelserna samt att äfven i pluralitetens förslag måst på spridda håll intagas flera afvikelser från den uppställda regeln.

Den sednare anmärkningen torde icke heller förtjena särdeles afseende, då hemortsrätten ovedersägligen alltid ursprungligen och i främsta rummet är medfödd och en annan hemortsrätt först inträder, när en person på i lagen bestämdt sätt sjelf förvärfvar eller erhåller en ny sådan rätt.

Derföre upptager äfven nu gällande förordning, i 14 § 2 mom., såsom yttersta grunden för en persons hemortsrätt den medfödda; och såsom en brist i pluralitetens förslag anser jag, att ett motsvarande stadgande deruti saknas, helst man, då ingen annan hemortsrätt kan utredas, måste återgå till den medfödda, som alltid bör kunna utan svårighet utrönas.

Uppdelningen af hemortsrätten i medfödd och förvärfvad, med derifrån bestämda undantag, är således, efter min uppfattning, utom det att den reder begreppet, både riktig och fullständig; och torde det förtjena beaktas, att såväl i de Danska och Norska som i de flesta andra Europeiska fattigvårdslagar hemortsrätten så indelas.

Ikke heller har jag kunnat biträda pluralitetens förslag, att hemortsrätt skall kunna förvärfvas genom endast en mantalsskrifning.

Till grund för detta förslag har blifvit anfördt, att från ålder här i landet den grundsats skulle varit följd, att en person i fattigvårdshänseende ansetts tillhöra den kommun, inom hvilken han egt bo och hemvist. För mig är det dock icke möjligt att ur våra äldre lagar draga denna slutsats; och skall jag genom en kort redogörelse för utvecklingen af lagstiftningen i denna fråga söka gifva stöd för en alldeles motsatt åsigt. Den första lag, som i någon mån ordnar hemortsrätten hos oss, är Kongl. Kungörelsen den 5 Dec. 1788; och tillåter jag mig att ordagrant anföra innehållet af denna kungörelse, enär den serdeles väl reder och utvecklar frågan. Som Kongl. Maj:t, heter det, i anledning af gjord förfrågan efter hvad grund de tvister borde afgöras, som ej sällan emellan församlingarne yppades om skyldigheten att underhålla de från den ena till den andra församlingen inflyttande personer, hvilka sedermera blifvit vanföra och ej kunde sig sjelfva försörja, kommit i erfarenhet deraf att någon viss grund till dylika tvisters urskiljande i de uti detta ämne utkomna författningar ej funnes, hade Kongl. Maj:t tagit denna fråga i öfvervägande; och ehuru det vid första påseendet kunde synas, som skulle den församling, hvilken haft största nytta af fattighjonet under dess arbetsföra tid, vårda sig om dess underhåll, sedan det ej mer förmådde att med arbete förtjena födan; likväl och som denna urskiljning, utom det att den vore svår att rätteligen påfinna, skulle blifva ett ämne till tvister och medföra längre tids utdrägt, fattighjonet till största kännning; ty fann Kongl. Maj:t skäligt förordna, att den socken, der fattighjonet antingen haft eget hemman eller såsom inhyses sednast varit i skatt antecknad, skulle vidkännas dess vård, då det med arbete ej kunde sig försörja; hvarjemte och enär erfarenheten visat, att en skräpling, ett mindre arbetsfört eller lättjefullt tjenstehjon eller någon, som afstått eller icke längre förmått sköta sitt hemmansbruk, så snart han undfått sin själasörjares bevis om sitt förhållande, flyttade till hvilken socken han behagade, der han antingen kunde få ett litet hus eller sitta inhyses emot ringa afgift eller något biträde af dagsverken till jordegaren, och att, då denne sednare icke längre dervid såge sin vinning, den emottagne blefve förskjuten och fölle socknen till last, ehuru en allena kunnat af en sådan person hafva någon nytta, Kongl. Maj:t fann både nyttigt och billigt, att hvarje församling, emot ofvannämnda skyldighet, skulle ega rättighet tillse att icke något inhyses-hjon finge sig der nedsätta eller något gammalt och mindre arbetsfört tjenstehjon antagas, innan sådant först blifvit i allmän sockenstämma anmaldt och församlingen dertill sitt bifall lemnat; och då församlingens ledamöter således egde att sig yttra, huruvida den sökande finge inflytta, hade de ock att skylla sig sjelfva om de från andra socknar emottogo sådan, som med tiden kunde blifva dem till tunga; och derigenom borde äfven å andra sidan något hvar finna sig föranlåten att i sin födelseort eller der de sin ungdoms- och arbets-

föra tid tillbragt så skicka sig, att de på sin ålderdom kunde vänta sig förbarmande och omvårdnad.

Männe nu af denna författning, som först ordnade hemortsrätten i vårt land och som gällt ända till 1847, kan dragas den slutsats, att en hvar af ålder ansetts hafva sin försörjningsort inom det samhälle, der han haft sin bostad eller, med andra ord, sednast varit i skatt antecknad? Det synes mig tvärtom uppenbart, att deraf måste dragas en alldeles motsatt mening eller att den, som, efter inflyttning i ett samhälle, råkat i nöd, skulle hafva sin försörjning ej der han var bosatt eller skattskrifven, då nöden inträffade, utan der han förut haft eget hemman eller varit skattskrifven, hvilket ännu tydligare framgår af orden, att en hvar borde finna sig föranlåten att, å sin födelseort eller der han sin ungdoms- och arbets-tid tillbragt, så skicka sig, att han på ålderdomen kunde vänta sig församlingens omvårdnad, genom hvilka märkliga ord blifvit antydd och uttalad den enda giltiga grund för förvärfvandet af hemortsrätt.

Kongl. Kungörelsen den 5 Dec. 1788 efterträdde af Kongl. Förordningen omfattigvården i riket den 25 Maj 1847, hvarigenom stadgades, att, i fråga om fattigförsörjning, en hvar skulle tillhöra det fattigvårdssamhälle, hvarest han, efter fyllda femton år, sist under tre på hvarandra följande år stadigt vistats utan att hafva åtnjutit fattigunderstöd, som af annat fattigvårdssamhälle eller staten ersattes. Härigenom blef således upphöjd till bestämd lag den i 1788 års kungörelse uttalade grundsats, att till förvärfvande af hemortsrätt erfordras någon tids vistande inom en kommun; i sammanhang hvarmed det i 1788 års kungörelse stadgade förbud mot fri inflyttning upphäfdes och den riktiga grundsats infördes, att ingen kan inskränkas i rättigheten att välja vistelseort.

Emot olägenheterna af denna obegränsade frihet fördes dock snart högljudd klagan och i underdåniga skrivelser den 28 Augusti 1847 och den 18 September 1848 framhöllo Rikets Ständer såväl dessa olägenheter, som de svårigheter, hvilka skulle uppstått vid tillämpningen af stadgandet, att en hvar skulle tillhöra det samhälle, der den i tre på hvarandra följande år stadigt vistats. Rikets Ständer anhöll derföre i underdånighet, ej mindre att en hvar skulle i fattigvårdshänseende tillhöra det samhälle, der han hade sitt bo och hemvist eller, med andra ord, der han vore skattskrifven, än äfven att den fria inflyttningsrätten måtte inskränkas så att mantalsskrifning utan fattigvårdsstyrelsens medgifvande icke finge ske för personer, som synbart voro i de vilkor, att nära för handen varande fattigvårdsbehof för dem skäligen kunde befaras, hvilken inskränkning vore oundviklig, om man icke ville äfventyra en täflan emellan socknarne att på hvarandra öfverflytta en redan känd eller förutsedd fattigvårdstunga. Då Rikets Ständer således nu begärde, att en alldeles ny grund för vinnande af hemortsrätt eller en enda mantalsskrifning skulle i lagstiftningen införas, så fästade de dock, såsom nödig regulator på fattigvårdstungan, dervid det vilkor att den fria inflyttningsrätten skulle inskränkas. Kongl.

Maj:t biföll likväl endast den förra framställningen eller hvad Rikets Ständer föreslagit i afseende på sättet för vinnande af hemortsrätt, men afslog den sökta inskränkningen i friheten att välja vistelseort; och i enlighet härmed utfärdades Kongl. Förordningen den 13 Juli 1853, derigenom stadgades, att i fråga om fattigförsörjning en hvar anses tillhöra det samhälle, der han, då behof af fattigunderstöd uppstår, författningsenligt är eller bort vara mantalsskrifven.

Det är således så långt ifrån att denna sistnämnda grundsats af ålder varit tillämpad i vårt land, att den först genom 1853 års förordning här infördes — och till hvilken belåtenhet, derom bära Riksdagens förhandlingar ojäfvigt vittnesbörd.

I det vid 1869 års Riksdag afgifna utlåtande i fattigvårdsfrågan yttras derom, att olämpligheten af detta stadgande samt den orättvisa och de olägenheter, det medfört, voro allmänt öfverklagade och att bestämmelsen syntes närmast afse lättheten för ett fattigvårdssamhälle att blifva qvitt personer, som vore på väg att falla fattigvården till last, och att vältra underhållsskyldigheten af fattiga på andra kommuner.

Det synes mig ock uppenbart, att grunden för vinnande af hemortsrätt inom ett samhälle måste vara en annan, än den, som består i en mantalsskrifning, hvarigenom uti ifrågavarande hänseende icke ådagaläggas något annat, än att den skattskrifne anmält sig till inflyttning eller verkligen inflyttat uti ett samhälle, till hvilket han således i statsrättsligt hänseende hörer; men för vinnande af hemortsrätt inom ett samhälle erfordras någonting helt annat. Denna rätt grundlägges nämligen af hvad som föregått inflyttningen och ej af denna. Om således en person nött ut sina krafter och blifvit utarmad inom ett samhälle, bör väl hans inflyttning i ett annat ej kunna grundlägga någon rätt för honom att erhålla fattigvård i detta nya samhälle, dit han inkommer såsom en främling. Rätta grunden till vinnande af ifrågavarande rätt kan väl således icke vara någon annan än den, som finnes uttalad i 1788 års kungörelse.

Om det nämligen alltid med säkerhet kunde utredas hvar en person tillbringat sin mest arbetsföra tid och hvarest han sett sina bästa dagar och nött ut sina krafter, är det påtagligt, att detta samhälle, som af honom dragit den största nyttan, borde vara skyldigt att om honom taga vård på hans ålderdom och då han råkade i nöd; men då, såsom i nämnda kungörelse riktigt anmärkes, en sådan utredning ofta är svår om ej omöjlig, har man såsom grund för vinnande af hemortsrätt i stället antagit någon längre tids vistande inom ett samhälle, enär en långvarig vistelse inom en ort, *hvarom visshet kunde vinnas*, förutsatte och ådagalade just hvad man på annat sätt ville men ej kunde utreda eller att den i nöd komne användt sin bästa arbetstid, der han en längre tid vistats; och är det af denna anledning man allmänt antagit, att hemortsrätten grundlägges genom en persons vistande någon längre tid inom ett samhälle, så att han der förvärfvat anspråk på att af detta samhälle, som blifvit hans hemort, kunna

påräkna hjälp vid inträffande nöd; och ehuru tiden för vinnande af denna rätt blifvit olika bestämd på olika ställen, utgör dock i alla Europas stater, der begreppet hemortsrätt är infördt, en längre tids vistande inom ett samhälle enda grunden för förvärfvande af hemortsrätt. Så är denna tid i hertigdömena Schleswig och Holstein bestämdt till 15 år, i Danmark, Würtemberg och Sachsen till 5 år, i Belgien och Holland till 4 år, i Preussen till 2 år och i Frankrike till 1 år, i hvilka alla stater den medfödda hemortsrätten utgör den ursprungliga och först gällande. I Norge, der tiden likasom hos oss varit antagen till tre år, är den nu inskränkt till två år.

I ofvanberörda vid Riksdagen afgifna utlåtande yttras, att man helst velat föreslå en längre tids vistande inom en kommun såsom vilkor för förvärfvande af hemortsrätt derstädes; men då denna tid i Norge nu blifvit bestämd till endast två år och det ledde till ömsesidigt gagn, att mera likhet i detta hänseende komme att ega rum i de båda ländernas lagstiftning, stadnade Riksdagen vid att antaga två på hvarandra följande mantalsskrifningar såsom grund för förvärfvande af hemortsrätt; och höjdes, så vidt jag minnes, ej en enda röst inom representationen mot detta förslag, hvilket utgjorde en sammanjemkning af de olika meningarne i denna fråga och hvarigenom tiden blef bestämd till ett år från första mantalsskrifningen, hvilken tidrymd ock synes vara den kortaste, som kan ifrågasättas, så vida man ej, för att bereda lätthet att slita tvister om hemortsrätten, skall kasta hela principen öfver bord och stadna vid en enda mantalsskrifning.

Pluraliteten har visserligen sökt afhjelpa olägenheterna af detta sitt förslag genom lemnad rättighet åt ett fattigvårdssamhälle att under vissa vilkor få en nödställd person återkastad på ett annat samhälle och på detta sätt på en undantagsväg sökt närma sig Riksdagens förslag; men det synes mig mera rätt och ändamålsenligt att till gällande regel upphöja en riktig grundsats, än att söka uppnå ett önskvärdt mål genom en omväg, på hvilken en i grunden oriktig lag genom eljest onödiga tvister kan modifieras.

Lagen bör fördenskull såsom regel innehålla, att en person icke vinner hemortsrätt inom ett samhälle, innan han blifvit två gånger å rad der mantalsskrifven och således minst ett år tillhört samhället. Derigenom undgås motsägelser i pluralitetens förslag, att, ehuru en person enligt stadgandet i 22 § genom en mantalsskrifning vunnit hemortsrätt inom ett samhälle, han dock i fattigvårdshänseende, som hemortsrätten likväl uteslutande afser, tillhör ett annat samhälle, om han nämligen kommit i behof af fattigvård enligt 1 § inom ett år efter mantalsskrifningen. Genom antagandet af ofvanberörda utaf Riksdagen godkända grundsats vinnes ock den stora fördel, att derigenom uppstår ett års prøfvotid för personer, som inflytta i ett samhälle, så att en husbonde, som i tjänst erhållit en oduglig och lättjefull tjänare, kan skilja denna från sig, innan han vinner hemortsrätt inom samhället; och ehuru väl det understundom inträffar, att t. ex. en tjänare eller statorpare,

som under första året efter inflyttningen visat sig oduglig och från hvilken husbonden följaktligen vill sig skilja, emot dennes vilja stadnar qvar i samhället och blifver der skattskrifven, måste dock medgifvas, att ett sådant förhållande hör till undantagen och att såsom regel i allmänhet gäller, att en persons skattskrifning inom ett samhälle beror på medgifvande af den, å hvars ägor på landet eller i hvars hus i staden han skall bosätta sig.

Då man vill och bör bibehålla rätten till fri inflyttning, synes det ock tillbörligt att i fattigvårdssamhällenas hand nedlägges någon motvigt mot den, genom den fria flyttningen, uppkommande möjligheten för ett samhälle att på ett annat kasta bördan af underhållet utaf personer, som i det förra blifvit utarmade. En sådan motvigt vinnes i någon mån genom ett års pröfvotid, af hvilken den idoge och ordentlige arbetaren icke har något att befara.

De olägenheter inom fattigvårdssamhällen, der roteindelning är införd, som man befarat af den dubbla mantalsskrifningen, såsom grund för hemortsrätten, synas mig icke afsevärda, då vid roteindelningen dessa förhållanden kunna, enligt 8 § 2 mom. i förslaget, på förhand ordnas.

På dessa skäl och då man väl ej utan serdeles giltiga grunder bör förkasta en af representationen så enhälligt uttalad mening i en fråga af så graunlaga natur och som så nära rör folket sjelft anser jag mig böra tillstyrka antagande af Riksdagens förslag uti ifrågavarande hänseende.

Det till 2 mom. af 25 § från nu gällande förordning öfverflyttade stadgande anser jag icke böra bibehållas, enär det sällan blifvit tilläpadt och det dessutom är långt ifrån ändamålsenligt, då derifrån kunna utspinna sig långa och invecklade rättegångar, hvilka äro svåra att rättvist afgöra och som vanligen slutas till båda parternas missnöje.

I fråga om återkräfningsrätten, som afhandlas i 29 §, har jag ansett mig kunna frånträda min inom förra komitén i särskild reservation uttalade mening, sedan i 1 § af nu framlagda förslag blifvit uppflyttade alla absolut hjälplösa.

Emot pluralitetens förslag tillåter jag mig anmärka, att ett stadgande saknas derom, att, derest ett fattigvårdssamhälle lemnat någon, som ej har hemortsrätt derstädes, fattigvård i andra fall än de, som i 1 § afses, samhället ej eger rätt att därför erhålla ersättning af annat fattigvårdssamhälle. Det är visserligen sannt, att man af föreskriften i 29 § kan sluta sig till, att sådan återkräfningsrätt ej eger rum; men då den hittills varit gällande, har det synt mig rätt att, till undvikande af all otydlighet, ett stadgande af det innehåll, jag omnämnt, i lagen intages.

Jag får således föreslå, att IV afdelningen må erhålla följande lydelse:

IV.

Om hemortsrätt samt om ersättning för lemnad fattigvård.

22 §.

1. Hemortsrätt, eller förmånen att under de i denna förordning bestämda villkor på bekostnad af ett visst fattigvårdssamhälle komma i åtnjutande af fattigvård är, med de i 23 § upptagna undantag, antingen medfödd eller förvärfvad.

2. Medfödd hemortsrätt har en hvar i det fattigvårdssamhälle, der, vid hans födelse, modren egde hemortsrätt.

3. Förvärfvad hemortsrätt inom ett fattigvårdssamhälle har den, som, efter fyllda femton år, vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar författningsenligt blifvit eller bort blifva der mantalsskrifven.

4. Sednare förvärfvad hemortsrätt upphäfver såväl förut förvärfvad, som medfödd hemortsrätt.

5. Hvad här är sagdt om hemortsrätt har ej afseende på den, som icke är svensk medborgare.

23 §.

1. Hustru har samma hemortsrätt, som mannen. Varder äktenskapet genom mannens död eller eljest upplöst, behåller hustrun den hemortsrätt, hon under äktenskapet sednast egde, till dess hon hemortsrätt sjelf förvärfvat.

2. Äkta barn, som minderårigt är, har fadrens och, der han är död, men modren lefver, modrens hemortsrätt samt, om båda föräldrarne äro döda, den hemortsrätt, som den sist aflidna vid dödstillfället egde.

3. Oäkta minderårigt barn har modrens hemortsrätt och, der hon är död, den hon vid dödstillfället egde.

4. Vid uppnådd femton års ålder behåller en hvar den hemortsrätt, han då eger, till dess han annan sådan rätt förvärfvat; men den, som fyller sextio år, bibehålles för sin öfriga listid vid den hemortsrätt, han då egde. För hustru, som vid äktenskapets ingående uppnått sextio års ålder, gäller dock under äktenskapet mannens hemortsrätt.

24 §.

Har någon, som efter fyllda femton år inflyttat i ett fattigvårdssamhälle och till följd deraf vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar blifvit der författningsenligt mantalsskrifven, kommit i behof af fattigvård enligt 1 § för sig, hustru eller minderårigt barn under året emellan dessa mantalsskrifningar; då skall ej den sednare mantalsskrifningen medföra förändring i hemortsrätten, utan behålle han den hemortsrätt, han näst före inflyttningen egde, till dess han ny sådan rätt förvärfvat. Har han under året näst före inflyttningen för sig, hustru eller minderårigt

barn åtnjutit fattigvård, behålle ock den hemorts rätt, han då egde, till dess han annan sådan rätt förvärfvat.

25 §.

Då någon af krigsmanskapet etc. se. § 26.

26 §.

Fattigvårdssamhälles fördelning etc. se § 27.

27 §.

Ej må någon för äfventyret etc. se § 28.

28 §.

Undfår någon etc. se § 29.

29 §.

Lemnar fattigvårdssamhälle någon, som ej har hemorts rätt derstädes, fattigvård i andra fall än de, som i 1 § afses, eger samhället ej rätt att därför erhålla ersättning af annat fattigvårdssamhälle.

30 §.

1. Är ostridigt etc, se § 30 mom. 1.

2. Hvad i 28 § 2 och 3 mom. stadgadt är etc. se. § 30 mom. 2.

31 §.

Befinnes någon af manskapet etc. se § 31.

32 §.

Ersättning eller understöd etc. se § 32.

Skulle åter hemorts rättens fördelning i medfödd och förvärfvad icke anses lämplig, men två mantalsskrifningar erfordras för vinnande af hemorts rätt; får jag hemställa om antagande af följande i öfverensstämmelse dermed uppgjorda alternativa förslag.

22 §.

Hemorts rätt, eller förmånen att under de i denna förordning bestämda villkor på bekostnad af ett visst fattigvårdssamhälle komma i åtnjutande af fattigvård, har en hvar i det fattigvårdssamhälle, inom hvilket han vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar enligt gällande författning sednast blifvit eller bort blifva mantalsskrifven; dock med de undantag, som här nedan omförmälas.

23 §.

1. Hustru har samma hemorts rätt som mannen etc. se mitt förslag 23 § 1.
2. Äkta barn etc. se 2 mom.
3. Oäkta minderårigt barn etc. se 3 mom.
4. Vid uppnådd femton års ålder etc. se 4 mom.

24 §.

Den, hvilkens hemorts rätt enligt här ofvan i 22 och 23 §§ intagna bestämmelser ej kunnat utrönas, tillhör det fattigvårdssamhälle, der vid hans födelse modren egde hemorts rätt.

25 §.

Har någon etc. se 24 § af mitt förslag.

26 §.

Då någon af krigsmanskapet etc. se 25 §.

27 §.

Fattigvårdssamhälles fördelning etc. se 26 §.

28 §.

Ej må någon etc. se 27 §.

29 §.

Undfår någon etc. se 28 §.

30 §.

Lemnar fattigvårdssamhälle etc. se 29 §.

31 §.

Är ostridigt etc. se 30 §.

32 §.

Befinnes någon af manskapet etc. se 31 §.

33 §.

Ersättning eller understöd se 32 §.

34 §.

Hvad här ofvan är sagdt om hemorts rätt har ej afseende på den, som icke är svensk medborgare.

Om detta förslag antages, bör de följande §§:nas nummerordning derefter rättas.

3:o af *Prosten Rabe*: Ehuru ogerna jag framstår med åsigter, stridande mot dem, som de öfrige, mig i både insigter och erfarenhet vida öfverlägsne ledamöterna i Komitéen hafva omfattat, finner jag mig dock af min fulla öfvertygelse nödsakad att sådant göra i följande punkter.

I § 3 innehåller förslaget, att hvar och en arbetsför person är pliktig att försörja icke allenast sig sjelf utan äfven sina minderåriga barn; som ock att gift man skall försörja sin hustru.

Under öfverläggningen om denna § framställde jag såsom min mening, att detta försörjnings-åliggande borde utsträckas. Jag ansåg nämligen, att äfven stjuvföräldrar borde förpligtas att försörja sina stjuffbarn, och, hvad makar vidkom, att sådan förbindelse borde vara ömsesidig, så att makar skulle förpligtas försörja hvarandra, dock här med enahanda förbehåll, som gäller skyldemän i rätt upp- och ned-stigande led, eller att detta sku le ske "i mån af behof å ena och för-måga å andra sidan".

Det är denna min mening, som jag af full öfvertygelse vidblifver, och jag anser mig hafva goda skäl dertill.

Jag antager nämligen såsom äktenskapets enda rätta grund och djupaste betydelse, hvad Han sagt, som instiftat och helgat äktenskapet: *så äro de nu icke tu, utan ett*. Här af följer, efter min uppfattning, att den, som ingår äktenskap med den, hvilken veterligen förut har egna barn, ikläder sig förbindelse att vårda och försörja dessa barnen såsom sina egna, äfven sedan rätte fadren eller modren med döden afgått; och likaså, att makar äro förbundna att försörja hvarandra, så långt förmågan sträcker sig.

Om en stjuffader icke hade denna pligt mot sina stjuffbarn, så vore ju dessa beröfvade all laglig rätt till vård och försörjning, och skulle vid brist på egna medel falla den allmänna fattigvården till last. Modren är visserligen, så vidt hon är arbetsför, pliktig att försörja sina barn; men om modren, som blifvit enka, träder i nytt gifte och således får ny målsman, samt denne förbjuder henne sådant, så är hon derifrån lagligen förhindrad, och hennes barn äro då utan vård och försörjning. Enahanda förhållande inträder naturligtvis, när fadren dör och stjuffmodren förnekar hans efterlemnade barn från föregående gifte denna vård och försörjning. Ehuru denna pligt för stjuffföräldrar redan i allmänhet torde hafva ingått i folkmedvetandet, så att svårligen fall torde förekomma, då en stjuffader eller stjuffmoder, som är i tillfälle att försörja sig sjelf och sina barn, är oförsynt nog att begära allmänt fattigunderstöd för stjuffbarn, anser jag det dock böra, till förekommande af stjuffbarns vanvård och fattigvårdens oskäligen betungande, i lag uttryckligen stadgas.

Att sådan stjuffföräldrars pligt mot stjuffbarn icke är något nytt i fattigvårdslagstiftningen visar sig deraf, att den i flera främmande länders fattigvårdslagar är anbefalld. Samma åsigt hade ock den högtförtjenta komité, som hade Kongl. Maj:ts

Nådiga uppdrag af den 17 Mars 1837 att utarbete förslag till allmän stadga om fattigvården i riket och som i sitt innehållsrika betänkande af den 8 Juni 1839 föreslagit, att stadgas måtte: "att en man genom äktenskap ikläder sig full faderlig försörjningsskyldighet emot de barn, som förut tillhöra hans hustru, de må "vara födde uti eller utom äktenskap, och att denna pligt, äfven i fall af hustruns "frånfalle, icke upphörer, så länge han sjelf icke genom olyckshändelse eller sjukdom blifvit dertill urståndsatt;" och att: "detsamma jemväl gäller om qvinna, som "gifter sig med man, hvilken har barn af föregående äktenskap".

Den allmänna lagen erkänner icke heller ett sådant främmande och likgiltigt förhållande mellan stjufföräldrar och stjufbarn, då den stadgar ett vida strängare straff för misshandel eller smädeord mot stjufföräldrar än mot andra oskylda. Derjemte synes mig komitén sjelf icke hafva handlat alldeles följdriktigt, då den, utan att ålägga stjufföräldrar vård och försörjning om sina stjufbarn, likväl i 41 § 2 mom. föreslår ett ganska strängt straff för sådane, som befalla eller tillåta sina stjufbarn att betla.

Beträffande hustruns försörjningspligt mot sin man, så synes det mig vara i uppenbar strid mot äktenskapets mening och betydelse, att hon icke skulle vara dertill förbunden "i mån af behof å ena samt förmåga å andra sidan"; likasom det är för den naturliga känslan vidrigt, om en hustru, som är i tillfälle att försörja sin man, likväl låter honom lida nöd eller blifva till tunga för den allmänna fattigvården. Med andan i Svensk lag är ett sådant åliggande också väl förenligt, ty enligt Kongl. Förordningen den 27 April 1810 är hustru, om mannen råkat i galenskap och hon af sådan anledning sökt och vunnit skilnad i äktenskapet, "icke befriad från sin pligt att, efter tillgång och behof, såväl om den oskyldiga "makans framtida förnödenheter, som ock om barnen draga försorg". Är hustru, utan att sjelf hafva någon del i mannens sinnessjukdom och hans deraf föranledda oförmåga att sjelf sig försörja, likväl nu lagligen förpligtad att om honom draga försorg, huru mycket förr borde hon icke vara detta, om hon, hvad ofta nog kan vara förhållandet, är genom oförstånd, slöseri eller på annat sätt vållande till mannens obestånd.

Rättelser:

i Betänkandet sidan 43, rad 9 uppfifrån, står: något af de fyra första mom. i 6 §, läs: någon af de fyra första punkterna i 1 mom. 6 §.
 " " " 53 " 1 " står: uti 6 § 2 och 4 mom., läs: uti 6 § 1 mom., 2 och 4 punkterna.